

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"צ שליט"א

פרשת
בהעלותך
ח' – י"ד סיון תשפ"ו

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלִּמּוּד:
לִמּוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהִיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ושחט וחוקה — "ושחט אותה לפניו", וכתיב: "זאת חוקת התורה". **וכל היכא דכתיב חוקה** — לעיכובא, ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בקל וחומר, מי לא דרשינן קל וחומר לרבויי, ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא? **הא גבי יום הכפורים** — דכתיב גורל: "ונתן אהרן על שני" וגו', וכתיב חוקה בסוף הפרשה, ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל, הוה מרבינן בקל וחומר דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל! **דתניא** — "הגורל לה' ועשהו חטאת", דמשמע: הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו, ואין קריאת השם עושהו חטאת, שאם אמר: זה לשם וזה לעזאזל — אין נקבעים בכך. ומגריל עליהם, אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם — הולכים אחר הגורל. **שיכול והלא דין הוא** — אי לא כתיב "הגורל ועשהו", אלא קרא קמא ד"ונתן אהרן על שני" וגו', הייתי יכול לומר: והלא דין הוא, דהואיל והגורל קובען — יהא אף קריאת השם קובען. **ומה במקום שלא קדש הגורל** — כגון קיני זבים ויולדות, דאחד לחטאת ואחד לעולה. שאם הגריל עליהם, שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל — לא מצינו שיהא הגורל קובען, ואם רצה לשנותן הרשות בידו. **קידש השם** — דמאחר שפירש: זה לחטאת וזה לעולה, אם שינה — פסול, דכתיב (דברים כג): "מוצא שפתיך תשמור", אלמא שם קבע, ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה. מקום שקדש כו'. **מעמא דכתיב הגורל ועשהו** — דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא. **הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר** — ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא. **הערופה** — משמע: זו ערופה, ואין אחרת ערופה. **וערפו העגלה** — שנה עליה הכתוב לעכב. **לוים בשנים פסולים** — פחות מבן שלשים ויותר מבן חמשים, כדכתיב: "זאת אשר ללוים" וגו', "זאת" משמע מיעוטא. ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהם — כדיליף לקמיה: "אשר ללוים" ולא אשר לכהנים. **זאת אשר ללוים** — כוליה יתירא הוא, דכולה פרשתא בלוים היא, והוה ליה למכתב: "מבן חמש ועשרים" כו'. **יכול אף בשילה ובית עולמים** — שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים, יהו נפסלין בשנים? **לתלמוד** — ללמוד הלכות עבודה. **שלא ראה סימן יפה** — לומד ושוכחו. **רבי יוסי אומר בשלשה שנים** — צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו. **דתקיפין** — להוריד המשכן לפרקו ולנטותו, להעמיד קרסיו וקרשיו, והשיר לקרבן, בפה ובכלי. **משיביא שתי שערות** — אבל מקמי הכי לא, כדיליף לקמן: "איש איש מזרעך" וגו'. **כמה דברים אמורים** — שהשנים פוסלות בהן. ירושלים נקראת "בית עולמים", דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות, אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות, כל ימי נוב וגבעון.

ויהי שוב אינו רואה. רבי יוסי אומר: שלש שנים, שנאמר: "ולגבלם שנים שלש ולמדם ספר ולשון בשדים". - ואידך? שאני לשון בשדים, דקליל. - ואידך? שאני הלכות עבודה, דתקיפין. תנו רבנן: כהן, משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה, ומומין פוסלין בו. בן לוי, מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה, ושנים פוסלין בו; במה דברים אמורים? באהל מועד שמבמדבר, אבל בשילה ובבית עולמים - אין נפסלין אלא בקול. אמר רבי יוסי: מאי קרא? "ויהי

אמר קרא ושחט וחוקה — אומר רבינו תם: דמשמע בפרק שני דזבחים (יח,א) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמעו, אלא מגזרה שוה, דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חילל מגזירה שוה "חוקה" "חוקה" משתויי יין. **ומה** במקום שלא קדש הגורל כו' — ואם תאמר: קינים גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל? אימא קל וחומר איפכא! ויש לומר: דאיכא שום מיעוט.

מעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן קל וחומר — תימה: דבפרק "טרף בקלפי" (יומא מא,א) מוקי האי ברייתא כרבי יהודה, משום דסתם ספרי רבי יהודה היא. ורבי יהודה אית ליה בפרק "הוציאו לו" דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן, והגרלה בחוץ הויא! ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא ד"ועשהו", ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ, דהא אשכחן רבי שמעון בפרק "טרף בקלפי" (שם מ,א) דסבר דהגרלה לא מיעבבא! ויש לומר: דפריך משום דבפרק "טרף בקלפי" (שם לט,ב) דריש רבי ינאי מ"אשר עלה" "אשר עלה" תרי זמני לעכב. ופריך: אלמא דרשינן קל וחומר אף על גב דאיכא עיכובא, (לא אמרת) [אלמא אמרינן] נוקמה "אשר עלה" לדרשא אחריתי משום קל וחומר. והשר מקוצי תירץ: דהתם יליף מדכתיב "זאת" דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים. והשתא פריך הכא שפיר: דאי לא דרשינן קל וחומר, אמאי אצטריך "זאת" למעוטי דלא קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ? דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים, דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך "ועשהו"? אלא ודאי אף על גב דכתיב חוקה דרשינן קל וחומר, ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן קל וחומר אי לאו דכתיב "ועשהו", ולכך אצטריך "בזאת". אבל מכל מקום הקשה הרב רבינו מנוח: דמאי פריך? והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה, והגרלה לאו עבודה היא! וצריך עיין שם. **זאת** ללוים ולא אחרת ללוים — תימה: דבפרק "כיצד הרגל" (בבא קמא כד,א) דריש מ"וזאת תהיה טומאתו" למעוטי זבה מראיות. ופריך: ואימא למעוטי זב מימים! ומשני: קאי בראיות — ממעט ראיות, קאי בראיות — ממעט ימים? ואמאי לא קאמר: קאי בזב ממעט זב, קאי בזב וממעט זבה? דהכי מסתברה טפי, כדמשמע פשטיה דקרא "וזאת תהיה טומאתו" ולא אחרת, כדדרשינן הכא: זאת ללוים ולא אחרת ללוים! ויש לומר: דהכא נמי הוה דרשינן "זאת אשר ללוים" ולא לכהנים, אי לאו דדריש ליה מ"אשר ללוים". אי נמי, הכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא. אבל התם, אי למעוטי זב קא אתי — הוה ליה למכתב "זאת" שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא. ורבינו יצחק תירץ: דזב וזבה שם אחד הוא, ולהכי לא שייך למימר: קאי בזב ממעט זב כו', דכך יש לי למעט זבה כמו זב. **יכול** אף בשילה ובית עולמים כן — משמע: דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי. וכן בריש עירובין (ב,א) דפריך: והא קרא במשכן כתיב! ומשני: אשכחן מקדש דאיקרי "משכן" ומשכן דאיקרי "מקדש". ותימה: דבפרק "ידיעות" (שבועות טז,ב) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי. דקאמר התם: לכתוב או

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו — תימה: דבפרק "הקורא את המגילה" (מגילה כד,א) אמרינן: קטן קורא בתורה, ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו. משמע: הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו! ויש לומר: דכשהביא שני שערות יכול לירד לפני התיבה, אבל ליעשות שליח ציבור קבוע, או להתפלל בתעניות ובמעמדות — אינו נעשה עד שיתמלא זקנו, כדאמרינן במסכת תענית (טו,א); אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל. ואם תאמר: דבסוף "לולב הגזול" (סוכה מב,א) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו. דאמרינן: קטן שיודע לישא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות. ובקונטרס פירש: לאו דוקא קטן, אלא מיירי כשהביא שתי שערות. ולא משמע הכי, אלא קטן ממש, דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה, והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו, דמוקי לה בגדול עומד על גביו! ויש לומר: דהא דקטן נושא את כפיו — היינו עם הגדולים, כדאמרינן גבי שיר: בין רגלי הלוים היו עומדין וצערי הלוים היו נקראים, בפרק "אין בערכין" (ערכין יג,ב). אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא שתי שערות.

וגבו טהור — היינו דלא מיטמא מגבו. אבל אם נטמא מתוכו — נטמא נמי גבו, ומטמא אחרים. כדאמרינן בתורת כהנים: מרובה מדת דלטמא מליטמא, שכלי חרס מטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו. ואמרינן נמי בפרק "על אלו מומין" (בכורות לח,א): כלי חרס נטמא תוכו — נטמא גבו. ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד שבו, דלא אמר יד להכניס בכלי חרס. והא דפריך בריש "העור והרוטב" (חולין קיח,א): ואימא יד להוציא, אבל להכניס לא! ומשני, יד יתירא כתיב: "תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם" לרבות את הידות — הכי קאמר: לרבות את הידות להוציא, ואייתר יד דזרעים להכניס. אבל יד דתנור וכירים לא מכניס, כדמשמע בתוספתא דכלים, דאמר: אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו, ובהיסט (הזב) על גבי אבן מסמא, ולא חשיב שיש לו טומאה מידו. ועוד, דקרא דמטהר כלי חרס המוקף צמיד פתיל משמע אפילו יש לו ידים. **או** אינו אלא אם כן נגע — ואם תאמר: והא מדכתב רחמנא "תוכו" ולא תוך תוכו, שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו! ויש לומר: דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו, כיון דמטמא אחרים מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין. ומיהו קשה: מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר — שמע מינה דמטמאין מאוירו! ויש לומר, דהוה אמינא: אם אינו ענין לטמא — תנהו ענין לטמא; תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו, ולא תוכו של אחר. אי נמי, הוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע, ולא תוכו של אחר. ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו במגע אלא מגבן. (ולי נראה דקרא קמא [הוי] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר, ולא דרשינן "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" אלא [בתר] (בתרא) דקיימא לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון). **אלא** אם כן נגע — ו"תוכו" דכתב רחמנא על כרחך למעוטי גבו. ואם תאמר: והא מקרא דצמיד פתיל נפקא! ועוד הקשה הרב רבינו יהודה כהן: אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאוירו, למה לי "הוא" דכתיב גבי צמיד פתיל, למימר: הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים? הא כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו, תו ליכא למעבד קל וחומר שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה! ומיהו, לשינויא קמא שפירשנו לעיל, דהוה אמינא: אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא — אתי שפיר, דאכתי איכא קל וחומר שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן: ומה כלי חרס שמטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו, שאר כלים לא כל שכן? אבל למה (דפריך) [דפרישית] דהוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר, קשה! ויש לומר: דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו — לא מצינן למידרש מ"כל כלי פתוח" הא דדרשינן בסמוך: איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו, והשתא ודאי לא היינו יודעים היאך לדרוש הפסוק.

התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל — לפי מה שמפרש רבינו תם, דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה — לא נקט חרדל דוקא, אלא כלומר, ואפילו מלא ביצים. ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. הקשה רבינו אפרים: מנלן דהיינו מטעם שכלי חרס מצרף בשבולן נוגעין זה בזה, ונוגעין בכלי, אבל נתלים באויר לא! וכי תימא: אם כן צירוף דכתיב גבי קדשים למה לי, דדרשינן (פסחים יט,א) "כף אחת" — הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת? איצטריך משום כלי שטף! ויש לומר: מדכתיב הכא "כל" משמע: אפילו נתלה באויר. ועוד, התם דרשינן צירוף מדכתיב "אחת", משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת, אבל הבא לא כתיב "אחת".

איזהו

"וַיְהִי כְּאֶחָד לַמְחַצְּצְרִים וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד". "עַד שֶׁיַּזְקִין". עַד כַּמָּה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עַד שֶׁיִּרְהֶה. תְּנַן הָתָם: בַּעַל קֶרִי שֶׁטָּבַל וְלֹא הִטִּיל מַיִם, לְכְשֶׁיַּטִּיל - טָמֵא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּחוֹלֶה וּבְזָקֵן - טָמֵא, בְּיֶלֶד וּבְבָרְיא - טָהוֹר. יֶלֶד עַד כַּמָּה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל שֶׁעוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהָיָה בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְהָיָה עוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: חַמִּין וְשֵׁמֶן שֶׁסִּכָּתְנִי אִמִּי בִּילְדוּתִי הֵן עָמְדוּ לִי בְּעֵת זִקְנוּתִי. תָּנוּ רַבָּנָן: נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ - רָאוּי לֵיעָשׂוֹת שְׁלִיחַ צִיבּוּר, וְלִירֵד לִפְנֵי הַתֵּיבָה, וְלִישָּׂא אֶת כַּפָּיו. מֵאֵימָתַי כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה? מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? דִּכְתִיב: "וַיַּעַמִידוּ הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית ה'". וְאִידָךְ? לְנַצֵּחַ שָׁאנֵי. וְהָא הַאי קְרָא בְּלְוִיִּם כְּתִיב! - כְּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים לְוִיִּם, וְזֶה אֶחָד מֵהֶן: "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק". תָּנוּ רַבָּנָן: "אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם" - מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קָטָן פָּסוּל לַעֲבוֹדָה, וַאֲפִילּוּ תָּם. מֵאֵימָתַי כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה? מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲבָל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לַעֲבוֹד עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי: הָא - רַבִּי הִיא, וַאֲפִילּוּ פְּסוּל דְּרַבָּנָן לֵית לֵיהּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבִּי אִית לֵיהּ פְּסוּל מִדְּרַבָּנָן, וְהָא - רַבָּנָן הִיא, וּלְכְתְחִלָּה הוּא דְּלָא, אֲבָל דִּיעֲבַד - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה. **משנה** טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶשׂ - טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים, טָהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים - טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ. **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: אֲוִיר כְּלֵי חֶרֶשׂ טָמֵא, וְנַבּוֹ טָהוֹר; אֲוִיר כָּל הַכֵּלִים טָהוֹר, וְנִבְּנָן טָמֵא; נִמְצָא טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶשׂ - טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים, טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ - טָהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים - טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "תּוֹכוֹ" - וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע. אַתָּה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע? אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע! רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אַבְטוֹלְמוֹס אוֹמֵר: נֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לְטַמֵּא, וְנֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לִיטָּמֵא, מַה תּוֹכוֹ הָאָמוּר לְטַמֵּא - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע, אַף "תּוֹכוֹ" הָאָמוּר לִיטָּמֵא - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע. וְהָתָם מְנָלַן? אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הַתּוֹרָה הֵעִידָה עַל כְּלִי חֶרֶס

ואפילו

ויהי **כאחד** — אפילו זקנים במשמע. קול **אחד** — שצריכין לבשם את קולם שיהא נראה בקול אחד. **שירתת** — ידיו ורגליו רותתין מאין כח. **ולא הטיל מים** — קודם טבילה. **לכשיטיל מים טמא** — שמא נשאר בפי האמה צחצוח קרי, ויוצא עם מי רגלים. ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בבעין חרדל, כדתנן במסכת נדה (מ,א). **בילד ובבריא טהור** — דמעיקרא נפיק כוליה. **שליח ציבור** — לכל צרכיהם, לתקוע שופר ולנדות ולמנות פרנס. **משיביא שתי שערות** — אבל קטן לא, דכתיב: "איש מזרעך" כדלקמן. **לנצח שאני** — דמשמע: לעבוד עבודות בבדות הצריכות ניצוח. **והא האי קרא בלוים כתיב** — ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקול! **וזה אחד מהם והכהנים הלוים בני צדוק** — דעל כרחך צדוק כהן הוה, וקרי להו לבניו "לוים" על שם שמשבט לוי הם. ואני שמעתי לשון "לוים" — שמשים, כמו (במדבר יח): "וילוו עליך" וגו'. **איש ולא קטן** — דהכי משמע: איש הוא דבעי מומא לאיפסולי, ואשר יהיה בו מום לא יגש, הא קטן — אפילו תם לא יגש. **אבל אין אחיו הכהנים** — הוא דאין מניחין אותו, אבל רבנן לא פסלוהו. **איכא דאמרי הא רבי היא** — דאמר לעיל: אומר אני עד שיהיה בן עשרים. ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן, אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה. **ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן** — אפילו בדיעבד עד שיהא בן עשרים. **והא** — מתניתין דמכשיר ליה, אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו — רבנן היא. ואשמועינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא, והא דמכשרו לעיל — בדיעבד. **אויר** — הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה. **וגבו טהור** — אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך. **אויר כל הכלים טהור** — כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה, אף על פי שנתלית באוירו. **תוכו** — "וכל כלי חרס אשר יפול מהם" וגו'. **נאמר תוכו לטמא** — כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו, דכתיב (ויקרא יא): "כל אשר בתוכו יטמא". **ונאמר תוכו ליטמא** — כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ, דכתיב: "כל אשר יפול מהם אל תוכו". **מה תוכו האמור לטמא אף על פי שלא נגע** — הכלי למה שבתוכו, הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונין באוירו, כדמפרש לקמיה. **אף תוכו האמור** — לענין הורדת טומאה לכלי. **אף על פי שלא נגעה** — טומאה בו. **העידה** — דכתיב "כל אשר בתוכו".

ואפילו מלא חרדל — שהכלי אינו נוגע בבולו אלא במה שסמוך לדפנות, והאמצעיים מיטמאין מן האויר. ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה, שהרי אין כביצה בכל אחד. ועוד, אין אוכל מטמא אוכל. ועוד, אם כן זה שני וזה שלישי, והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים. **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו** — בנגיעה. **מקל וחומר** — דתוכו גלי לך קרא, מה שאין כן בשאר כלים.

וגבו בנגיעה ליתי בקל וחומר: מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה, כדיליף לקמיה: תוכו של זה ולא תוכו של אחר. **מיטמאין מגבן** — בנגיעה, כדכתיב (ויקרא יא): "וכל אשר יפול עליו" וגו', "עליו" משמע דנגע, ולא שנא גבו ולא שנא אוירו. **כלי פתוח** — מדקפיד אפתיחה, שמע מינה בכלי חרס קאי. דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו — באיזה כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו. **הוי אומר זה כלי חרס** — דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי: "אל תוכו". **הא יש צמיד פתיל עליו** — שמצומדת מגופתו עליו לפיו יפה. **פתיל** = מגופו. **טהור** — ואף על פי שהוא באהל המת, דקרא באוהל המת מישתעי, אלמא לא נטמא מגבו. **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו** — כדאמרן. **הא דרשינהו** — חד לגופיה, וחד לגזירה שוה, דנאמר "תוכו" לטמא כו'. **ארבעה קראי כתיבי** — תרי "תוכו" ובכל חד הוה מצי למיכתב "תוך" וכתב "תוכו". **חד לגופיה** — "תוך" האמור לטמא — לגופיה אתא, שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו, אף על פי שלא נגע. **וחד לגזרה שוה** — ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אף על פי שלא נגע בו השרץ, כדאמרינן לעיל (חולין כד,ב): נאמר "תוכו" לטמא כו'. **תוכו ולא תוך תוכו** **ואפילו כלי שטף מציל** — אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס, ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים, ואוכלים ומשקין בפנימי, וטומאה באויר החיצון — אין האוכלין טמאין, דלאו תוכו דכלי חרס נינהו, אלא תוך תוכו, ואפילו כלי שטף מציל. ולא מיבעיא פנימי אם גם הוא של חרס דמציל, דכיון דאינו מיטמא מגבו — לא נטמא, וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון. אלא אפילו כלי שטף, דמיטמא מגבו, ואיבא למימר: לא יחוץ בפני הטומאה — מציל על האוכלין שבתוכו, שהרי גם הוא לא נטמא, וחוצץ. דאי משום דנגע בחיצון — חיצון ראשון הוא, ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. ואי משום דקאי באויר כלי חרס, וכתיב "וכל אשר בתוכו יטמא" — הני מילי אוכלין ומשקין, אבל כלים אין מיטמאין. דתניא בפסחים (כ,א): יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס? תלמוד לומר: "כל אשר בתוכו יטמא" וסמיך ליה "מכל האוכל אשר יאכל", אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס, ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס. **כלי שטף** — כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו "כלי שטף", על שם שיש להם טהרה במקוה. **אלא מתוכן ובנגיעה** — עד שיפול לתוכן ויגע בהן. ונימא דהאי "אשר יפול עליו" — על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר. **מקל וחומר ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו** — בלא נגיעה. **אין מיטמא מגבו** — אפילו בנגיעה כו'. **אמר קרא וכל כלי פתוח** — דמדאכדר פתיחה בכלי חרס קאמר, וכתיב "הוא" למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל, מכלל דאינך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין, אלמא מגבן נטמאו. **גולמי** — שלא נגמרה כל מלאכתן, כדמפרש ואזיל, אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן. **פשוטיהן** — אפילו נגמרה מלאכתן. **טהורין** — דאיתקש עץ לשק, דכתיב (ויקרא יא): "מכל כלי עץ או בגד או עור או שק", מה שק מטלטל מלא וריקן — אף כל מטלטל מלא וריקן. **גולמי כלי מתכות טהורין** — ולקמן מפרש טעמא. **פשוטיהן טמאין** — אם נגמרה כל מלאכתן. דכלי מתכות לא איתקוש לשק, וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא): "אך את הזהב ואת הכסף" וגו'. **לשוף** — לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן, כמו שעושין בעשב שקורין *אשפריל"א. **לשבץ** — לשון משבצות, מרמצן, עשויין כמולגים קטנים, כמו "ומפקי ליה ברמצא דפרזלא" במסכת נדה (סב,א), כלומר, שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים. **לגרד** — ברהיטנא להחליק. **לכרכב** — שחוקב בהן חקיקות גדולות וכרכוב, כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים. **להטיח בטונס** — דג הוא, כמו ששנינו ב"אלו טרפות" (חולין סו,ב): אפונס ואטונס. ושפין בעורו כלי עץ להחליק, וכדאמר בסנהדרין (כ,ב): משישפשף בעור הדג. **או שמחוסר כן** — בסיס לישב עליו. **אוגן** — שפה לפיו, כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי. **אוזן** — **אנש"א בלעז, כמו שעושין לקופה ולנפה. **מחוסר חטיטה** — טהור, דלאו כלי הוא. **דחק קפיזא בקבא** — כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא, חקק בו שלשה לוגין. ואף על פי שראוי למלאכה, הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו — לא הוי גמר מלאכה.

לשוף

וַאֲפִילּוּ מָלֵא חַרְדָּל. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה לְרָבָא: וְהָא כְּלִי חֶרֶס מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן - מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן, כְּלִי חֶרֶס שֶׁמִּיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ - אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּטַּמֵּא מִגַּבּוֹ? אֲמַר קְרָא: "וְכָל כְּלִי פָּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו", אֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטּוּמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לִפְתִחוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה כְּלִי חֶרֶס; וְכִי אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו הוּא דְּטָמֵא, הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו - טָהוֹר. וְיִהְיוּ כָּל הַכֵּלִים מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמַה כְּלִי חֶרֶס שֶׁאֵין מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ - מִיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ, כָּל הַכֵּלִים שֶׁמִּיטַּמְּאִין מִגַּבָּן - אֵינוֹ דִּין שֶׁמִּיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן? - אֲמַר קְרָא: "תּוֹכוֹ" - תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר. - וְהָנֵי "תּוֹכוֹ" הָא דְּרִשְׁנְהוּ! - אַרְבָּעָה "תּוֹכוֹ" כְּתִיבִי: "תּוֹכוֹ" "תּוֹךְ", "תּוֹכוֹ" "תּוֹךְ"; חַד - לְגוּפֵיהּ, וְחַד - לְגֵזֵרָה שָׁוָה, וְחַד - תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר, וְחַד - תּוֹכוֹ וְלֹא תּוֹךְ תּוֹכוֹ, וַאֲפִילּוּ כְּלִי שֶׁטֶף. וְלֹא יְהוּ כָּל הַכֵּלִים מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן, אֶלָּא מִתּוֹכָן וּבְנִגִּיעָה, מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמַה כְּלִי חֶרֶס שֶׁמִּיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ - אֵינוֹ מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ, כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן - אֵינוֹ דִּין שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן? - אֲמַר קְרָא: "וְכָל כְּלִי פָּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא", הַאי הוּא דְּכִי אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו - טָמֵא, הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו - טָהוֹר; הָא כָּל הַכֵּלִים, בֵּין שֵׁשׁ צָמִיד פָּתִיל עֲלֵיהֶם, בֵּין שֶׁאֵין צָמִיד פָּתִיל עֲלֵיהֶם - מִיטַּמְּאִין. **מִשְׁנָה טָהוֹר בִּכְלֵי עֵץ - טָמֵא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, טָהוֹר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת - טָמֵא בִּכְלֵי עֵץ. **גְּמָרָא** תָּנוּ רַבָּנָן: גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ - טְמֵאִין, פְּשׁוּטֵיהֶן - טְהוֹרִין; גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת - טְהוֹרִין, פְּשׁוּטֵיהֶן - טְמֵאִין; נִמְצָא טָהוֹר בִּכְלֵי עֵץ - טָמֵא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, טָהוֹר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת - טָמֵא בִּכְלֵי עֵץ. וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ: כָּל שֶׁעָתִיד לָשׁוּף, לְשַׁבֵּץ, לְגָרֵר, לְכָרְכֵּב, לְהַטִּיחַ בְּטוּנָס, מְחוּסַּר כֵּן אוֹ אוֹגֵן אוֹ אוֹזֶן - טָמֵא; מְחוּסַּר חֲטִיטָה - טָהוֹר. מְחוּסַּר חֲטִיטָה פְּשִׁיטָא! - לָא צְרִיכָא, דְּחַק קְפִיזָא בְּקַבָּא. וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת: כָּל שֶׁעָתִיד**

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס — אבל אי לא כתיב "פתוח" על כרחך הוה מוקמינן ליה בכל הכלים, ולא הוה ידעינן מאי למידרש מ"הוא". [שייך לעיל] **ומה** כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו' — ואם תאמר: מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה! ובסמוך נמי, דעבד קל וחומר איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר, איבא למיפרך: מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה! ויש לומר: דלאו מכח כלי עביד קל וחומר, אלא מכח גב ואויר. ומיהו, למאי דפרישית לעיל [כג,ב דיבור המתחיל ותהא], דהאי קל וחומר הוי כמו "מה מצינו", דלא תקשה כל חד וחד תיקום אדוכתיה, קשה: דב"מה מצינו" ליבא למילף ליתן האמור של זה בזה, דאיבא למיפרך כדפרישית! ויש לומר, כדפרישית לעיל: שיש כאן שום סברא לעשות קל וחומר אחד יותר מאחר. ועוד, האי קל וחומר דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא, דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן — "וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא", דמהיכא נמעט כלי חרס? ולשאר כלים דילפינן טומאת אויר מקל וחומר — היינו מכח גב ואויר, ולהכי איצטריך תובו של זה ולא תובו של אחר.

ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מקל וחומר — ואם תאמר: אם כן לא ליטמא מגבו, דהשתא מיתוקמא בבולהו קרא ד"כל כלי פתוח", דבבולם טומאה קודמת לפתחן! ויש לומר: דמכל מקום לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס, דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא.

וחד לגזירה שוה — מופנית היא, דהוה מצי למכתב: "וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו".

ואפילו כלי שטף מציל — פירש בקונטרס: דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו, אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל, שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס, כדאמרינן בפסחים (כ,א). וקשה לפירושו: דאם כן, מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס? ועוד, דאיבא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף, כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי, ואוכלין בכלי חרס חיצון — דטהור אף על פי שהפנימי טמא. דהוי רבותא טפי מבכלי שטף, דאינו מקבל טומאה מאויר! ונראה לפרש: דקרא אצטריך לכלי שטף, אף על גב דלאו מיניה הוא — מחריב ביה. אבל כלי חרס דמיניה הוא — בלאו קרא ידעינן דחוצץ ומחריב ביה. וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (ג,ב) דפריך: ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה, על מי שמחוייב עולה כשרה — אלמא דמינה מחריב בה, דלא מינה לא מחריב בה? ותנן: אפילו כלי שטף מצילי! ומשני: התם גלי קראי, דארבעה "תוכו" כתיבי.

להטיח בטונס — הקשה רבינו תם: דבפרק שני דסנהדרין (כ,ב) אמר: כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה? הערישה והמטה משישופם בעור הדג! ותירץ: דשיפה דהתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין לישב עליה, אבל שפייה דהכא אינה אלא לנוי בעלמא, להחליקו ולצחצחו.

מאי

מאי שנא הני כו' — אגולמיידהו קאי. דפשוטיידהו פשיטא, דכלי עץ הוא דאיתקש לשק. **מכלל** דכלי עצם מקבלי טומאה — מדאורייתא קא בעי לאתויי. דהאפשיטא שיש בהן טומאה, דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפרק קמא דשבת (טז,א): כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם, פשוטיהן טהורין, ומקבליהן טמאין.

שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה — ואם תאמר: דבפרק "במה אשה" (שבת סד,א) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מ"בגד ועור", תיפוק ליה מ"וכל"! ויש לומר: דאין לרבות מ"וכל" אלא עצמות שדומין זה לזה, של עזים ושל בהמה, אבל בשער לא דמו. ואם תאמר: והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור! ויש לומר: דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור. **זה** וזה לפטור — פירוש: מרים, בין גדולים ובין קטנים; גדולים — מפני שמרים ביותר, וקטנים — מפני שלא נגמרו. ואמרי לה זה וזה לחיוב, גדולים — מפני שנגמרו, קטנים — לפי שטובים יותר. ופירוש הקונטרס דחוק, דפירש: זה וזה לפטור — קטנים מרים ומתוקים, זה וזה לחיוב — גדולים מרים ומתוקים. והשתא לא הויא מענין אחד. ועוד, דכי בעי גדולים למאי חזו, הוי ליה לפרושי גדולים מרים, כיון דאיירי נמי במתוקים.

התמד כו' — פירש בקונטרס: מים הנתנים בחרצנים. ונראה דמיירי במים הנתנים בשמרים. דומיא ד"התמתמד ונתן מים במדה" דמייתי עלה בגמרא, דמיירי דנתנים בשמרים, כדמשמע בפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צז,א). ואינם שוים לגמרי כדמשמע בפרק "אלו עוברין" (פסחים מב,ב).

ופוסל את המקוה — היינו מקוה חסר. אבל שלם אינו נפסל בשום ענין, כדפירשנו בפרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא סו,ב דבור המתחיל מכלל).

המתמד ונתן מים במדה — ואם תאמר: ולוקמיה ברמו תלתא ואתא ארבעה! ויש לומר: דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ. ואם תאמר: ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין, ואף על גב שלא החמיץ? והלא כל איסור שבתורה שלא במינו — בנותן טעם, וטבל חמור לענין שלא במינו! ועוד, שאפילו החמיץ פוטרין חכמים, למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת. ואפילו בטבל ודאי אייריי, כדמשמע בפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צז,א)! ויש לומר: דיין במים — אפילו בפחות משישים, אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא — לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין, דהכא לא הוי אלא קיוהא בעלמא. **אי** רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ — אף על גב דרבי יהודה להחמיר אייריי — להתחייב במעשר, והכא להקל הוא — דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה, קסבר התלמוד דלא שנא. וקשיא לפירוש רבינו שמואל בן מאיר דב"המוכר פירות" (צו,ב) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן ב"בורא פרי הגפן", דקאמר התלמוד דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי, אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא. ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר. ומשני: ביתר נמי פליגי, וכדי מדתו נקט להודיעך כחו דרבי יהודה. והשתא קשיא: דמאי משני? תקשי, אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדתו, כי היכי דפליגי רבי יהודה ורבנן? ותירץ שם רבינו שמואל בן מאיר, דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו — היינו לחומרא. ואי אפשר לומר כן, כדמשמע הכא! וצריך לפרש, דגמרא סבירא לה כרבנן דפטרי בכדי מדתו, ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה. אי נמי, משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא, לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדתו. ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא.

בשהחמיץ

לָשׁוּף, לְשַׁבֵּץ, לְגָרֵר, לְכַרְכֵּר, לְהַזְקִישׁ בְּקוּרְנָס, מְחוּסַּר כִּסּוּי אוֹ אוֹגֶן אוֹ אוֹגֶן - טָהוֹר, מְחוּסַּר כִּסּוּי - טָמֵא. מַאי שְׁנָא הָנֵי וּמַאי שְׁנָא הָנֵי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הוֹאִיל וּלְכַבּוֹד עֲשׂוּיִין; רַב נַחְמָן אָמַר: הוֹאִיל וּדְמֵיהֶן יְקָרִים. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ כְּלֵי עֵצָם. וְאָזְדָא רַב נַחְמָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: כְּלֵי עֵצָם כִּכְלֵי מַתָּכוֹת דָּמוּ. - מִכְּלָל דִּכְלֵי עֵצָם מְקַבְּלֵי טוּמְאָה? - אִין, דְּתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מַעֲשֶׂה עֵזִים תִּתְחַטָּאוּ" - לְהָבִיא דָּבָר הַבָּא מִן הָעֵזִים מִן הַקְּרָנַיִם וּמִן הַטְּלָפַיִם; שֶׁאֵר בְּהֵמָה וְחַיָּה מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכָל מַעֲשֶׂה"; אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "עֵזִים"? פְּרָט לְעוֹפוֹת. **משנה** הַחַיָּיב בַּשְּׁקֵדִים הַמָּרִים - פָּטוּר בַּמְּתוּקִים, הַחַיָּיב בַּמְּתוּקִים - פָּטוּר בַּמָּרִים. **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁקֵדִים הַמָּרִים - קְטַנִּים חַיָּבִין, גְּדוֹלִים פְּטוּרִין; מְתוּקִים - גְּדוֹלִים חַיָּבִין, קְטַנִּים פְּטוּרִין. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְשׁוּם אָבִיו: זֶה וְזֶה לִפְטוּר, וְאָמְרִי לָהּ: זֶה וְזֶה לְחִיּוּב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָא: הוֹרָה רַבִּי חֲנִינָא בְּצִפּוֹרִי כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר זֶה וְזֶה לִפְטוּר. וּלְמַאן דְּאָמַר זֶה וְזֶה לְחִיּוּב, גְּדוֹלִים לְמַאי חֲזוּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוֹאִיל וְיָכוֹל לְמַתְּקָן עַל יְדֵי הָאוּר. **משנה** הַתֶּמֶד, עַד שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ - אֵינוֹ נִיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּפוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה; מִשֶּׁהֶחֱמִיץ - נִיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה. הָאַחִין הַשּׁוּתָפִין, כְּשֶׁחִיַּיבִין בַּקַּלְבּוֹן - פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה, כְּשֶׁחִיַּיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה - פְּטוּרִין מִן הַקַּלְבּוֹן. **גמרא** מַנִּי מַתְנִיתִין? לָא רַבִּי יְהוּדָה וְלָא רַבָּנָן! דְּתַנְיָא: הַמְתַמֵּד, וְנָתַן מַיִם בְּמִדָּה, וּמָצָא כְּדֵי מִדָּתוֹ - פָּטוּר, וְרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב. מַנִּי? אִי רַבָּנָן - אַף עַל גַּב דְּהֶחֱמִיץ! אִי רַבִּי יְהוּדָה - אַף עַל גַּב דְּלָא הֶחֱמִיץ! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ:

בשהחמיץ

נעשה יין. והתמד עד שלא החמיץ — מים בעלמא הוא, ונוהג בו תורת פסול מקוה, ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר. ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר, ולא ינהוג בו פסול מקוה. **וכן האחין השותפין כשחייבים כו'** — האחין שהן שותפין בירושתן. **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה** — חלקו ולבסוף נשתתפו — חייבין בקלבון, כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנין שתי קלבונות. והקלבון הוא לשון הכרע, שחייבין להכריע שקליהן. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם — נותנין שתי קלבונות, שהיה להן לשקול לחצאין. **ופטורין ממעשר בהמה** — כל הנולדים להם כל ימי שותפותם. שהשותפות פוטר ממעשר בהמה, בבכורות בפרק בתרא (נו,ב): "יהיה לך" — ולא של שותפות. והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר, ואף על גב דבבכורות כתיב. **וכשחייבין במעשר בהמה** — כגון אם לא חלקו מעולם — חייבין במעשר בהמה, לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם. דאמר התם: יכול אפילו קנו בתפוסת הבית? תלמוד לומר "יהיה". ופטורין מן הקלבון לגמרי, ששוקלין בין שניהם שקל שלם. שממון אביהם בחזקתו עומד, ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו — פטור מן הקלבון, דתנן בשקלים (פרק א משנה ז): השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו — פטור. ובניו נמי, אין מצות שקליהם עליו, והוו ליה כשכנו ובן עירו. **גמרא כדי מדתו** — ולא יותר. שאם מצא יותר — הכל מודים שחייב לעשר, שהרי יש כאן יין. **רבי יהודה מחייב** — במעשר, דכוליה פירא היא. וחכמים פוטרים, הואיל ולא נוסף בו כלום. אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום.

בשהחמיץ

לשוף — בשופינא, 1*לימ"א בלעז. **לשבץ** — במשבצות זהב לנוי. **לגרר** — 2*גרוטושיי"ר. לשוף שייך בכלי ברזל, לגרר שייך בכלי זהב וכסף. **לכרכר** — בציורים שקורין 3*ניי"ש. **להקיש בקורנס** — שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס. **טהור** — הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נויו. ולקמן מפרש טעמא. **מחוסר כסוי טמא** — שאין הכיסוי ממלאכת הכלי, שהכסוי כלי אחר הוא, ובלא כסוי הוא בנויו. **מאי שנא** — גולמי כלי מתכות דטהורין, ומאי שנא של עץ דטמאין? **הואיל ולכבוד עשויין** — הנך דמתכת, הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיבודן. **הואיל ודמיהן יקרים** — ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו, לימכר ביוקר כראוי להם. **כלי עצם** — דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד, לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולרבי יוחנן הוו ככלי עץ. **דכלי עצם מקבלים טומאה** — בתמיה, והיכא רמיזא? **להביא דבר הבא מן העזים** — מקרניהם ומטלפיהם, דהא כלי עור בהדיא כתיב ברישא דקרא. **מן הקרנים** גרסינן — ולא גרסינן "ומן הקרנים". **פרט לעופות** — כגון צפרני 4*גריפו"ן שעושין מהם כלים. **קטנים חייבין** — במעשר, שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מרים. **מתוקים גדולים חייבין** — שנגמר פריים. **קטנים פטורין** — שאין דרך אכילתן כך. **זה וזה לפטור** — קטנים פטורים בין מרים ובין מתוקים. **זה וזה לחיוב** — גדולים בין מרים ובין מתוקים. ולקמן מפרש גדולים מרים למאי חזו. **משנה התמד עד שלא החמיץ** — הא נמי להכי תנייה הכא, משום דדמיא להנך דלעיל. אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי, ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו. ומהשתא מיירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים, ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה, ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה. יין הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים: "ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך" וגו', מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (כז,ב). ומים הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין, אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה. ויין אינו פוסל את המקוה. **תמד** — מים הנתנים בחרצנים, ולבשהחמיץ ותוסס

בשהחמיץ מחלוקת — אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא. ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי. **ומתניתין רבי יהודה היא** — ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו, ותיקום מתניתין כרבנן. דקסבר רב נחמן, דכיון דכשלא מצא אלא כדי מדתו קא מיירי, אי לא החמיץ — לא מחייב עליה רבי יהודה. **קנה מעשר** — ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים, מפני שנתחללו על התמד. דאילו לא החמיץ, הוו הנך מעות קיימי בקדושתייהו ביד המוכר. **אינלאי מילתא** — דבשעת לקיחה פירא הוה, דנכנס בהם כח החרצנים אלא שעדיין לא נגמר. וחילול מעליא הוא, שאם לא היה יין בחרצנים לא היה מחמיץ לעולם. **אלא מתניתין דקתני** — לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר, ומשמע דאינה לקיחה, והדמים קדושים ביד המוכר. **דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ** — היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא, ורובא מחמיצין הן. ומדקתני: אין נקח ופוסל, שמע מינה: כל כמה דלא החמיץ, אף על פי שעתיד להחמיץ, ההיא שעתא מידא לאו פירא הוא, ולא הוי חלול! **כששייר ממנו** — מוכר זה בכוס, ולא החמיץ. **רבא אמר** — מתניתין דקתני: עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר, ואף על גב דפירא הוא. **רבי יוחנן בן נורי היא** — דאזיל בתר חזותא, ואמר: קורטוב חלב משלים לשלשה לוגים לפסול מקוה, משום דיש לו מראה מים. והכא נמי, אף על גב דפירא הוא עד שלא החמיץ, הואיל וחזותיה מיא — פוסל את המקוה. ולגבי מעשר נמי, הואיל וחזותיה וטעמא מיא — אינו נקח. ורב נחמן דאמר כרבנן דאמרי: קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף על גב דחזותא דכולהו מיא הוא. והכא נמי, אף על גב דחזותיה מיא, הואיל ופירא הוה — לא פסיל מקוה, ולגבי מעשר נמי — נקח. **לא פסלוהו** — דאף על גב דאיכא שלשה לוגין שלמים, כיון דחזותייהו דחמרא — לא פסלי. **שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב** — שאינו דוחה את מראה המים. **ומראיהן כמראה מים** — כיון דליכא שיעורא במיא — לא פסלי, דרבנן תרתי בעו: שיעורא וחזותא. **הכל הולך אחר המראה** — דכי היכי דאזלת ברישא בתר חזותא, ואמרת לא פסלוהו — סיפא נמי זיל בתר חזותא, ואימא: פסלוהו. **לאו אמר רבי יוחנן כו'** — רבא הוא דמסיים לה למילתיה, דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי. **והכא נמי** — דתמד עד שלא החמיץ, ואף על פי שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא, הואיל וחזותיה מיא — פסיל מקוה ואינו נקח. ורב נחמן כרבנן, דאף על גב דחזותיה מיא — לא פסיל, דתרתי בעינן לפסול מקוה [שיעורא וחזותא]. ולענין מעשר — נקח, דאפירא קפיד רחמנא, והא פירא הוא, והכא לא בעי תרתי. ולבי מהסס [משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא, וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא]. ונראה בעיני: דרבא "חסר קורטוב" תני ברישא, ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו. אבל שלשה לוגין שלמים, אפילו מראיהן כמראה יין פסלי, דרבנן לא קפדי אחזותא כלל. והשתא מיתוקמא שפיר, דרב נחמן [דאזיל בתר בסוף אף על גב דהשתא חזותא מיא, דאמר כתנא קמא דלא אזיל בתר חזותא. ורבא דאמר כרבי יוחנן] (דאמר כרבנן). והכי אמרינן בפרק קמא דמכות אליבא דרבא, ד"חסר קורטוב" תנינן ברישא, ותנא קמא לא זו אף זו קאמר. ורבי יוחנן בן נורי ארישא נמי פליג, ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיהן כמראה יין לא פסלי. ובסיפא, אף על גב דליכא שלשה לוגין שלמים מים, הואיל דאיכא מראה מים — פסלי. **ופליגא דרבי אלעזר** — הא דאמר רב נחמן לעיל: בשהחמיץ מחלוקת, פליגא אדרבי אלעזר. **הכל מודים** — אפילו רבי יהודה. **שאין מפרישין עליו ממקום אחר** — מתמד אחר. **אלא אם כן החמיץ** — תמד זה שהוא בא לתקן ולהפריש עליו ממקום אחר. ומדקאמר רבי אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרישין עליו ממקום אחר — מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמיץ. ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה וביה, אבל ממקום אחר, אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ — לא, שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא, וזה אין עתיד להחמיץ, וקא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור. והמפריש מן הפטור על החיוב אוכל טבל, שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו, שאינו ראוי לכך, ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו. והמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן, שהרי אין שם תרומה חלה עליו, כיון שזה שהוא מפריש עליו אין צריך לכהן, נמצא שנותן לו מטבל זה החייב בתרומה, ומאכילו לכהן על חנם, וטבל במיתה אף לכהן, כדאמרינן ב"אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פג,א).

משקו

בְּשֶׁהֶחֱמִיץ מַחֲלוֹקֶת, וּמַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּשֶׁהֶחֱמִיץ מַחֲלוֹקֶת. וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: תֶּמֶד שֶׁלְּקָחוֹ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּלְבַסּוֹף הֶחֱמִיץ - קָנָה מַעֲשֵׂר, מַאי טַעְמָא? אִינְּלַאי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּפֵירָא הוּא. - אֶלָּא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי: הֶחֱמִיץ - אִין, לֹא הֶחֱמִיץ - לָא, דִּלְמָא אִי שַׁבְקֵיהּ הָוֶה מַחֲמִיץ! אֲמַר רַבָּה: כְּשֶׁשִּׁייֵר מִמֶּנּוּ בַּכּוֹס וְלֹא הֶחֱמִיץ. רָבָא אָמַר: הָא מַנִּי? רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא, דְּתָנֵן: שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם חָסֵר קוֹרְטוֹב שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוֹרְטוֹב יַיִן, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן, וְנִפְּלוּ לְמִקְוֶה - לֹא פְּסָלוּהוּ. שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם חָסֵר קוֹרְטוֹב שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוֹרְטוֹב חֶלֶב, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה מַיִם, וְנִפְּלוּ לְמִקְוֶה - לֹא פְּסָלוּהוּ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה; לָאו אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בָּתַר חֲזוּתָא אָזְלִינַן? הָכָא נַמִּי - זִיל בָּתַר חֲזוּתָא, וַטַּעְמָא וַחֲזוּתָא דְּהַאי מַיָּא נִינְהוּ. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר אֶלָּא אִם כֵּן הֶחֱמִיץ. קָסָבַר: בְּלֹא הֶחֱמִיץ מַחֲלוֹקֶת; וְעַד כָּאן לָא מְחַיֵּיב רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא מִינֵּיהּ וּבֵיהּ, אֲבָל מֵעָלְמָא - לָא, דִּלְמָא אָתֵי לְאַפְרוּשֵׁי מִן הַחִיּוּב עַל הַפְּטוּר, וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב. תָּנוּ רַבָּנָן: הַתֶּמֶד עַד שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ

משיקו

בשהחמיץ מחלוקת — לאו דוקא בשהחמיץ, אלא כיון שסופו להחמיץ אף על גב דלא החמיץ, כדאמר בסמוך. ובודאי יין חשיב לרבי יהודה, מדנקח בכסף מעשר, ואפילו יש בו שלשה לוגין מים מלבד היין אינו פוסל את המקוה. כי היכי דנחשבינן המים כפרי להיות נקחים בכסף מעשר, לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה. ואין לומר: הא דנקחין — משום דהוו כקנקן שנקח אגב היין. לא דמי, דעל ידי הקנקן משומר היין, אבל במים שבתמד אין נקחין אלא משום דחשיב כיין, לפי שיש בה טעם כמו יין מזוג. ואפילו למאן דתנא "חסר קורטוב" ברישא במשנה דמייתי בסמוך, הא שלש לוגין של מים פסלי ליה — לא דמי, דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד, ולא חיישינן בחזותא כיון דליכא טעמא. אבל הכא דאיכא טעמא, חמרא מזגא איקרי. והיכא דלא החמיץ חשיב ליה כודאי מים, מדפוסלין את המקוה, דספק מים שאובין למקוה כשר. **ומתניתין** רבי יהודה היא — והא דלא מוקי פלוגתייהו בשלא החמיץ, ומתניתין כרבנן — משום דאף רבי יהודה היה פוטר בלא החמיץ.

דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ — לאו אאין נקחין בכסף מעשר פריך, דבדין הוא דאין נקחין מספק. אלא אפוסל את המקוה פריך, דמספק אין לפסול, כדתניא בתוספתא [ריש פרק ב דמקואות]: מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא — כשר, מפני שהוא ספק מים שאובין למקוה. וכן מוכח בכמה משניות.

רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא — רבא בא לומר שאפילו שייר ממנו בכוס והחמיץ — חשיב מים כל זמן שלא החמיץ, לפסול את המקוה. כרבי יוחנן בן נורי דאמר: שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חשיב כמים לפסול את המקוה, כיון דטעמא וחזותא מיא. והכא נמי, טעמא וחזותא מיא. ואף על גב דלא דמי לגמרי, דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב, וגם לא היה נקח בכסף מעשר, אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמיץ, והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר, כדאמר בעירובין (כז,ב): "בשכר" — לרבות תמד משיחמיץ. מכל מקום מדקדק רבא, כיון דאפילו חלב עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה, הוא הדין דהכא הוה פוסל את המקוה אף על גב דסופו להחמיץ, כיון דהשתא מיהא טעמא וחזותא מיא. **וטעמא** וחזותא דהאי מיא נינהו — אף על פי שלא הזכיר רבי יוחנן בן נורי אלא חזותא, מכל מקום צריך שלא יהא בו טעם יין, ולכך נקט רבא טעמא וחזותא, דפשיטא דיין לבן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה, ואפילו מזוג בשלשה לוגים מים. והא דלא נקט רבי יוחנן בן נורי "הכל הולך אחר הטעם והמראה", למאן דגריס ברישא מכות (ג,ב) "חסר קורטוב", דמשמע: הא יש בו שלשה לוגין פוסל את המקוה ואף על גבי דמראיהן יין, ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על רישא ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין, אף על פי שיש בו טעם מים — לכך לא הזכיר טעמא אלא מראה. ולמאן דלא גריס ברישא "חסר קורטוב", דהשתא לא קאמר רבי יוחנן בן נורי אלא אסיפא, נקט מראה למימר דבין ברישא בין בסיפא הולך אחר המראה. כלומר, כי היכי דמודה ליה ברישא דאזלינן אחר המראה — אודי ליה נמי בסיפא דאזלינן בתר טעמא ומראה.

ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר הכל מודים כו' — ואם תאמר: אמאי פליג? הא אתי שפיר כרב נחמן, דהכי קאמר: אף על גב דרבי יהודה מחייב במעשר משהחמיץ, או שסופו להחמיץ — מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אלא אם כן החמיץ זה וזה, משום דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ, והוה ליה כו'! ויש לומר: דלכך קאמר דפליגי, דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה, שאפילו רבנן אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא אם כן החמיץ, אבל החמיץ מפרישין. ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר: פטרי רבנן אפילו החמיץ. **התמד** עד שלא החמיץ משיקו במים וטהור משהחמיץ אין משיקו במים — ואם תאמר: לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ אף על גב דלא החמיץ, כמאן? לא כרבי יהודה ולא כרבנן! ויש לומר: (סיפא) "עד שלא החמיץ" דהכא — אין סופו להחמיץ, ששייר ממנו בכוס ולא החמיץ. כדפרישית לעיל "עד שלא החמיץ" דמתניתין.

הכא

הכא נמי מבלבלי — ורבא סלקא דעתך, דכי נטמאו מעיקרא בפני עצמן, אינו מועיל להן השקה אלא בפני עצמן. הקשה הרב רבינו אליעזר ממיץ: למה לי טעמא דמבלבלי? כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא להו השקה, כדאשכחן בפרק "התערובת" (זבחים עח,ב) גבי יין וחלב לחין אין חוצצין, שדרך היין עוברים המים אל גוף האדם, ועלתה לו טבילה! ונראה דלא קשה מידי, דלא דמי, דודאי אגבא דגברא או אגבא דמנא מחלחלי בהו מיא, אבל דרך השקה לא.

אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דתניא — מתניתין ד"בא סימן" [נדה נב,א] הוה מצי לאתויי. אבל מייתי ברייתא, משום דמפורש בה רבי מאיר. **עד** שירבה השחור על הלבן — פירוש: הבשר לבן הוא, וקאמר רבי יהודה דבעי שישחיר אותו המקום מן השערות. ובשתי שערות סגי, כדמפורש בפרק "בא סימן" [נדה נב,א]: ולא שירבה ממש, אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור. כלומר, דומה כמו שיש שם שערות הרבה. ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן "על הלבן".

הדרן עלך הכל שוחטין

מַשְׁקִין בְּמַיִם, מְשַׁהֲמִין - אֵין מַשְׁקִין בְּמַיִם. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁתִּמְּדוֹ בְּמַיִם טְהוֹרִים וְנִטְמְאוּ, אֲבָל טְמֵאִים מֵעִיקָּרָא - לָא. אֲזַל רַב גְּבִיהָּה מִבֵּי כָּתִּיל אֲמָרָה לִשְׁמַעֲתָא קַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי: מַאי שְׁנָא טְמֵאִין מֵעִיקָּרָא דְּלָא - דְּאָמְרִינַן: אַיְידֵי דְּמַיָּא יַקִּירֵי שָׁכְנִי תַּתָּאֵי, וּפִירָא קָפֵי מִלְּעֵילָּא, וְלָא קָא סָלְקָא לְהוּ הַשָּׁתָּא לְמַיָּא; אִי הָכִי, טְהוֹרִים וּלְבַסּוֹף נִטְמְאוּ נַמִּי! אֶלָּא מְבַלְבְּלִי, הָכָא נַמִּי מְבַלְבְּלִי! **משנה** כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר אֵין קִנָּם, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִנָּם אֵין מֶכֶר. **גמרא** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אָמְרוּ: יֵשׁ קִנָּם בִּמְקוֹם מֶכֶר. דְּתַנְיָא: קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קִנָּם, מִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עַד שֶׁתִּיבַּגֵּר - יֵשׁ לָהּ קִנָּם וְאֵין לָהּ מֶכֶר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר אֵין קִנָּם, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִנָּם אֵין מֶכֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קְטַנָּה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עַד שֶׁתִּיבַּגֵּר - יֵשׁ לָהּ קִנָּם. קִנָּם אֵין, מֶכֶר לָא? - אִיָּמָא: אַף קִנָּם בִּמְקוֹם מֶכֶר. **משנה** כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵיאוֹן אֵין חֲלִיצָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלִיצָה אֵין מֵיאוֹן. **גמרא** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ מֵיאוֹן בִּמְקוֹם חֲלִיצָה. דְּתַנְיָא: עַד מָתַי הַבַּת מְמָאֶנֶת? עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׂחוֹר עַל הַלָּבָן. **משנה** כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ תְּקִיעָה - אֵין הַבְדָּלָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵיאוֹן אֵין חֲלִיצָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלִיצָה אֵין הַבְדָּלָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ הַבְדָּלָה - אֵין תְּקִיעָה; יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת - תּוֹקְעִין וְלֹא מַבְדִּילִין, בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת - מַבְדִּילִין וְלֹא תּוֹקְעִין. כֵּיצַד מַבְדִּילִין? "הַמַּבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְקוֹדֶשׁ". רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: "בֵּין קוֹדֶשׁ חָמוּר לְקוֹדֶשׁ הַקַּל". **גמרא** הֵיכִי תּוֹקְעִין? אָמַר רַב יְהוּדָה: תּוֹקְעִין וּמֵרִיעִין מִתּוֹךְ תְּקִיעָה, וְרַב אַסִי אָמַר: תּוֹקְעִין וּמֵרִיעִין בִּנְשִׁימָה אַחַת. אַתְקִין רַב אַסִי בְּהוּצֵל כִּשְׁמַעֲתֵיהּ. מֵיתִיבִי: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת - תּוֹקְעִין וְלֹא מְרִיעִין; מַאי לָאו לֹא מְרִיעִין כְּלָל? - לָא, רַב יְהוּדָה מַתְרֵץ לְטַעְמֵיהּ, וְרַב אַסִי מַתְרֵץ לְטַעְמֵיהּ; רַב יְהוּדָה מַתְרֵץ לְטַעְמֵיהּ - לֹא מְרִיעִין בְּפְנֵי עַצְמָהּ, אֶלָּא מִתּוֹךְ תְּקִיעָה; וְרַב אַסִי מַתְרֵץ לְטַעְמֵיהּ - לֹא מְרִיעִין בְּשִׁתֵּי נְשִׁימוֹת, אֶלָּא בִּנְשִׁימָה אַחַת. "וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת" כו'. הֵיכָא אָמַר לָהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה: בַּחֲתִימָתָהּ. וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן: בַּחֲתִימָתָהּ. וְרַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: אַף בְּפִתִּיחָתָהּ. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶמְצַע שַׁבָּת, אוֹמֵר: "הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לַגּוֹיִם וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה", מַאי מַעְמָא? סֵדֶר הַבְדָּלוֹת הוּא מוֹנֶה.

הדרן עלך הכל שוחטין

משקין במים — אם נטמא, דמיא בעלמא הוא. **משהמיין אין משקין במים** — דחמרא הוא, וכלים ואדם ניתנה להם תורת טהרה במקוה, אבל באוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה. ומים מיטהרים בהשקה, שאם יש לו מים יפים לשתיה ונטמאו — נותנן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים, והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה, כתרומה טמאה שזרעה בקרקע, שבטלה טומאתה והיא טהורה, והכי מפרש "בכל שעה" (פסחים לד). אבל יין במים לאו זריעה היא, דטעמא לא בטיל. **לא שנו** — דמשקין במים. **אבל טמאין מעיקרא לא** — ורב גביהה פריך עלה: מאי שנא. **לשמעתא** — כלומר, טעמא דהא מתניתין בעא מיניה מרב אשי. **יקירי** = כבדין. **קפי** = צף, "ויצף הברזל" מתרגמינן: וקפא פרזלא (מלכים ב ו). **מבלבלי** — הכל יחד, המים והיין של תמד, הלכך מהניא ליה השקה. **משנה** **כל מקום שיש מכר** — כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה. **אין קנם** — אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף, ד"נערה" כתיב (דברים כב): "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף". **וכל מקום שיש קנם** — דהיינו כשהיא נערה. **אין מכר** — דתניא בערכין (כט,ב): יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה? אמרת קל וחומר: ומה מכורה כבר יוצאה עבשיו בסימני נערות, שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר? **גמרא** **זו דברי רבי מאיר** — דאמר: קטנה אין לה קנס, אבל חכמים אומרים: יש לה קנס לקטנה. וטעמא מפרש בכתובות (מ,ב): כל מקום שנאמר "נער" בלא ה"א — אפילו קטנה במשמע. **בת שלש שנים** — ראויה לביאה. הכי גרסינן: קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס. וחכמים אומרים קטנה בת שלש שנים שהיא ראויה לביאה יש לה קנס. **מכר לא** — בתמיה, והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות! **אימא אף קנם** — יש לה, ואף על פי שיש מכר משתראה לביאה עד שתביא שתי שערות. וקודם שתראה לביאה יש מכר ואין קנס, ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר. ובין בגרות לנערות ששה חדשים. **משנה** **מיאון** — ביתומה שקדשוה אמה או אחיה, ואפילו לדעתה — יכולה למאן ויוצאה בלא גט, עד שתביא שתי שערות. וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא, ד"איש" כתיב בפרשה: "ואם לא יחפוץ האיש" [דברים כה], ומקשינן אשה לאיש. ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן. **גמרא** **זו דברי רבי מאיר** — דאמר: נערה לא ממאנת. במקום חליצה — דאפילו נערה יכולה למאן. **עד שירבה השחור** — שיוקף אותו מקום בשער. ובמסכת נדה (נב,ב) מפרש: לא שירבה ממש, אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור. **משנה** **תקיעה** — ערבי שבתות וימים טובים, להבטיל את העם מן המלאכה, ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול. **הבדלה** — בתפלה ועל הכוס, במוצאי שבתות וימים טובים. **תוקעין** — אף על פי שגם היום יום טוב היה ואין בו מלאכה — תוקעין, להבדיל ממלאכת אוכל נפש. **ולא מבדילין** — מפני שהנכנס חמור מן היוצא. **חל להיות במוצאי שבת מבדילין** — לפי שהיוצא חמור מן הנכנס. ותקיעה אין כאן. **כיצד מבדילין** — בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת. **גמרא** **היכי תוקע** — ביום טוב שבערב שבת, כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול. דבעי שינוי משאר ערבי שבתות, שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיוצאה כל כך. **מתוך תקיעה** — קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה. **בנשימה אחת** — ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים. **היכא אמר לה** — להאי "בין קדש לקדש". **בחתימתה** — של הבדלה. אבל בפתיחתה הוא אומר: "בין קדש לחול", וכך אנו נוהגים. **אף בפתיחתה** — מתחיל: "המבדיל בין קדש לקדש, בין אור לחושך". **ולית הלכתא כוותיה** — שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה, והבדלה דכתיבה באורייתא — בקודש וחול כתיבה. וכרבי דוסא נמי לית (ליה) הלכתא, דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל. **באמצע שבת** — אפילו הכי אמרינן "בין יום השביעי", אף על גב דלא שייך יום השביעי הכא כלל. **סדר הבדלות** — האמורות בתורה הוא מונה: "ולהבדיל בין הקדש" וגו' [ויקרא י], "ויבדל בין האור ובין החושך" [בראשית א], "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" [ויקרא כ], ו"בין יום השביעי" כו' היינו בין קדש לחול, ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה.

משנה שחיטתו כשרה — בגמרא פריך: שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה? אלא כמה ישחוט וילך? **אחד בעוף** — בגמרא תני טעמא. **ורובו של אחד** — של כל אחד ואחד. **ווריד**ין — חוטי הצואר שמקלחין את הדם. ובגמרא (כח,ב) מפרש דאעוף קאי, ומשום להוציא את הדם. **רוב אחד בעוף כו'** — בגמרא (כט,א) פריך: הא תנא ליה רישא! **גמרא השוחט** — על כרחך דיעבד משמע, הלכך קשיא לן: שנים בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי? בתמיה. **אאחד בעוף** — קאי "השוחט", דלכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה, דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד. **מן הצואר** — מן הגרון. **ששה** — שכופף. **חטהו** — הכשירהו לאכילה וטהרהו. לישנא אחרינא: חטהו — הוציא את דמו ונקהו. ולהאי לישנא גרסינן: "חטהו לישנא דדכויי הוא", וללישנא קמא גרסינן: "דאכשורי הוא". **ואימא מזנבו** — שכפוף תמיד. **ששה** — משמע כופף ולא כפוף, מכלל שבדרך הליכתו הוא זוקף. **מאזנו** — שהוא כופפה כשהוא רוצה. **דם הנפש** — דהא בקדשים כתיב, ודם הנפש בעינן לזריקה, דכתיב: "דמו בנפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח" וגו' (ויקרא יז) — דם שהנפש יוצאה בו מכפר. הכי גרסינן: **ותו שהייה דרסה חלדה כו'** — ולא גרסינן "ולטיעמיך". **וקרא למאי אתא** — כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן. **דלא לשוייה גיסטרא** — שלא יחתוך כל המפרקת לשנים. דהכי משמע "חטהו" — הוצא את דמו ותו לא. ולאידך לישנא — הכשר אבילתו, דהיינו הסימנין ותו לא. לישנא אחרינא: דלא לשוויה גיסטרא — שלא ידרוס. אף על גב דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם — יש מהם שנכתבו, כגון דרסה, דמפקינן לקמן (ל,ב) מ"ושחט" — אין ושחט אלא לשון ומשך, וכי גמירי הלכתא — אשארא. ודרסה קרי גיסטרא, כדתנן במתניתין: היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת — אלמא דרסה לשון התזת ראש בבת אחת קרי לה, דהיינו גיסטרא. מפני שהמוליך ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו, ובשהוא רוצה מושך את ידיו. אבל הדורס — זה החותך כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט, שחותך בכח ומתיז להלן. **שזב** — שדמו זב. **התהו** — שברהו, כלומר חתכהו. **מחוטמו** — שהוא זב ליחה תמיד, דהא דם בקרא לא כתיב. **לבו** — אם תתקע בו סכין הוא זב דם הרבה. **דלא לשוייה גיסטרא** — ולא ידרוס, דהכי משמע: חתהו עד שיזוב ותו לא. אבל דורס אין בידו למנוע ולמשוך ידו. ובלישנא אחרינא כדפרישית: חתהו עד מקום שהוא זב ותו לא. מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא. **ששה** — שמוציא קול. לשון מסייע להוציא קול, ובבכורות (מ,א) נמי לענין מומין בבהמה תנן: ושניטל רוב המדבר בלשונו. **ותנא מייתי לה מהכא** — אמוראי מייתי לה מקראי דלעיל או מגמרא, כדאמרן, אבל תנא דתורת כהנים מייתי לה מהכא. **אין לי** — שקרוין נתחים. **אלא אותן שישנם בכלל השטה** — כדכתיב "והפשיט ונתח", וגבי עריבה דכתיב "נתחים" — בנתחים הנפשטים משמע. **מנין לרבות** — בכלל עריבה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה, שהרי הותז בשחיטה קודם הפשטה. דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה "הותז", מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בדיקולא דמיא. ובכלל הפשטה אינו, אלא קרב כמות שהוא, כדאמרינן בזבחים (פה,ב): צמר [שבראשי הכבשים ושער] שבזקן התיישים [והעצמות והגידין] והקרנים והטלפים, [שנאמר "והקטיר הכהן את הכל המזבחה"]. **תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וגו'** — ולקמיה פריך: תלמוד לומר "את הראש ואת הפדר" מיבעי ליה למיתני, דהא ביה קיימינן! **מכלל דשחיטה מן הצואר** — דאי לאו הכי, במאי הותז? ופרכינן: **תנא פתח בראש ופדר** — למה נאמר "את הראש ואת הפדר" וסיים ב"ראשו ופדרו", דקאמר: תלמוד לומר "את ראשו ואת פדרו וערך"? הכי גרסינן: **וראשו ופדרו מיבעי ליה לברתניא כו'** — והכי מסיים תנא למתניתין.

השוחט רבי יהודה אומר עד שישחוט את הווריד**ין** — דוקא בעוף, הואיל וצולהו כולו כאחד, מוקי לה בגמרא. וכרבי יהודה קיימא לן, כדאמר בפרק קמא דברכות (ח,ב): הזהרו בווריד**ין** כרבי יהודה. ונראה דדוקא לכתחלה קאמר רבי יהודה, אבל אם צלאו דיעבד ולא נחתכו הווריד**ין** — שרי. כדמוכח בגמרא [כט,א], דקאמר רב פפא: ריישא בחולין מהכא, דקאמר רבי יהודה: עד שישחוט את הווריד**ין**, ופליגי רבנן עליה. ואי אמרת בקדשים, אמאי פליגי עליה? הוא עצמו לדם הוא צריך! ואי רבי יהודה בדיעבד נמי אסר, דלמא לכתחלה מודו רבנן, אבל בדיעבד פליגי עליה! לכך נראה, דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה. והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הווטש ואת הווריד**ין** — לאו דוקא פוסל בדיעבד, אלא בלומר אסור.

חצי אחד בעוף — הוא הדין חצי כל אחד. ואגב "רוב אחד" נקט "חצי אחד". ומריש**א** נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן, ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה, אף על גב דהוי טפי מרוב השנים בין הכל — שחיטה פסולה. **שנים** בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט ולזיל — ואי משום ווריד**ין** — אפילו רבי יהודה מודה בבהמה, הואיל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (כח,ב). **ותו** שהייה דרסה וחלדה כו' — בכל הספרים גרסינן: "ולטיעמיך" ובקונטרס הגיה "ותו". וקשה לפירושו, דאי התלמוד קאמר לה, ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא, וכן בסמוך גבי קרא ד"וזבחת" מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא, למה לי תרי קראי להכי? ועוד, דמפרש דלא לשוייה גיסטרא — שלא יחתוך הצואר עם הסימנין, היכי משמע מ"ושחט"? ועוד, אמאי סלקא דעתך שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין? ונראה בגירסת הספרים דגרסי: "ולטיעמיך", ורב כהנא קאמר לה: שחיטה מן הצואר נמי גמרא ולא מאזנו ולא מחוטמו, אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל, אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים, ולהכי אתא "ושחט" — לומר ממקום ששח. וקיימא מילתא דרב כהנא דקאמר: מנין לשחיטה מן הצואר, דהיינו גרון, כדתנן לעיל (יט,ב): שכל הצואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה. **מנין** לרבות את הראש שכבר הותז כו' — משמע דלא הוי בכלל "ונתח אותה לנתחיה". ותימה: בפרק קמא (חולין יא,א) אמר: אתיא מראשה של עולה, דרחמנא אמר "לנתחיה" — ולא נתחיה לנתחים! ויש לומר, דהדר עריבה: "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים ואת הראש".

מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר — לא אתא האי תנא אלא למעוטי זנבו, אבל אכתי לא ידעינן אי מן הצואר אי מן העורף.

ופדר

הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף וּשְׁנַיִם בִּבְהֵמָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וְרוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּרִידִין. חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד וַחֲצִי בִּבְהֵמָה - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. רוֹב אֶחָד בְּעוֹף, וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. **גמ'** **א** הַשּׁוֹחֵט - דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא; שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה לְכַתְּחִלָּה לָא? עַד כַּמָּה לִשְׁחוֹט וְלֵיזִיל? - אִיבָּעֵית אֵימָא: אַאֶחָד בְּעוֹף. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אַרוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ. (כמ"ש סימן) אָמַר רַב כָּהֲנָא: מְנַיִן לִשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצַּוָּאר? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר" - מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁח חַטָּאתוֹ. מַמַּאי דְּהַאי "חַטָּאתוֹ" לִישָׁנָא דְּדַכּוּיֵי הוּא? דִּכְתִיב: "וְחִטֵּא אֶת הַבַּיִת". וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "תְּחַטְּאֵנִי בְּאֵזוֹב וְאֶטְהָר". - וְאֵימָא: מִזְּנָבוֹ! - שָׁח - מִכְּלָל שֶׁזָּקוּף בָּעֵינַן, וְהָא שָׁח וְעוֹמֵד הוּא. - וְאֵימָא: מֵאָזְנוֹ! - בָּעֵינַן דַּם הַנֶּפֶשׁ וְלֵיכָּא! - וְאֵימָא: דְּקָרֵע וְאָזֵיל עַד דַּם הַנֶּפֶשׁ! וְתוּ, שְׁהִיָּיה דְּרָסָה חֲלָדָה הַגָּרָמָה וְעִיקּוּר, מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא, שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נַמִּי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אָתָא? - דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. רַב יֵימָר אָמַר, אָמַר קְרָא: "וְזָבַחְתָּ" - מִמָּקוֹם שֶׁזָּב חַטָּאתוֹ. מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי "חַטָּאתוֹ" לִישָׁנָא דְּמִתְבַּר הוּא? דִּכְתִיב: "אַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת". - וְאֵימָא: מֵחוֹטְמוֹ! - זָב עַל יְדֵי חִתּוּי בָּעֵינַן, וְהַאי זָב מֵאֵלָיו הוּא. - וְאֵימָא: מִלְּבּוֹ! וְתוּ, שְׁהִיָּיה דְּרָסָה חֲלָדָה הַגָּרָמָה וְעִיקּוּר, מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא; שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נַמִּי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אָתָא? - דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "וְשָׁחַטְתָּ" - אַל תִּקְרֵי "וְשָׁחַטְתָּ", אֶלָּא "וְסָחַטְתָּ" - מִמָּקוֹם שֶׁסָּח חַטָּאתוֹ. - וְאֵימָא: מִלְּשׁוֹנוֹ! - בָּעֵינַן דַּם הַנֶּפֶשׁ וְלֵיכָּא! - וְאֵימָא: דְּקָרֵע וְאָזֵיל עַד דַּם הַנֶּפֶשׁ! וְתוּ, שְׁהִיָּיה דְּרָסָה חֲלָדָה הַגָּרָמָה וְעִיקּוּר, מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא, שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נַמִּי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אָתָא? - דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. וְתָנָא מַיְיתֵי לָהּ מֵהָכָא; דְּתַנְיָא, רַבִּי חִיָּיא אָמַר: מְנַיִן לִשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים", שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר"? וְהָלֹא רֹאשׁ וּפֶדֶר בִּכְלָל כָּל הַנְּתָחִים הָיוּ, לְמָה יָצְאוּ? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח" - אֵין לִי אֶלָּא נְתָחִים שֶׁיֵּשְׁנָן בִּכְלַל הַפְשָׁטָה, מְנַיִן לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ"; מִדְּקָאָמַר: אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז - מִכְּלָל דִּשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר. וְתָנָא פָּתַח בְּ"רֹאשׁ וּפֶדֶר" וּמְסַיֵּים בְּ"רֹאשׁוֹ וּפִדְרוֹ"? - הָכִי קָאָמַר: מְנַיִן לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר". וְ"רֹאשׁוֹ וּפִדְרוֹ" לָמָּה לִי? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְבִרְתַנְיָא: מְנַיִן לְרֹאשׁ וּפֶדֶר שֶׁקּוֹדְמִין לְכָל הַנְּתָחִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ".

ופדר

ופדר קמא למאי אתא — מה שמקשינן: לכתוב חד ראש ותרי פדר, דמחד ראש ידעינן שהוא בכלל עריכה, ופדר קמא דדרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה, ידעינן דראש קודם לכל אברים! נראה, דאי לא כתיב אלא חד ראש לא הוה דרשינן מיניה שכבר הותז, אלא הוה דרשינן [מיניה שחופהו על בית השחיטה, והוה שמעינן מיניה] שקודם לכל האברים. אבל השתא מיתורא דכתיב ראש שני אשמועינן דשחיטה מן הצואר.

באיזו תורה שוותה בהמה לעוף — בפרק "חטאת העוף" בזבחים (סט,ב) דרשינן מינה: מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה, אף עוף כו'. תרתי שמע מינה. **מה** עוף בסימן אחד — דכתיב: "ומלק ולא יבדיל" [ויקרא ה].

דרש בר קפרא — לדידיה איצטריך "זאת" לשום דרשא.

תדע שהרי יש להם קשקשת — תימה: מה צריך ראיה על זה? דקרא כתיב בהדיא: "ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף"! ויש לומר: דמייתי ראיה, דכיון דבריאת המים ניכרת בהם — ראוי לדמותם לדגים לענין שחיטה.

ועוד שאלו — פירוש: קונטריקון ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי. ולא כמו שפירש בקונטרס את רבן גמליאל. ובכל דוכתי דאיכא "ועוד שאלו" עליה קאי. ואף על גב דלא מייתי התם כמו "בו ביום" שבכל התלמוד, דהוי ביום שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא, כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות כח,א).

בשפיכה בעלמא — ואפילו לרבי מאיר דליף לקמן בפרק "כסוי הדם" (פה,א) דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ, מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

תיהני

וּפֶדֶר קַמָּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? חוֹפֶה אֶת הַפֶּדֶר עַל בֵּית הַשְּׁחִיטָה וּמַעֲלֵהוּ, וְזֶהוּ דֶּרֶךְ כָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה. וְהַאי תַּנָּא מָיְיתֵי לָהּ מֵהָכָא, דְּתַנְיָא: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף" - וְכִי בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְותָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? בְּהֵמָה מְטַמְּאָה בְּמַגַּע וּבְמַשָּׂא, עוֹף אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגַּע וּבְמַשָּׂא; עוֹף מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבְּיִת הַבְּלִיעָה, בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים אַבְּיִת הַבְּלִיעָה! בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְותָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? לוֹמַר לְךָ: מַה בְּהֵמָה בִּשְׁחִיטָה - אַף עוֹף בִּשְׁחִיטָה. אִי מַה לְהַלָּן בְּרוֹב שְׁנַיִם - אַף כָּאן בְּרוֹב שְׁנַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "זֹאת". רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְותָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? לוֹמַר לְךָ: מָה עוֹף הֶכְשֵׁרוֹ מִן הַצַּוָּאר - אַף בְּהֵמָה הֶכְשֵׁרָהּ מִן הַצַּוָּאר. אִי מַה לְהַלָּן מְמוּל עוֹרֶף, אַף כָּאן מְמוּל עוֹרֶף? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל" - רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה מִמּוּל עוֹרֶף, וְאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אַחֵר מִמּוּל עוֹרֶף. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "זֹאת" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - אִי לָאו "זֹאת", הֲוָה אָמִינָא: מָה עוֹף בְּסִימָן אֶחָד - אַף בְּהֵמָה בְּסִימָן אֶחָד, כְּתַב רַחֲמָנָא: "זֹאת". תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף" - הַטָּיל הַכָּתוּב לָעוֹף בֵּין בְּהֵמָה לְדָגִים; לְחַיְיבוֹ בִּשְׁנֵי סִימָנִין אִי אֶפְשָׁר - שֶׁכְּבָר הוּקַּשׁ לִבְהֵמָה, הָא כֵּיצַד הֶכְשֵׁרוֹ? בְּסִימָן אֶחָד. דָּגִים דְּלָאו בְּנֵי שְׁחִיטָה נִינְהוּ מְנָלַן? אִילֵימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "הַצֹּאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם" - בַּאֲסִיפָה בְּעַלְמָא סַגִּי לְהוּ. אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי שְׁלָיו דִּכְתִיב: "וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשִּׁלְיָו", הָכִי נַמִּי דְּלָאו בִּשְׁחִיטָה? וְהָא אָמְרַתְּ: לְפוֹטְרוֹ בְּזוֹלֵא כְּלוּם אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר הוּקַּשׁ לִבְהֵמָה! - הָתָם לָא כְּתִיבָא אֲסִיפָה בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרִינִי, הָכָא כְּתִיבָא אֲסִיפָה בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרִינִי. דָּרֵשׁ עוֹבֵר גְּלִילָאָה: בְּהֵמָה שֶׁנִּבְרֵאת מִן הַיַּבָּשָׁה - הֻכְשְׁרָה בִּשְׁנֵי סִימָנִים, דָּגִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִן הַמַּיִם - הֻכְשְׁרוּ בְּזוֹלֵא כְּלוּם, עוֹף שֶׁנִּבְרָא מִן הָרֶקֶק - הֻכְשְׁרוּ בְּסִימָן אֶחָד. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל קַפּוֹטָקָאָה: תַּדַּע, שֶׁהֲרֵי עוֹפוֹת יֵשׁ לָהֶן קַשְׁקֶשֶׁת בְּרַגְלֵיהֶם כַּדָּגִים. וְעוֹד שְׁאָלוֹ, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף" - אַלְמָא מַמְיָא אִיבְּרוּ, וּכְתִיב: "וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם" - אַלְמָא מֵאַרְעָא אִיבְּרוּ! אָמַר לוֹ: מִן הָרֶקֶק נִבְרְאוּ. רָאָה תַּלְמִידָיו מִסְתַּכְּלִים זֶה בָּזֶה, אָמַר לָהֶם: קָשֶׁה בְּעֵינֵיכֶם שֶׁדְּחִיתִי אֶת אוֹבִי בְּקַשׁ? מִן הַמַּיִם נִבְרְאוּ, וְלָמָּה הֵבִיאָן אֶל הָאָדָם? לִקְרוֹת לָהֶן שֵׁם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: בְּלָשׁוֹן אַחֵר אָמַר לְאוֹתוֹ הֶגְמוֹן, וּבַלָּשׁוֹן הָרִאשׁוֹן אָמַר לָהֶן לְתַלְמִידָיו, מְשׁוּם דִּכְתִיב עַל "וַיִּצֶר". אָמַר רַב יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי יִצְחָק בֶּן פִּנְחָס: אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁפַךְ" - בְּשִׁפִּיכָה בְּעַלְמָא סַגִּי. - אִי הָכִי, חַיָּה נַמִּי! - אִיתְקַשׁ לְפִסּוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין. - עוֹף נַמִּי אִיתְקַשׁ לְבְהֵמָה, דִּכְתִיב; "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף"! - הָא כְּתִיב: "וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ". - וּמַאי חָזֵית דְּשַׁוְיֶיהּ לֵיהּ עַל עוֹף? שַׁוְיֶיהּ אַחַיָּה! - מִסְתַּבְּרָא, מִשּׁוּם דְּסָלִיק מִינַּיהּ. (סימן: נתנבל דם במליקה) מֵיתִיבִי: הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמַּעֲקֵר - פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת; וְאִי אָמְרַתְּ אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נְחִירָתוֹ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ, לִיבְעֵי כִּסּוּי! - מִי סָבְרַתְּ בְּעוֹף? לָא, בְּחַיָּה. תָּא שְׁמַע: הַשּׁוֹחֵט וְצָרִיךְ לְדָם - חַיָּיב לְכַסּוֹת, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? אוֹ נוֹחֲרוֹ אוֹ עוֹקְרוֹ; מאי

ופדר קמא למה לי — בשלמא ראש איצטריך לרבויי משום שכבר הותז, אלא הפדר למה לי? **דרך כבוד** — שכשמקריב הראש חופה הפדר על מקום חתך, מפני שמלוכלך בדם. **מייתי לה מהכא** — שחיטה מן הצואר. **וזאת תורת הבהמה** — לעיל מיניה איירי בטומאת נבילות. **עוף אינו מטמא במגע ובמשא** — דכתיב: "לטמאה בה" [ויקרא כב], אין לך אלא מה שאמור בה: "לא יאבל לטמאה בה". **בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה** — אם תחבה לו חברו. דתניא: יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בבית הבליעה? תלמוד לומר: "לא יאבל לטמאה" — מי שאין לה טומאה אלא דרך אכילתה, יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו. **מה בהמה בשחיטה** — יוצאה מידי נבלה, דכתיב (ויקרא א): "ושחט את בן הבקר". **אי מה בהמה ברוב שנים** — מדאצטריך לעיל לרבות את הראש שכבר הותז. דאי בסימן אחד — לאו הותז קריא ליה, ולא איצטריך לרבוייה. **זאת** — מיעוטא הוא. **מה עוף הכשרו מן הצואר** — מליקתו. **אף בהמה הכשרה מן הצואר** — שחיטתה. והיינו דאמרן: ותנא מייתי לה מהכא. **זאת מאי עביד ליה** — כיון דעוף לאו מבהמה יליף, אלא בהמה מעוף ילפא, מיעוטא מאי ניהו? **בסימן אחד** — דכתיב (ויקרא ה) בחטאת: "ולא יבדיל". "זאת" ממעט, שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד. **הבהמה והעוף** — וכל נפש חיה הרומשת במים, דגים. **לחייבו בשני סימנים** — כבהמה, דנפקא לן "ממנין לרבות את הראש שכבר הותז" [לעיל עמוד א]. אי אפשר שכבר הוקשו לדגים — דלאו בני שחיטה נינהו, כדלקמן. **הכא כתיבא אסיפה** — דידהו אצל שחיטת בהמה. ומדשני בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה — שמע מינה דוקא הוא. **מן היבשה** — לפיכך יש לו חיות בריא וחזק. רקק — *גרביל"א, שיש בה מים ויבשה. **תדע** — שמן הרקק נבראו. **ועוד שאלו** — קונטריקון ההגמון את רבן גמליאל שאלות הרבה, ודן בבכורות (ה,א), וגם זאת שאלו. והכא תנייה משום גררא דעופות. **שרץ נפש חיה ועוף** — אלמא ממיא איתבריאו עופות. **ולמה הביאן אל האדם** — רבן גמליאל קאמר לה. כלומר, ולמה נכתבו כאן — משום קריאת שם. **לקרות להם שם** — והכי קאמר: ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו, ולא איצירה קאי. **משום דכתיב** — "ואת כל עוף השמים" על "ויצר", דמשמע דאיצירה נמי קאי. לישנא אחרינא: משום דכתיב "על" — כלומר, מקרא קמא גופיה משתמע דמן הארץ נבראו, דכתיב: "על הארץ", דמשמע דמינה איתבריאו, וכתיב נמי בקרא בתרא: "ויצר מן האדמה". זה שמעתי, וראשון נראה בעיני. **אין שחיטה לעוף מן התורה** — והיקשא ד"זאת תורת" — לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר, כדאמרינן לעיל. ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים. ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה, או הרגה במכה שלא על ידי סימנים, אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו. **חיה נמי** — דהא חיה נמי בהאי קרא כתיבא. **לפסולי המוקדשין** — כדאמרינן לקמן בשמעתין [כח,א]: מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין. **איתקש לבהמה** — ונימא: אין היקש למחצה! **דסליק מיניה** — "או עוף אשר יאכל ושפך את דמו". **ונתנבלה בידו** — שלא מדעת. **הנוחר והמעקר** — מדעת. **פטור מלכסות** — ד"אשר יאכל" כתיב (ויקרא יז). **ליבעי כסוי** — דהא כתיבא כסוי אנחירה דידיה, ומהיכי תיתי למיפטריה? **מי סברת בעוף** — קאי? בחיה קאי, דכסוי דידה כי כתיב — אהכשרה כתיב, והכשרה דידה שחיטה היא. **השוחט** — דבר הצריך כסוי. **וצריך לדם** — כדמפרש. **חייב לכסות** — על כרחו, ושוב לא יֵראֶה למלאכה. **כיצד עושה** — להפטר מן הכסוי? נוחרו או עוקרו.

מאי לאו בעוף — קאי, שהרי דמו ראוי ליניקא, לתולעת הגדלה בבגדי צמר שקורין *טינ"א, כדכתיב "בבגד אבלו עש" [איוב יג], וקאמר: נוחרו ויפטר מן הכסוי. ואי אין שחיטה לעוף — נוחרו צריך כסוי, שזו היא שחיטתו! **ללבא** — צבע עור אדום שקורין **פרק"א. **מלק** — עוף קדשים בסכין — נבילה, דאין מליקה אלא בציפורן. **נהי נמי [דכי תבר] שדרה ומפרקת** — בלא רוב בשר, כדאמרינן בפרק קמא (חולין כא,א) הויא טרפה, משום דסכין לאו מליקה הוא. **תיהני לה סכין** — שחותך סימנין לאחר שנטרפה. **לטהרה מידי נבילה** — דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה, (ועוד) נחירתו זו היא שחיטתו. והך שחיטה מן העורף, בין שהוא מחליד ובין שהוא דורס כדאמרינן בפרק קמא (חולין כ,ב), מכל מקום לא גרעה מנחירה. וטרפה מיהא הויא, דמודה רבי יצחק שיש טריפה לעוף כדתנן (חולין נו,א): אלו טרפות בעוף. ואין כשר בו אלא נחירה שהיא בסימנין, כדכתיב "ושפך", או עיקור, אבל הריגה בעלמא לא. **הוא דאמר** — רבי יצחק בן פנחס, דאמר כי האי תנא: עוף אין לו שחיטה וכו'. **ברבי** = גדול בדורו. **אך כאשר יאכל וגו'** — בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי. **מה למדנו מצבי ואיל** — הכי לכתוב: "אך הטמא והטהור יחדו יאכלנו"! **מה פסולי המוקדשין בשחיטה** — דלעיל מהההוא קרא כתיב "וזבחת מבקרך" וגו'. בספרי גרסינן: מקיש צבי ואיל לבהמה, מה בהמה בשחיטה כו', ולא מוקי להאי קרא ד"כי ירחיב" בפסולי המוקדשין, אלא בשבר תאוה של חולין. **מאן תנא** — דלעיל, דקתני: נוחרו או עוקרו, דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר. **כאשר צויתיך** — למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה, דהיכן ציוהו בכתב. **רוב אחד כו'** — לאו מקרא יליף. אלא כלומר, על הלכות שחיטה נצטוה. **ושט** — מיוחד שבסימנים הוא, שחיות הבהמה תלוי בו, דהא בנקב במשהו מיטרפא, ואילו קנה עד דמיפסק רובא. **שחט את הוושט** — בעוף. ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני — דנימא: שחט גרגרת ואחר כך נשמט הוושט כשרה. אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה. **משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי** — להכי נקט שחיטה בוושט והשמטה בגרגרת. **שני חצאי סימנין** — פסול, דכמו דלא עביד מידי דמי, דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא. **בעוף** — שצולהו כולו כאחד, וצריך שיוציא דמו בשחיטה יפה. **עד שישחוט כו'** — ותנא קמא לא פליג אלא אוורידין. **משום דושט סמוך לווורידין** — נקט ליה, ומידו הוא הדין לקנה. הוושט הוי בין קנה למפרקת, סמוך לווורידין. **ושהה כה כו' כשרה** — משום דחצי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא, שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי. **לא בבהמה** — כלומר, הא אפילו בבהמה קאמר, דהא גמרה לאו אגרגרת קאי, אלא אבולה שחיטה קאי. **וגמרו** — סלקא דעתין: וגמרו בהאי כל שהוא, שהרי נשחט הרוב, דפגימה קמייתא בשלימה דמיא, והאיבא רוב קמן. **גמרו לוושט** — והכי קאמר: והוסיף עליו כל שהוא, דהוה ליה רובא, וגמרו לו לוושט לאחר מכאן. **בלא רוב בשר** — כדאמרן בפרק קמא (חולין כא,א) דאי חתיך רוב רוחב הבשר עם המפרקת קודם לסימנין — הויא לה מתה קודם חתיכת הסימנין, ותו מאי מליק. **בעולה** — דבעי הבדלה, כדאמרן בפרק קמא (חולין כא,א); חותך שנים. קתני מיהא "לוושט או לקנה", כרב נחמן. **מאי הוי עלה** — לענין שחיטה. **בדקאמרת** — במליקה. **דלמא** — מליקה שאני, דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת, ואזיל ליה חיותיה בכל דהו. **מממם קועיה** — מלוכלך צואתו בדמא. שנקרע צוארו, וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט. ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקיה, דתלינן בכלבא או בקניא, כדאמרינן התם (חולין נג,ב): ספק כלבא ספק שונרא — אימר כלבא.

מַאי לָאו בְּעוֹף, דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְדָמָיהּ לִינִיקָא? - לָא, בְּחַיָּה, דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְדָמָיהּ לְלַבָּא. תָּא שְׁמַע: מָלַק בְּסַכִּין - מְטַמֵּא בְּגָדִים אֲבִית הַבְלִיעָה; וְאִי אָמְרַתְּ אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נְהִי נַמִּי דְּכִי תָּבַר לֵיהּ שִׁדְרָה וּמִפְרֶקֶת הָוְיָא לָהּ טְרֵפָה, תְּהַנֵּי לָהּ סַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה! - הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא; דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרַבִּי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי" וְגוֹ'? וְכִי מָה לָמַדְנוּ מִצְּבִי וְאַיָּל מַעֲתָּה? הֲרֵי זֶה בָּא לְלַמֵּד וְנִמְצָא לָמֵד, מַקִּישׁ צְבִי וְאַיָּל לִפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין; מָה פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין בִּשְׁחִיטָה - אַף צְבִי וְאַיָּל בִּשְׁחִיטָה; וְעוֹף אֵין לוֹ שְׁחִיטָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. מַאן תַּנָּא דְּפָלֵיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר? רַבִּי הִיא; דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: "וְזָבַחְתָּ... כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ" - מְלַמֵּד שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה עַל הַוֵּשֶׁט וְעַל הַקָּנֶה, וְעַל רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְעַל רוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה. "אֶחָד בְּעוֹף". אֵיתֵימַר, רַב נַחְמָן אָמַר: אוֹ וֵושֶׁט אוֹ קָנֶה, רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: וֵושֶׁט וְלֹא קָנֶה. רַב נַחְמָן אָמַר אוֹ וֵושֶׁט אוֹ קָנֶה - אֶחָד קָתָנֵי, אֶחָד כָּל דְּהוּ; רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר וֵושֶׁט וְלֹא קָנֶה, מַאי אֶחָד - מְיוּחָד. (סימן: שחט חצאין גרגרת פגימה דחטאת העוף) מֵיתִיבִי: שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת - כְּשֵׁרָה, נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט - פְּסוּלָה. שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט וְנִמְצֵאת גַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קוֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ: כָּל סָפֵק בִּשְׁחִיטָה - פְּסוּלָה; וְאִילּוּ שְׁחִיטָה בְּגַרְגֶּרֶת לָא קָתָנֵי! - מִשּׁוּם דְּגַרְגֶּרֶת עֲבִידָא לְאִישְׁתַּמּוּטֵי. תָּא שְׁמַע: שָׁחַט שְׁנֵי חֲצָאֵי סִימָנִין בְּעוֹף - פְּסוּלָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בִּבְהֵמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּעוֹף עַד שֶׁיְּשַׁחֵט אֶת הַוֵּושֶׁט וְאֶת הַוְּרִידִין! - מִשּׁוּם דְּוֵושֶׁט סָמוּךְ לַוְּרִידִין. תָּא שְׁמַע: שָׁחַט חֲצִי גַּרְגֶּרֶת, וְשָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה אַחֶרֶת, וְגָמַר שְׁחִיטָתוֹ - כְּשֵׁרָה; מַאי לָאו בְּעוֹף, וּמַאי גְּמָרָהּ - גְּמָרָהּ לַגַּרְגֶּרֶת? - לָא, בִּבְהֵמָה, וּמַאי גְּמָרָהּ - גְּמָרָהּ לִשְׁחִיטָה כּוּלָּהּ. תָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; מַאי לָאו בְּעוֹף, וּמַאי גְּמָרוֹ - גְּמָרוֹ לַקָּנֶה? - לָא, בִּבְהֵמָה, וּמַאי גְּמָרוֹ - גְּמָרוֹ לַוֵּושֶׁט. תָּא שְׁמַע: כֵּיצַד מוֹלְקִין חַטַּאת הָעוֹף? חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַוֵּושֶׁט אוֹ לַקָּנֶה; הִגִּיעַ לַוֵּושֶׁט אוֹ לַקָּנֶה חוֹתֵךְ סִימָן אֶחָד וְרוֹב בָּשָׂר עִמּוֹ, וּבְעוֹלָה - שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם; תְּיוּבְתָּא דְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה! תְּיוּבְתָּא. מַאי הָוֵי עֲלָהּ? - מַאי הָוֵי עֲלָהּ?! כִּדְקָאָמְרַתְּ! - דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת. מַאי? תָּא שְׁמַע: דְּהַהוּא בַּר אֲוִוזָא דַּהֲוָה בֵּי רָבָא, אֲתָא בֵּי מְמַסְמֵס קוֹעֵיהּ דְּמָא, אֲמַר רָבָא: הֵיכִי נַעֲבֵיד? משום נשחטה

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה — הך פירכא ליתא לרבי יוסי, דאמר בזבחים פרק "חטאת העוף" (סט,ב) גבי מלק ונמצאת טרפה, דאין מליקה מטהרת מידי נבלה, דדווקא שחיטה מטהרת בבהמה. אלא לרבי מאיר פריך, דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת. **רבי** היא דתניא כו' — הוה מצי למימר: בר קפרא היא, אלא דניחא ליה לאוקמי משניות דלעיל כרבי. הקשה רבינו אפרים: דהכא סבירא ליה לרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה. ובפרק "מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני" (נזיר כט,ב) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן, דכולי עלמא כדי לחנכו במצות, ואם כן לרבי הא קא אכיל כהן מליקה! דהכי נמי פריך לעיל מינה למאן דאמר כדי לחנכו במצות: קאכיל כהן מליקה, ומשנתינו: קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה. ולרבי ליכא לשנויי הכי, אם כן תיקשי. ואפילו יחזיר סימנין ויולין ויביא — נבלה היא לרבי, דבעי שחיטה בתלוש בפרק קמא (חולין טז,א) מ"ויקח את המאכלת". ועוד, דמאן דאמר מחזיר קסבר מוליך ומביא במליקה פסול, דבענין אחר לא מיתוקמא מתניתין דפרק קמא (שם יט,ב) דנמצא כשר בשחיטה. ואם כן הוה ליה דורס! ויש לומר: דהתם בנזיר דיחויא בעלמא הוא, דמההיא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בנזיר או כדי לחנכו. אבל מכל מקום אמת הוא דרבי סבר דהלכה הוא בנזיר, כיון דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה. אי נמי, קסבר כדי לחנכו, ומביא חטאת העוף ואינו נאכל, מידי דהוה אחטאת העוף הבאה על הספק.

ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה — יש מפרשים דדריש בגימטריא ד"באשר": אל"ף — אחד בעוף, שי"ן — שנים בבהמה, רי"ש — רובו של אחד כמוהו, רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה — ראשי תיבות למפרע של "באשר" הוי רובו של אחד כמוהו. **אתא** כי ממסמס קועיה דמא — פירש בקונטרס: וצריך בדיקה בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט. ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה, דתלינן בכלבא או בקנה, דאמר ב"אלו טריפות" (חולין נג,א): ספק כלבא ספק שונרא — אימר כלבא. ואם תאמר: למאי נפקא מינה אי תלינן בכלבא או בקניא, כיון דאפילו קניא בעי בדיקה? ויש לומר: דנפקא מינה דאי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אף על גב דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין. אי נמי, לענין ספק דרוסה, אפילו לא האדימו הסימנין אלא משהו טריפה. כדאמר לקמן (נד,א) דגרגרת דרוסתו במשהו, דזיהרא מיקלא קליא. ורבינו יצחק בן אשר מפרש, דהכא בשמעתין הויא

משום ספק דרוסה. ואתי שפיר דקאמר: ווושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, והיינו משום דאין אדמומית הדרוסה ניכרת בעור הווושט החיצון האדום, אבל בנקובה — יש לווושט בדיקה אף מבחוץ. וכן משמע ב"אלו טרפות" (חולין מג,א) דקאמר רבה: וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, ולמאי נפקא מינה — לספק דרוסה. ולא קאמר: לספק נקוב. ועוד אמרינן (שם): שני עורות יש לו לווושט, ניקב זה בלא זה — כשר, וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו, כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב? ודוחק לומר: כגון שניקב הפנימי מחמת חולי, ובחיצון אין ניכר שום חולי. והרב רבינו אלחנן הקשה: אי ווושט יש לו בדיקה מבחוץ, אם כן מאי פריך: ורבי מאיר היכי אכל בשרא? דלמא במקום נקב שחט! ונימא דהוה אביל על ידי בדיקה! ונראה לי: שיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ. אי נמי, הכי פירושו: וכי תימא דלא הוה אכל בלא בדיקה, פסח וקדשים מאי איכא למימר? דאי אפשר להפריד העור ולבדוק, דאין מום גדול מזה. **רב** אמר מחצה על מחצה כרוב — ובפרק "אלו טריפות" (חולין מד,ב) גבי (פסק את) [פסוקת] הגרגרת, דאתא לקמיה דרב ובדקה ברוב עוביה — מחצה נמי קרי ליה רוב. ובמסקנא דאמר דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב, ניחא טפי.

לפי שאי אפשר לצמצם — אפילו רבי יוסי הגלילי דאמר בפרק שני דבכורות (יז,א): אפשר לצמצם — מודה הוא בכלי חרס, כדקאמר התם: הואיל ואית בו גומות. ויש להוכיח מכאן דהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם, מדאפליגו אמוראי במחצה על מחצה, ובפרק קמא דעירובין (ט,ב) בפרוץ כעומד. ואם אי אפשר לצמצם, היכי שריא מספק? ואפילו למאן דאסר, לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה: שחוט רובא, גדור רובא. ומיהו בידי שמים נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם. דאמר בפרק "ארבעה אחין" (יבמות כח,א) לרבי יוחנן דאמר: אחיות איני יודע מי שנאן. ונימא [כו'] רבי יוסי הגלילי היא! לא סתם תנא כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם. ובפרק "הזורק" בגיטין (עח,א) דפריך: והא אי אפשר לצמצם, גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת, דמפרש דאתו תרוייהו בהדי הדדי בארבע אמות — התם נמי הוי כבידי שמים, דמסתמא לא כוונו לבא בבת אחת. ואם תאמר: בריש עירובין (ה,ב) גבי לחי המושך מדפנו של מבוי, דקאמר רב אשי: אפילו תימא במבוי שמונה, מה נפשך: אי עומד נפיש — ניתר בעומד מרובה, ואי פרוץ נפיש — נידון משום לחי. מאי אמרת, דשוו תרוייהו כי הדדי — הוה ליה ספק דבריהם, וכל ספק דבריהם להקל. משמע דאי אפשר לצמצם ולברר הדבר! ויש לומר: דלעולם אפשר לברר ולמדוד בצמצום על ידי טורח, אבל לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק, כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אלא אם כן הוא שוה, ומילתא דלא שכיחא הוא. ואין להקשות על רב אשי, דאפילו כי שוו כי הדדי — לשתרי, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר. דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם: לא אמרו אלא במבוי שמונה, אבל במבוי שבע ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו', ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור. והרב רבינו שמעון היה מפרש: דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד מצו סברי כרבנן, דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם, ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה. ומאן דשרי — משום דאימא דשחט רובא, ואפילו הן שוין — רחמנא אמר: לא תשייר רובא. ומאן דאסר — משום דאימא נשאר רובא קיים, ואפילו הן שוין — רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן גבי פרוץ כעומד, והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל, דאי אפשר לבורן. אבל קשה: דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חששא שמא הן שוין, אף על גב דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי. והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא, כשהדיתר מצוי יותר מן האיסור, וכן גבי פרוץ כעומד. ואם כן, בההיא דלחי — אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי! ונראה לי: דאיכא התם למיחש שמא שמונה אמות אינם מצומצמות, ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי, ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל. אבל קשה לפירושו: דהיכי דייקא בפרק שני דבכורות (יז,ב) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות, דבידי אדם אפשר לצמצם? התם נמי, אף על גב דאי אפשר לצמצם ולבורן, מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות, משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה, ואפילו הן מצומצמות — "הקרובה" אמר רחמנא ואפילו קרובות! ולפירוש קמא אתי שפיר, דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין, אלא אחת מהן קרובה יותר, ויוצאין בשל תנאי. ויש לומר: דלפירוש הרב רבינו שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך, דאם קרובה היא — יוצאה בה, ואם רחוקה היא — תביא בשביל חבירתה. מאי אמרת? שמא מצומצמות הן — זה אינו מצוי. ואין להאריך כאן יותר, ובעירובין (ה,ב ד"ה וספק) אפרש בעזרת השם יתברך יותר.

זיל

וחדר ניבדקיה — למעלה מבית השחיטה ולמטה. **אין לו בדיקה מבחוץ** — לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר, וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר. אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו, אבל החיצון אדום. **ונבדקיה לקנה** — שהקנה נבדק מבחוץ, לפי שאינו נטרף אלא ברוב. והדר נשחטיה לקנה, והשחיטה כשרה בסימן אחד. ואחר כך יטלו הווושט כולו ויעקרוהו מן הלחי, ויהפכוהו ויבדקוהו. **חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן** — דאמרינן בפרק "גיד הנשה" (חולין צה,ב) דשדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא למיבדקיה בגווייהו. לישנא אחרינא: כרבי יוחנן בכל מילי. **הואיל וצולהו כולו כאחד** — לפיכך צריך להוציא את כל דמו. **עד שישחוט** — ואי ליתנהו בשחיטה, אלא משום הוצאת הדם, בנקיבה בעלמא סגי. **בשעת שחיטה** — שהדם חם ויוצא. **מאחר שלא הוזכרו ווורידין** — כלומר, אין חיות תלויה בהן, ואין צריך להזכירו אלא משום דם, למה אתה מצריכו שחיטה? **דרם בהן מהו** — שחיטה ממש בעי רבי יהודה או לא? **רבי ירמיה לא שמיע ליה הא דרב חסדא. מחצה על מחצה** — קא סלקא דעתין לענין שחיטה קאמר. כלומר, סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט — הוי כאילו רובו שחוט וכשר. **רחמנא למשה** — כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה: לא תשייר רובא. והא דאמר שנצטוה משה לשחוט רוב — היינו מחצה על מחצה, דכיון דלא אישתייר רובא — רוב שחוט קרי ליה. **מדרבנן** — אבל מדאורייתא כשר. ונפקא מינה דלא מטמא בנבלה. **חלקו לשנים** — תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נתיצה, כדכתיב: "יותץ" [ויקרא יא], ואם נשתייר רובו שלם לאו נתיצה הוא. **שאי אפשר לצמצם** — שיהו מכוונים. אלא ודאי בחד מינייהו איכא רובא, ולא ידעינן בהי מינייהו, הילכך לא סלקא טומאה מינייהו. **תרי רובי ליכא למימר בחד מנא** — דאי האי רובא — האי מיעוטא. אבל לענין שחיטה לא הוזכר רוב אלא בחתיכה, וכי קרינא פלגא רוב חתוך — ליכא דמכחיש ליה, דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוב שלם.

כדי

**נִשְׁחֲטִיה וְהָדָר נִבְדְּקִיה - דִּלְמָא בְּמִקּוֹם נֶקֶב קָשְׁחֵיט! נִבְדְּקִיה וְהָדָר נִשְׁחֲטִיה - הָאָמַר רַבָּה: וֵושֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶלָּא מִבִּפְנִים! אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ: נִבְדְּקִיה לְקָנֶה, וְנִשְׁחֲטִיה לַקָּנֶה וְלִכְשֶׁרִיה, וְהָדָר לְפִכּוּהּ לַוֵּושֶׁט וְלִבְדְּקִיהּ. אֲמַר רָבָא: חַכִּים יוֹסֵף בְּרֵי בְּטַרְפוֹת כְּרַבִּי יוֹחָנָן; אַלְמָא "אֶחָד" דְּקָאָמַר - אוֹ הַאי אוֹ הַאי. "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט". אֲמַר רַב חִסְדָּא: לָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בְּעוֹף, הוֹאִיל וְצוֹלֵהוּ כּוּלּוֹ כְּאֶחָד, אֲבָל בִּבְהֵמָה, כֵּיוָן דִּמְנַתְּחָהּ אֵבֶר אֵבֶר - לָא צְרִיךְ. לְמֵימְרָא, דְּטַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דָּם הוּא? וְהָתַנָּן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּורִידִין! - אֵימָא: עַד שֶׁיְּנַקֵּב אֶת הַוְּורִידִין, וּמַאי "עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט" - עַד שֶׁיְּנַקּוֹב בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה. תָּא שְׁמַע: וְורִידִין בְּשְׁחִיטָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה! - אֵימָא: וְורִידִין צָרִיךְ לְנַקְּבָן בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. תָּא שְׁמַע, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: מֵאַחַר שֶׁלֹּא הוּזְכְּרוּ וְורִידִין אֶלָּא לְהוֹצִיא מֶהֶן דָּם, מַה לִּי בְּשְׁחִיטָה מַה לִּי שֶׁלֹּא בְּשְׁחִיטָה? מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: בְּשְׁחִיטָה! - הָכִי קָאָמְרִי לָהּ: מַה לִּי לְנַקְּבָן בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה, מַה לִּי לְנַקְּבָן שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה. וְהוּא סָבַר: בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה אָתֵי דָּם, דְּחָיֵים; שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה לָא אָתֵי דָּם, דְּקָרִיר. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: וְורִידִין לְרַבִּי יְהוּדָה, שָׁהֶה בָּהֶן דָּרֶס בָּהֶן, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ הַהוּא סָבָא: הָכִי אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמְרִי לָהּ: אֲמַר לֵיהּ הַהוּא סָבָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, הָכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְנַקְּבָן בְּקוֹץ וְהֶן כְּשֵׁרִין. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: שָׁחַט שְׁנֵי חֲצָאֵי סִימָנִין בְּעוֹף - פָּסוּל, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בִּבְהֵמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּעוֹף עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוֵּושֶׁט וְאֶת הַוְּורִידִין. "חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף וכו'". אִתְּמַר, רַב אָמַר: מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה כְּרוֹב, רַב פָּפָּא אָמַר: מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה אֵינוֹ כְּרוֹב. רַב אָמַר מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה כְּרוֹב - הָכִי אֲמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: לָא תְּשַׁיֵּיר רוּבָא. רַב פָּפָּא אָמַר מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה אֵינוֹ כְּרוֹב - הָכִי אֲמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: שְׁחוֹט רוּבָא. (סימן: חצי קטינא גרגרת פגימה) תְּנַן: חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד וַחֲצִי בִּבְהֵמָה - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; אִי אָמְרַתְּ מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה כְּרוֹב, אַמַּאי פָּסוּל? הָא עֲבַד לֵיהּ רוֹב! - מִדְּרַבָּנַן, דִּלְמָא לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד פַּלְגָּא. אֲמַר רַב קְטִינָא, תָּא שְׁמַע: חִלְּקוּ לִשְׁנַיִם וְהֵן שָׁוִין - שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם; הָא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם - טְהוֹרִין, אַמַּאי טְהוֹרִין? זִיל הָכָא אִיכָּא רוּבָּא, זִיל הָכָא אִיכָּא רוּבָּא! אֲמַר רַב פָּפָּא: תְּרֵי רוּבֵי בְּחַד מָנָא לֵיכָּא. תָּא שְׁמַע: שָׁחַט חֲצִי גַּרְגֶּרֶת וְשָׁהָה בָּהּ

כדי

כדי שחיטה אחרת — היינו שיעור שהייה. **וגמרה** — קא סלקא דעתין בבהמה קאי, דבעיא רוב שנים, ומאי גמרה — לשחיטה. **ואי מחצה כרוב** — כיון דשהה בחצי — אזלא לה שחיטה, והויא לה כפגימה בעלמא, ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרת! אלא שמע מינה אינו כרוב, ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן. **לא בעוף** — דממה נפשך כשרה כדמפרש. **הא עבד ליה רובא** — ואיתכשרא מקמי שהייה. **לא עבד ליה כלום** — מעשה טרפה. **חצי קנה פגום** — בעוף. **רוב הנראה לעינים** — כלומר, רוב גמור, שהוא ניכר. **מה טרפה** — דאיכא מקומות טובא דמיטרפא בהו במשהו, כגון נקובת הוושט והריאה והדקין. **בעינן רוב הנראה לעינים** — במקומות שהוזכר בהן רוב, כגון בקנה ובחוט השדרה. **שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא** — דאפילו מאן דמכשר — משום דקרי ליה רובא הוא, ובמיעוטא כולהו מודו. **מחצה על מחצה כרוב** — וטהורים עושין לעצמן בטהרה, וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני ביחידין. **אינו כרוב** — ונדחין הטמאין לשני. **והתם מאי טעמא דרב** — הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא! **דכתיב איש איש כי יהיה טמא** — ידחה לשני. ופלגא, נהי דרובא לא מיקרי, מיהו מכלל יחידין נפקי להו, ולא מידחו. **לדם הוא צריך** — לזריקה. מליקתו כשרה מיבעי ליה — כלומר, אעוף איבעי ליה למיתני: מליקתו כשרה, והדר ליתני אבהמה: שחיטתה כשרה. **הא לא קשיא** — גבי הדדי תננהו, ובי סליק מבהמה נקט שחיטה. **אלא רישא** — כי תנא השוחט. **מכדי בעוף קאי** — ובו התחיל להורות, והיכי סמך ליה שחיטה בעוף קדשים? "המולק" מיבעי ליה! הכי גרסינן: **מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד** — ולא גרסינן "אלא". **לא פסיקא ליה** — ותנא מילתא דמישתמע בתרוייהו. דהכי משמע: רוב כל אחד בעוף כשרה; היכא דסגי בחד כגון חטאת — הוי רובו ככולו, והיכא דבעי תרתי — הוי רוב כל אחד ככולו. **שפיר** — משום הכי פליגי רבנן עליה. דבינן דלא הוזכרו ווריד‍ין אלא משום דם, מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה? **אלא בקדשים** — היכי פליגי רבנן עליה? **הוא עצמו** — כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה. **תזבח** — "לרצונכם תזבחוהו", ואמרינן לקמן: "תזבחהו" כתיב, ויש אם למסורת. "תזבח" משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים, מדלא כתיב "תזבחוהו". ומדכתיב "הוא" משמע נמי אזבח, שאף הוא יהא יחידי. **ואמר רב כהנא** — גרסינן. הא דריש לקיש בסדר יומא (לב,ב) גבי הביאו לו לכהן גדול את התמיד. **קרצו** — מפרשינן התם: ברוב שנים, שלא היה יכול למרק ולגמור את השחיטה כולו. לפי שכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו, דכתיב ב"אחרי מות" [ויקרא טז]: "וכפר הכהן אשר ימשח אותו", והיה צריך לאחוז מהר את המזרק ולקבל הדם — לפיכך חותך בו כדי הֶכשר שחיטה, ומניחה, וממהר לקבל. **ומירק** — כהן אחר שחיטה. **על ידו** — בשבילו, כמו (עירובין פב,ב): מערב אדם על יד בנו ובתו — בשבילם. ומפני ששנינו שם דצריך למרק, יכול לא מירק יהא פסול, דבקדשים לא סגי ברוב שנים? **לכך** — הוצרך לשנות כאן: רוב אחד בעוף וכו', דרישא — חולין הוה שמעינן מינה, ותנא סיפא משום קדשים. ופרכינן: יכול לא מירק יהא פסול? בתמיד, הא אם כן הויא לך הא מריקה עבודה באדם אחר שלא בכהן גדול, ותניא: כל עבודת יום הכפורים כו'. ברייתא היא בשילהי הוריות [יב,ב].

כְּדֵי שְׁחִיטָה אַחֶרֶת, וּגְמָרָהּ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; וְאִי אָמְרַתְּ מֵחֲצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, אִיטְּרְפָא לָהּ! - מִי סָבְרַתְּ בִּבְהֵמָה? לָא, בְּעוֹף; מִמָּה נַפְשָׁךְ, אִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב - הָא עָבִיד לֵיהּ רוּבָּא, אִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב - לָא עָבַד וְלָא כְּלוּם. תָּא שְׁמַע: חֲרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא, וּגְמָרוֹ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; וְאִי אָמְרַתְּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, טְרֵפָה הָוְיָא! אֲמַר רָבָא: שָׁאנֵי לְעִנְיַן טְרֵפָה, דְּבָעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלָא כָּל דְּכֵן הוּא? וּמָה טְרֵפָה דְּבִמְשֻׁהוּ מִיטַּרְפָא, הֵיכָא דְּבָעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם - בָּעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם, שְׁחִיטָה, דְּעַד דְּאִיכָּא רוּבָּא לָא מִיתְכַּשְׁרָא - לָא כָּל שֶׁכֵּן דְּבָעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם? אֶלָּא דְּכוּלֵי עָלְמָא - מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, וְכִי אִיתְּמַר דְּרַב וּדְרַב כָּהֲנָא - לְעִנְיַן פֶּסַח אִתְּמַר: הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרְאֵל מֶחֱצָה טְהוֹרִים וּמֶחֱצָה טְמֵאִים - רַב אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, וְרַב כָּהֲנָא אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב. וְהָתָם מַאי טַעְמָא דְּרַב? דִּכְתִיב: "אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ" - אִישׁ נִדָּחֶה וְאֵין צִיבּוּר נִדְחִין. "רוֹב אֶחָד בְּעוֹף". תָּנֵינָא חָדָא זִימְנָא: רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ! (הכש פשח סימן) אֲמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: חֲדָא בְּחוּלִּין וַחֲדָא בְּקָדָשִׁים. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן חוּלִּין - הָתָם הוּא דְּסַגִּי לֵיהּ בְּרוּבָּא, מִשּׁוּם דְּלָאו לְדָם הוּא צָרִיךְ, אֲבָל קָדָשִׁים דְּלְדָם הוּא צָרִיךְ - אֵימָא לָא תִּסְגֵּי לֵיהּ בְּרוּבָּא עַד דְּאִיכָּא כּוּלֵּיהּ; וְאִי אַשְׁמוּעִינַן קָדָשִׁים - מִשּׁוּם דְּלְדָם הוּא צָרִיךְ, אֲבָל חוּלִּין דְּלְדָם לָא צָרִיךְ, אֵימָא בְּפַלְגָא סַגִּי לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. הֵי בְּחוּלִּין וְהֵי בְּקָדָשִׁים? אֲמַר רַב כָּהֲנָא: מִיסְתַּבְּרָא רֵישָׁא בְּחוּלִּין וְסֵיפָא בְּקָדָשִׁים, מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי "הַשּׁוֹחֵט", וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רֵישָׁא בְּקָדָשִׁים, "הַמּוֹלֵק" מִיבָּעֵי לֵיהּ. - אֶלָּא מַאי, סֵיפָא בְּקָדָשִׁים? "שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה", "מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה" מִיבָּעֵי לֵיהּ! - הָא לָא קַשְׁיָא, אַיְידֵי דְּסָלִיק מִבְּהֵמָה, תְּנָא נַמִי "שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה". אֶלָּא רֵישָׁא, מִכְּדֵי עַל עוֹף קָאֵי, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּקָדָשִׁים - "הַמּוֹלֵק" מִיבָּעֵי לֵיהּ. רַב שִׁמִי בַּר אַשִׁי אָמַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי: אֶחָד בְּעוֹף, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּקָדָשִׁים - הָא אִיכָּא עוֹלַת הָעוֹף דְּבָעֵי שְׁנֵי סִימָנִין! - אֶלָּא מַאי, סֵיפָא בְּקָדָשִׁים? רוֹב אֶחָד בְּעוֹף? הָא אִיכָּא עוֹלַת הָעוֹף דְּבָעֵי שְׁנֵי סִימָנִין! - מַאי "רוֹב אֶחָד" - רוֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד; וּבְדִין הוּא דְּלִיתְנֵי "רוֹב שְׁנַיִם", כֵּיוָן דְּאִיכָּא חַטָּאת דְּסַגִּי לֵיהּ בְּחַד סִימָן - מִשּׁוּם הָכִי לָא פְּסִיקָא לֵיהּ. רַב פָּפָּא אָמַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין מֵהָכָא: דְּקָתָנֵי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּשַׁחוֹט אֶת הַוְּרִידִין, וּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ; אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא בְּחוּלִּין - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּקָדָשִׁים, אַמַּאי פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ? הוּא עַצְמוֹ לְדָם הוּא צָרִיךְ! רַב אַשִׁי אָמַר: סֵיפָא בְּקָדָשִׁים מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי: הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רָאשִׁין בְּאֶחָד - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; "הַשּׁוֹחֵט" - דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא בְּקָדָשִׁים - הַיְינוּ דִּלְכַתְּחִלָּה לָא, מִשּׁוּם דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף: "תִּזְבַּח" - שֶׁלֹּא יְהֵא שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִים זֶבַח אֶחָד, "תִּזְבָּחֻהוּ" - שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זְבָחִים; וַאֲמַר רַב כָּהֲנָא: "תִּזְבָּחֻהוּ" כְּתִיב. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּחוּלִּין - אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נַמִי. וְאַף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ סָבַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין וְסֵיפָא בְּקָדָשִׁים. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מֵאַחַר שֶׁשָּׁנִינוּ רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ, לָמָּה שָׁנִינוּ רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה? לְפִי שֶׁשָּׁנִינוּ: הֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַתָּמִיד, קָרְצוּ וּמֵירַק אַחַר שְׁחִיטָתוֹ עַל יָדוֹ; יָכוֹל לֹא מֵירַק יְהֵא פָּסוּל? לְכָךְ שָׁנִינוּ: רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה. אָמַר מָר: יָכוֹל לֹא מֵירַק יְהֵא פָּסוּל?

אם

זיל הכא איכא רובא — ואם תאמר: מאי קשיא ליה? דכי אמר נמי הכא: הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא, כדלעיל, הרי אין כאן רוב וטהורין! ויש לומר: דתלוי הדבר בחשיבות, דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל, דיש כאן שיעור הכשר שחיטה. ובאן נמי יש חשיבות, מחצה דינו כרוב. **דכולי** עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב — ואם תאמר: בדפרק קמא דעירובין (טז,ב) פסקינן כרב פפא, דאמר פרוץ בעומד מותר! והיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות, אי לאו דמייתי עלה לעיל דתנור. וגם תימה: דבעירובין לא מייתי לה, והנהו דמייתי התם לא מייתי הכא! ושמא יש לחלק, דהכא איסור וטומאה, והתם לענין מחיצות, ולא דמי.

איש נדחה ואין ציבור נדחין — תימה: דבפרק קמא דסנהדרין (טז,א) גבי "והוצאת את האיש ההוא" וגו', דרשינן: איש ואשה אתה מוציא לשעריך, ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך. והכא לא ממעטי מ"איש" אלא רוב ישראל! ויש לומר: דהתם מצינו שחילק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר הנדחת, לפיכך מסתברא לחלק משום שבט ולומר דלא מיקרי איש. אי נמי, טובא איש ואשה כתיבי התם. **אבל** בחולין דלאו לדם הוא צריך אימא בפלגא סגי — והא דקתני: חצי אחד בעוף, ואחד וחצי בבהמה שחיטתה פסולה — היינו סיפא דאיירי בקדשים.

ומירק אחר שחיטתו על ידו — "מירק" לשון גמרא, כדאמרינן במדרש [ירושלמי סוף פרק קמא דראש השנה]: מי שהתחיל במצוה אומרים לו: מרוק.

אם כן הוי ליה עבודה באחר — הוה מצי נמי למיפרך: אם כן הויא ליה שחיטה בשנים, כיון דאם לא מירק פסול, ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה, כדמוכח לקמן בשמעתין. ואם תאמר: ומאי קשיא ליה מעבודה באחר? הא בפרק "טרף בקלפי" (יומא מב,א) איבא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כהן גדול בזר. ואפילו מאן דפסיל — היינו דוקא פרו, דקאתי לחובת יום הכפורים וקאי עליה אהרן וחוקה. אבל תמיד, דלא שייך לחובת יום הכפורים ולא קאי עליה אהרן וחוקה — לא! ויש לומר: דמכל מקום פסול מדרבנן. **למה** לי למרק — ואף על גב דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה, מכל מקום כיון שיש דוחק בדבר — לא היה לנו לעשות על ידי אחר. **אמר** ריש לקיש משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף — אף על גב דרבא סבירא ליה הכי בפרק שני דזבחים (ל,א), אפילו הכי לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כריש לקיש לגבי רבי יוחנן בריש פרק "החולץ" (יבמות לו,א), משום דהך משמיה דלוי אמרה ריש לקיש. **כגון** ששחט סימן אחד בחוץ — פירש בקונטרס: בעוף קדשים. וקשה לפירושו: דמאי טעמא דמאן דפטר? כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה, והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ! ורב יוסף נמי, למה ליה למינקט: שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף? הוה ליה למימר: משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחד! ועוד: דנקט רב יוסף דאחד בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה, משמע: הא שניהם בפנים — כשרה. ואי בעוף — הא אין הכשרו אלא במליקה, ו"חייב" הוה ליה למינקט, ולא "פסולה"! ונראה לפרש דאיירי בבהמה, ו"פסולה" דנקט רב יוסף לאו דוקא, דחייב נמי לכולי עלמא. דאי חיובא ליכא — אם כן לוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים, ופליגי בחיובא, ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים? ואם תאמר: ובסוף פרקין (מ,ב) גבי הא דתניא: השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה חייב שלש חטאות. ומוקי לה בחטאת העוף, שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא, דאתו כולהו בהדי הדדי. ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח, שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודה זרה אסרה, ותו לא מחייב משום שחוטי חוץ. והשתא, אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ — לשמעינן זבח, ובחצי קנה פגום. ואף על גב דסימן אחד לא מיחייב משום שבת, שלא תקן כלום, מה בכך? מכל מקום כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת! ויש לומר, דהא דמחייב בסימן אחד הכא — היינו משום דגמר השני בפנים. אבל התם דאיירי בשוחט לעבודה זרה, מכיון דנאסרה בסימן ראשון — לא חשיב סימן שני אלא כמחתך בעפר. והוי כמו נתקלקלה בשחיטה, דאמר בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה. לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד, וכן פירש לקמן בקונטרס.

אירע פסול בשחיטתה — פירש הקונטרס: כגון נתנבלה. ורבינו תם מפרש: פסול של מלאכה אחרת, דומיא דהזאה. דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה, אם כן לפלוג בשחיטה עצמה, ואמאי נקט הזאה? ואף על גב דאיירי בפסול מלאכה, מכל מקום קאמר שפיר בסמוך: שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל. דכיון דנתקלקלה — אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. אבל אירע פסול בהזאתה — אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. **תרי** גברי בחד זיבחא קאמרת — תימה: הא על כרחך שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד — היינו לכתחלה, אבל בדיעבד כשר. כמו אחד שוחט שני זבחים, דמוקי לעיל מתניתין דשוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן אכתי לפלוג בהכשר דפרה! ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור — מילתא דלא שכיחא היא. אף על גב דפריך: לפלוג בשני סודרים — הא שכיחא טפי. והוינן

מצוה למרק — משום דם. ואני שמעתי ביומא: משום "ברוב עם הדרת מלך". ואין לבי בך, דאם כן כל עבודות נמי, והרי הכתוב הקפיד בכהן גדול וגירש את רוב עם. **אינה לשחיטה** — אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה. ולקמיה מפרש למאי הלכתא. **ישנה לשחיטה** — הכל קרוי שחיטה. **פסולה** — ואפילו למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטת גוי, מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא, והויא לה כקרן בעלמא ואיטרפא לה. **מעשה טרפה** — מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו, נעשה בה ביד גוי. עולת העוף למעלה מחוט הסיקרא, חטאת העוף למטה, כדאמר בזבחים (סד,ב סה,א). **שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה** — במקום פסולה, מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך. שמליקת חטאת העוף בסימן אחד, הילכך הכי נמי חשיב לפסול, אף על גב דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר השני. **מיחייב** — משום שחוטי חוץ. **מר לא אמר הכי** — דאילו בעוף, אם שחט סימן ראשון בחוץ — מיחייב, שהרי דכוותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף. השוחט עוף קדשים בחוץ חייב, דיליף מריבויא ד"אשר ישחט" בשחיטת קדשים בפרק "השוחט" (קז,א), אבל המולק את העוף פטור. **כל העסוקין בפרה** — אדומה. **מתחלה ועד סופה** — באחת עבודותיה, בין באמצע ובין בתחלה ובין בסוף. **מטמאין את הבגדים** — כדכתיב (במדבר יט): "עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה", וסמיך ליה: "וכבס בגדיו הכהן" וגו', וכתיב בשריפתה: "והשורף אותה" וגו'. ותניא בסיפרי: אם המשליך את האזוב מטמא בגדים, השורף לא כל שכן? מה תלמוד לומר "והשורף" — בא הכתוב ולימד על כל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכבוסת בגדים. **ופוסלין אותה במלאכה** — אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת, כגון ששחט וחתך עמה דלעת. דתניא (ספרי פרשת חקת): "ושחט אותה" — בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה, "ושרף את הפרה" — בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה. **בשחיטתה** — כגון שנתנבלה. **אינה מטמאה בגדים** — שאין כאן עבודה. ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה, או אפילו נגע בה בפשוטי כלי עץ, שלא טמאתו משום נבלה — אינו טמא משום מתעסק בפרה, שאין כאן פרה אדומה. **בהזאתה** — בהזאת דמה, שהיה מזה הימנה שבע פעמים כנגד פתח של היכל, כדכתיב (במדבר יט): "והזה אל נכח פני" וגו'. **קודם פסולה מטמאה בגדים** — דמתעסק בפרה הוא, וכבר נעשית שחיטתה בהכשר. **דלאו שחיטה היא כלל** — שהרי סופה הוכיח. אבל היכא דנגמרה שחיטה ממש, אימא לך דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף. **לפלוג נמי** — האי תנא בהכשרא דפרה, אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים.

סתימתאה

**אִם כֵּן הָוְיָא לֵיהּ עֲבוֹדָה בְּאַחֵר, וְתַנְיָא: כָּל עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינָן כְּשֵׁרוֹת אֶלָּא בּוֹ! - הָכִי קָאָמַר: יָכוֹל יְהֵא פָּסוּל מִדְּרַבָּנַן? דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא אִיבָּא פְּסוּל מִדְּרַבָּנַן - לְכָךְ שָׁנִינוּ: רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה. - וּמֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ פְּסוּלָא דְּרַבָּנַן לֵיכָּא, לָמָּה לִי לְמֶרַק? - מִצְוָה לְמֶרַק. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם לֵוִי סָבָא: אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. אָמַר רָבָא: הַכֹּל מוֹדִים, הֵיכָא דְּשָׁחַט סִימָן אֶחָד גּוֹי וְסִימָן אֶחָד יִשְׂרָאֵל - שֶׁהֵיא פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה טְרֵפָה בְּיַד גּוֹי; בְּעוֹלַת הָעוֹף נָמֵי, הֵיכָא דְּמָלַק סִימָן אֶחָד לְמַטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה - פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חַטַּאת הָעוֹף לְמַטָּה; לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים, לְמַאן דְּאָמַר יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - מִיחַיֵּיב, לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף - לָא מִיחַיֵּיב. אָמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר שִׁמִי: מָר לָא אָמַר הָכִי, וּמַנּוּ? רַב יוֹסֵף: הֵיכָא דְּשָׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים - נַמִּי פָּסוּל, שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חַטַּאת הָעוֹף בַּחוּץ; לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט מִיעוּט סִימָנִין בַּחוּץ וְגָמְרוּ בִּפְנִים, לְמַאן דְּאָמַר יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - מִיחַיֵּיב, לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף - לָא מִיחַיֵּיב. מְתִיב רַבִּי זֵירָא: כָּל הָעֲסוּקִין בְּפָרָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - מְטַמְּאִין בְּגָדִים וּפוֹסְלִין אוֹתָהּ בְּמְלָאכָה אַחֶרֶת. אֵירַע בָּהּ פְּסוּל בִּשְׁחִיטָתָהּ - בֵּין קוֹדֶם פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים; בַּהֲזָאָתָהּ, קוֹדֶם פְּסוּלָהּ - מְטַמְּאָה בְּגָדִים, לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים; וְאִי אָמְרַתְּ יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - לִפְלוֹג נַמִּי בִּשְׁחִיטָתָהּ: אֵירַע בָּהּ פְּסוּל בִּשְׁחִיטָה, קוֹדֶם פְּסוּלָהּ - מְטַמְּאָה בְּגָדִים, לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים! אָמַר רָבָא: נִתְקַלְקְלָה שְׁחִיטָה קָאָמַרְתְּ? שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִגְּלֵאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל. אָמַר רָבָא: אִי קַשְׁיָא לִי - הָא קַשְׁיָא לִי: לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, לִפְלוֹג בְּהֶכְשֵׁרָה דְּפָרָה, כְּגוֹן דְּשָׁחֲטוּהָ בִּתְרֵי גַּבְרֵי, דְּנַבְרָא קָמָא לָא מְטַמְּאָה, וְגַבְרָא בַּתְרָא מְטַמְּאָה! אָמַר רַב יוֹסֵף: תְּרֵי גַּבְרֵי בְּחַד זִיבְחָא קָאָמַרְתְּ? בַּר מִינֵּיהּ דְּהַהוּא, דְּתָנֵינָא: "תִּזֶּבַח" - שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין זֶבַח אֶחָד, "תִּזְבְּחֻהוּ" - שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זְבָחִים; וְאָמַר רַב בָּהֲנָא: "תִּזְבְּחֻהוּ" כְּתִיב. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: לָאו אִתְּמַר עֲלָהּ, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן

סתימתאה

תרי גברי בחד זיבחא קאמרת. אבל אירע פסול בהזאתה — אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות.

סתימתאה — שיש משנה ובריייתא הרבה שאמר רבי אלעזר ברבי שמעון ורגילים התנאים לסדרן במשנה בלשון סתם. והאי סתמא ד"תזבח" — הוא נמי אמרה. וגמרא גמיר לה רבי יוחנן מרביה דהא רבי אלעזר אמרה. **זבח אחד** — ולרבנן ליפלוג! ועוד, לרבי אלעזר גופיה ליפלוג, כגון דשחטה חד גברא בתרי סודרי, שבאמצע שחיטה בא חברו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר. ומדלא מפליג — שמע מינה תרווייהו מיטמו, דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. **אלא** — לא מתרץ כרב יוסף. אלא הכי תריץ: דתנא בפרה פסולה איצטריך ליה לפלוגי, ולאשמועינן דאף על גב דנפסלה, מיהו קודם פסולה תורת פרה עליה והעסוקין בה נטמאו. ובהכשרה לא חש לאורויי אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אי אינה אלא לבסוף. **ובמועד לשמו פטור** — בשוחט הפסח על החמץ קאי, בפרק "תמיד נשחט" (פסחים סג,א), ומרבינן התם לשאר זבחים ששחטן בפסח על החמץ, שלוקה עליהן משום "לא תשחט על חמץ" [שמות לד]. וקאמר רבי שמעון שהשוחט פסח בתוך המועד, כגון שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תחתיו, ונמצא הראשון במועד, ושחטו לשמו על החמץ — פטור, דהא זבח פסול הוא, דלא חזי שלא בזמנו לשמו. **שלא לשמו** — דשחטו לשם שלמים. **חייב** — דפסח לאחר זמנו קרב שלמים, וזה שנשחט לשלמים — זבח כשר הוא. ומדקתני שלא לשמו חייב, מכלל דרישא דקתני: לשמו פטור — היינו דשחטיה סתמא, וסתמא קרי "לשמו". דאי לשמו דוקא קאמר, הא סתמא חייב — קשיא סיפא, דלא מחייב ליה אלא בשלא לשמו בהדיא. וגרסינן: והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. **והוינן בה** — בסתמא אמאי פטור? **הא סתמא שלמים הוא** — דנפקא לן מ"וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" [דברים טז] דמותר פסח קרב שלמים, בפסחים (ע,ב) ובמנחות (פג,ב) ובזבחים בפרק קמא (ט,א). **שמע מינה** — מדקרי ליה פסול, דפסח בשאר ימות השנה בעי למיעקר שם פסח מינידה, וכל כמה דלא עקר — פסח הוא, וכי שחיט ליה שלא בזמנו — הוי פסח פסול. ומיפלג פליגי בה בפסחים (עג,ב). **אמר רבי חייא בר גמדא** נזרקה — תשובה זו שאני משיב מפי חבורה, ואמרו: לעולם לא בעי עקירה. והאי דמשמע דבעי עקירה. **כגון שהיו בעלים** — בפסח ראשון טמאי מתים, ופסח זה לא נדחה מחמת איבוד, אלא מחמת בעלים שנדחו מחמת טומאה לפסח שני. והאי פסח חזי ליקרב באייר, הלכך בעי עקירה. **אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף** — אפסיל ליה בתחלת שחיטה, דסתמיה הוי לפסח, דתחלת שחיטה נמי פסלה. **אלא אי אמרת לא פסלה עד גמר שחיטה** — הא גמר שחיטה לאו פסח הואי, דכיון דשחט ביה פורתא ולא איחזי לשהוייה לפסח שני — אידחי ליה מפסח. וכיון דלא חזי לפסח — הא אמרת דלשלמים קאי, וגמר שחיטה דידיה לשלמים הוא. ובפורתא קמא לא איפסל משום שחיטת פסח שלא בזמנו, דהא אינה לשחיטה אלא לבסוף! **לשם פסח קא שחיט** — לא גרסינן. מדמי פסח — ראוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין, שאין לך מום קבוע גדול מזה, ודמיו לפסח. וכיון דחזי לדמי פסח — סתם שחיטה דידיה כולה לפסח. **וכי תימא** — אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה, כדכתיב (ויקרא כז): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה", וזו אין יכולה לעמוד על רגליה. **בשנים ושלשה מקומות** — שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה. **מפורעת** — מגולה ונברת, דהיינו במקום אחד. **חץ שחוט** — שחיטה דומיא דחץ, שאינו חותך בשני מקומות. **שנים אוחזין בסכין** — קא סלקא דעתין בשני סכינין, אחד למעלה לצד הראש ואחד למטה לצד החזה. **בסכין אחד** — ומאי אחד למעלה ואחד למטה — דנקטי סכינא באלכסון. **אי הכי** — לשון קושיא הוא.

סְתִימְתָאָה, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִים זֶבַח אֶחָד! - וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן נַמִי לִפְלוֹג, כְּגוֹן דְּשָׁחַט חַד גַּבְרָא בִּשְׁנֵי סוּדָרִים, דְּסוּדָר קַמָּא לָא מְטַמֵּא, וְסוּדָר בַּתְרָא מְטַמֵּא! - אֶלָּא, בְּפְסוּלָא דְּפָרָה קָא מַיְירֵי, בְּהֶכְשֵׁרָה לָא קָא מַיְירֵי. מְתִיב רַב אִידִי בַּר אָבִין: וּבַמּוֹעֵד, לִשְׁמוֹ - פָּטוּר, שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ - חַיָּיב; וְהַוֵינַן בָּהּ: טַעֲמָא - דְּשָׁלֹא לִשְׁמוֹ, הָא סְתָמָא - פָּטוּר; וְאַמַּאי פָּטוּר? פֶּסַח בְּשִׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא! שְׁמַע מִינָּהּ: פֶּסַח בְּשִׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בָּעֵי עֲקִירָה! וַאֲמַר רַבִּי חִייָא בַּר גַּמְדָּא, נִזְרְקָה מִפִּי חֲבוּרָה וְאָמְרוּ: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים טְמֵאֵי מֵתִים, דְּנִדְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי, דְּסָתְמָא לִשְׁמוֹ קָאֵי; וְהַאי הוּא דְּבָעֵי עֲקִירָה, הָא אַחֵר לָא בָּעֵי עֲקִירָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - אִיפְּסִיל לֵיהּ מִתְּחִלַּת שְׁחִיטָה; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, כֵּיוָן דִּשְׁחַט בֵּיהּ פּוּרְתָּא - אִידְּחֵי לֵיהּ מִפֶּסַח, אִידָּךְ כִּי קָא שָׁחֵיט - שְׁלָמִים קָא שָׁחֵיט! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: נְהִי דְּאִידְּחֵי לֵיהּ מִפֶּסַח, מִדְּמֵי פֶּסַח מִי אִידְּחֵי? וְכִי תֵּימָא בָּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וְהָתַנַן: שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם וְעָדַיִן הִיא מְפֻרְכֶּסֶת - הֲרֵי הִיא כְּחַיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: הַשּׁוֹחֵט בִּשְׁנַיִם וּשְׁלִשָּׁה מְקוֹמוֹת - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. כִּי אֲמָרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אֲמַר לִי: בָּעֵינַן שְׁחִיטָה מְפוֹרַעַת, וְלֵיכָּא! וְאַף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ סָבַר: בָּעֵינַן שְׁחִיטָה מְפוֹרַעַת, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִנַּיִן לִשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מְפוֹרַעַת? שֶׁנֶּאֱמַר: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֵּר". מְתִיב רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֲפִילּוּ אֶחָד מִלְמַעְלָה וְאֶחָד מִלְמַטָּה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; אַמַּאי? וְהָא לֵיכָּא שְׁחִיטָה מְפוֹרַעַת! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: מִשְׁנָתֵינוּ - בְּסַכִּין אֶחָד וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּתָנֵי עֲלָהּ: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִטְרְפוּ זֶה עַל זֶה; אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּשְׁתֵּי סַכִּינִין וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם - שַׁפִּיר, מַהוּ דְּתֵימָא: לֵיחוּשׁ דִּלְמָא סָמְכִי אַהֲדָדֵי, וְהַאי לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוּבָּא וְהַאי לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוּבָּא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּסַכִּין אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, הַאי "אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִטְרְפוּ זֶה עַל זֶה", "שֶׁמָּא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא, תְּנֵי: אֵין חוֹשְׁשִׁין

והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור — כך היא גירסת הקונטרס. וקשה: דאדדייק מסיפא, נידוק מרישא איפכא: טעמא דלשמו, הא סתמא — חייב, אלמא דלא בעינן עקירה! וברוב ספרים ישנים גרסינן: והוינן בה, לשמו אמאי פטור? פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא, שמע מינה בעי עקירה. פירוש: דאי סתמא לא בעי עקירה — אם כן סתם הוי שלמים, וכשר כששחטו לשם פסח, מידי דהוה אשלמים ודאי ששחטן לשם פסח, דכשרין. **מדמי** פסח מי אידחי — ואם תאמר: ממה נפשך אידחי גם מדמי פסח, דמכי שחיט פורתא — אינה ראויה לפדות אלא לבלבים, ואין פודין קדשים להאכילן לבלבים. ואם לאחר פדיון גומר שחיטתו — אם כן הויא לה חולין בעזרה, ואסורה באכילה! ויש לומר: דמיד אחר פדיון יוציאנו חוץ ויגמור שם שחיטתו.

והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה — אין המשנה כן בשום מקום. אלא דדייק לה מתניתין ד"הערוה והרוטב" (חולין קיז,ב) דתנן: השוחט בהמה טמאה לנברי ומפרכסת — מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות.

השוחט בשנים או בשלשה מקומות — פירש בקונטרס: חתך כאן, וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה. וקשה: דאם אין רוב במקום אחד — היאך שחיטתו כשרה? ואם יש רוב במקום אחד — אם כן שחיטה מפורעת היא! ויש לומר: דאף על גב דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת. דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מבית השחיטה ולא למטה — אז הויא שחיטה מפורעת, דבית השחיטה מירווח רווח, אבל כשנחתך למעלה או למטה — לא מירווח, ואינה מפורעת. וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין — לא הוי מצי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והרי היא מפורעת. דמכל מקום כשקדם האחד ושחט רוב, וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט — אינה מפורעת, ונפסלה, וכיון דכבר נפסלה — תו לא הדרא ומתכשרא כשגם חבירו גמר הרוב. ובשאלתות דרב אחאי מפרש שנים או שלשה מקומות — כגון שכל אותן מקומות בדיקף של סימן, כגון שחתך סביב סביב, כאן מעט וכאן מעט, בטבעת אחת בקנה, וביוצא בו בוושט, ובין הכל יש רוב. ועוד פירש בשאלתות: שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה לצד הערוה, וחזר ושחט מיעוטו למטה לצד אחר, זה שלא כנגד זה — דכשרה, כיון דבין הכל יש רוב. ורבינו חננאל פירש שנים או שלשה מקומות — כגון רוב הקנה למעלה ורוב הוושט למטה. ולפירושו לא משכחת שלשה מקומות. **מתיב** רבי אלעזר שנים אוחזין בסכין ושוחטין — לפירוש רבינו חננאל והשאלתות לא בעי לשנויי דהכא כששחט האחד הרוב, דהא משמע שהשחיטה כשרה על ידי שניהם. **דלמא** סמכי אהדדי ולא עבדי רובא — לפירוש הקונטרס, כל אחד לא ישחוט רוב. ולפירוש השאלתות, בין שניהם לא יעשו רוב.

למדתנו

למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינים ובשני בני אדם — משמע שכן הלכה, דבשנים ושלשה מקומות שחיטה כשרה. ובהלכות גדולות גריס: למדתנו רבינו משנתינו בסכין אחד ושני בני אדם. כלומר, והיאך אתה אוכל? ומכל מקום, כיון דלא חש לדבריו ואכל משופרי שופרי — שמע מינה שכן הלכה, שהרי חזר בו ממה שהיה רגיל לפרש במתניתין סכין אחד.

החליד הסכין בין סימן לסימן – לקמן (דף לב ע"א) גבי מתני' דחלדה היה ראוי להביאה. אלא אגב דאבשר רב לעיל שחיטה שאינה מפורעת כזאת פסולה מטעם חלדה. **או** שהחליד הסכין תחת השני ופסקו — רבותא נקט, אף על גב שכבר נשחט האחד. ונקט נמי אורחא דמילתא, דכששחט סימן ראשון בהובאה, כשחוזר ובא לעשות הולכה תחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר.

החליד במיעוט סימנין מהו — פירש בקונטרס: במיעוט בתרא, אבל במיעוט קמא פשיטא לן דהויא נבלה. והגרמה נמי פסק דאפילו שחט שני שליש והגרים שליש דעבדינן לחומרא, מדקאי הכא בתיקו. ורבינו יצחק ברבי מאיר אומר: דבהגרמה פסקינן בפרק קמא (חולין יט,א) כרבי יוסי בר יהודה, ואיכא דמכשר נמי לרבנן שחט שני שלישי והגרים שליש. ולא דמיא להכא, דהתם שלא במקום שחיטה הוא, והוי כאילו שוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן. (וכאן) [וכן] נמי, אם לאחר שחיטת הרוב עקר (הרוב) המיעוט — שחיטתו כשרה, כיון דהוי שלא כדרך שחיטה. ורבינו תם הקשה לפירוש הקונטרס, דתניא בתוספתא: שחט רוב הגרגרת בעוף, אפילו אם גמרו לזמן מרובה — שחיטתו כשרה! ומפרש רבינו תם: דהכא בעי במיעוט קמא. ובעי לרב יהודה דמכשר תחת העור, דדלמא אם תחב הסכין במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו — הויא חלוד טפי. ואפילו לאמרי בי רב, דאמרי: תחת העור איני יודע — היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור, והוי חלדה לפי שהוא שלם. אבל סימן דשייכי בהו שחיטה, ואפילו הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב, המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נחתך — לא הוי חלדה. אי נמי, מיבעיא ליה בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה, אחר כך שחט הרוב. וכן שהה במיעוט סימנים דלקמן (לב,א) מפרש רבינו תם במיעוט קמא. והשתא אתי שפיר האי דקאמר לעיל (כט,א): אי מחצה על מחצה כרוב — הא עבד ליה רובא, דבמיעוט בתרא פשיטא ליה דכשר. והשתא לפירושו, אם תמצי דכשר אף במיעוט קמא — לא פסלה שהייה בעוף מן התורה, כיון דהכשרו בסימן אחד. והא דקאמר לקמן בפירקין (לב,א) דשהייה הוי מבהמה לבהמה ועוף לעוף — היינו מדרבנן. ובקנה לא שייכא שהייה בעוף אפילו מדרבנן, דשהה במיעוט קמא כשרה, מידי דהוה אמצא חצי קנה פגום. ומה שכתוב בתוספתא: שחט חצי הגרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה — טעות סופר הוא, וגרסינן: "כשרה", דהא לעיל מייתי לה גבי מחצה על מחצה כרוב. ומיהו, גם לפירוש רבינו תם קשה מתוספתא, דתניא: שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה — פסולה, אלמא יש שהייה במיעוט סימנים קמא, ולקמן [לב,א] קאי בתיקו! ואם נאמר דלא ידע, אם כן גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע ההיא תוספתא שהקשה ממנה רבינו תם. והרב רבינו אושעיא מפרש: החליד במיעוט סימנים — היינו לאחר ששחט רוב האחד, והחליד תחת המיעוט שנשאר, ושחט סימן שני. ושהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר התם: אפילו הוליך והביא כל היום כולו כשר. ומבעיא לן: אם שחט רובו של אחד, והוליך והביא כל היום כולו במיעוטו, מהו? דדלמא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך הסימן, אבל כאן שכבר חתך רובו, הרי הוא כאילו נחתך כולו, וכשמוליך ומביא כל היום כולו באותו מיעוטא הוי כאילו מוליך ביד וברגל, ויש כאן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כז,א): "ושחט" — במקום ששח חטזהו, תרתי שמע מינה.

חוץ

שָׁמְא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה. מְתִיב רַבִּי אָבִין: שָׁחַט אֶת הַוָּושֶׁט לְמַטָּה וְאֶת הַקָּנֶה לְמַעְלָה, אוֹ אֶת הַוָּושֶׁט לְמַעְלָה וְאֶת הַקָּנֶה לְמַטָּה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; אַמַּאי? וְהָא לֵיכָּא שְׁחִיטָה מְפוֹרַעַת! הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ: בִּשְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה בְּקוֹלְמוֹס. הֲהוּא תּוֹרָא דְּאִישְׁחַט בִּשְׁנַיִם וּשְׁלִשָּׁה מְקוֹמוֹת, עַל רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא שְׁקַל מִשּׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ, מִשְּׁנָתֵנוּ בִּשְׁנֵי סַכִּינִין וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: הֶחֱלִיד אֶת הַסַּכִּין בֵּין סִימָן לְסִימָן וּפְסָקוֹ - פְּסוּלָה, תַּחַת הָעוֹר - כְּשֵׁרָה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? תָּנֵינָא: אוֹ שֶׁהֶחֱלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ - רַבִּי יְשֵׁבָב אוֹמֵר: נְבֵלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: טְרֵפָה! - אִי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אָמִינָא: הָנֵי מִילֵּי מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, דִּלְא קָעֲבִיד כְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה, אֲבָל מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, דְּקָעֲבִיד כְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה - אֵימָא שַׁפִּיר דָּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. תַּחַת הָעוֹר כְּשֵׁרָה. בִּי רַב אָמְרִי: תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ. אִיבַּעְיָא לְהוּ, לְבִי רַב דְּאָמְרִי: תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ, תַּחַת מַטְלִית מַהוּ? תַּחַת צֶמֶר מְסוּפָּךְ מַהוּ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב פַּפָּא: הֶחֱלִיד בְּמִיעוּט סִימָנִים, מַהוּ? תֵּיקוּ. **מִשְׁנָה** הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רָאשִׁין בְּאֶחָד - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִים, אֲפִילּוּ אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הִתִּיז אֶת רֹאשׁ הַבְּהֵמָה - פְּסוּלָה. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז אֶת רֹאשׁ בִּבְהֵמָה אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר - כְּשֵׁרָה. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז שְׁנֵי רָאשִׁין בִּבְהֵמָה אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד - כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בִּזְמַן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא, אוֹ הֵבִיא וְלֹא הוֹלִיךְ; אֲבָל אִם הוֹלִיךְ וְהֵבִיא, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא, אֲפִילּוּ בְּאִיזְמֵל - כְּשֵׁרָה.

גמרא מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אֲמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר קְרָא: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֵּר". תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשָׁחַט" - אֵין "וְשָׁחַט" אֶלָּא וּמָשַׁךְ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהָב שָׁחוּט", וְאוֹמֵר "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֵּר". מַאי "וְאוֹמֵר"? וְכִי תֵּימָא: "וְהָב שָׁחוּט" - שְׁנִטְווֹה כָּחוּט הוּא, תָּא שְׁמַע: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם". רָבָא הֲוָה בָּרֵיךְ לֵיהּ גִּירָא לְרַבִּי יוֹנָה בַּר תַּחֲלִיפָא, וְשָׁחַט בָּהּ עוֹפָא בַּהֲדֵי דְּפָרַח. - וְדִלְמָא עָבִיד חֲלָדָה! - חֲזִינַן

גידפי

שמא ידרוסו — דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן, ושניהם דוחקים סכין על הצואר, יש לחוש שלא יתיזו הראש בבת אחת. **בקולמוס** — באלכסון. דכוליה חד מקום הוא, ומפורעת קרינא ביה. והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה, במקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת וושט, וכן מלמטה למעלה. **למדתנו רבינו** — בלקיחה זו. **משנתינו** — דקתני: שנים אוחזין בסכין, אפילו בשני סכינין קמכשר. **ופסקו** — לתחתון כהלכתו, אלא שהחליד, וחזר והוציא את הסכין וחתך העליון כדרכו. **תחת השני** — ששחט כבר את הראשון. **נבלה** — ומטמאה. **מלמטה למעלה** — דכיון דתחת השני החליד — לא אפשר אלא מלמטה למעלה. **תחת מטלית** — הכרוכה לה סביבות צוארה. **מהו** — דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא, ומספקינן ליה משום חלדה, הכא נמי לא שנא. או דלמא, האי גופה והאי לאו גופה. **מסובך** = *פלטרי"ר. **תיקו** — וכל תיקו דאיסורא לחומרא. **החליד במיעוט סימנין** — לאחר ששחט רובו בהכשר, מי אמרינן: הא אישתחיט שפיר ברוב סימנין, או דלמא כולה חדא שחיטה היא, ואית בה חלדה? ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי. **תיקו** — ולחומרא. וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (חולין יט,א) בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש, בין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש, בין שחט שני שלישי והגרים שליש — מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי, דמיטרפי בכל חדא מינייהו, ועבדינן לחומרא. ואף על גב דשנינן לעיל (כט,א): שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה — כשרה, ואוקימנא בעוף, ואכשרנא ממה נפשך דאי מחצה על מחצה כרוב — הא עבד ליה רובא, אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חיישׁ לפסולא דמיעוטא — לא סמכינן אההוא שנויא, דדיחוי הוא דדחייה. וטעמא, משום דמחצה על מחצה אינו כרוב, ובשחיטה קמייתא לא מידי עביד, וכי שהה בפלגא קנה לא איטריך. אבל במיעוטא בתרא, בין דקנה ובין דוושט, ובמיעוטא קמא דוושט — מיטרפא. ואף בהלכות גדולות כתוב: והיכא דשהה בסימנין בין בתחלה ובין בסוף — אסור, דכיון דלא אפשיט לן עבדינן לחומרא. **שנים אוחזין בסכין ושוחטין** — בהמה אחת. **התיז את הראש בבת אחת** — כאדם המתיז קנה או דלעת, דוחק הסכין בכח ופוסק, והיא דרסה. **היה שוחט** — במשיכה. **והתיז את הראש** — בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך, או הוליך תחלה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא. **אם יש בסכין מלא צואר** — חוץ לצואר כדמוקי בגמרא, יש כאן הולכה או הובאה וכשר, שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה. אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו — דרסה היא, שאין הסימנין נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה. **אם יש בסכין מלא צואר אחד** — מפרש בגמרא: חוץ לשני הצוארים, דיש בו שיעור שלשה צוארין. **איזמל** — תער דק וקטן מאד. **אפילו באיזמל** — אף על גב דאיכא למיגזר אטו יש לו קרנים, כדלקמן [לא,א]. **חץ שחוט** — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **זהב שחוט** — משוך, שהוא רך ומושכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטין שעושין מהן מחטין. **שנטווה כחוט** — ושחוט כמו שָׁחוט, אבל "שחט" לאו לשון משיכה הוא. **בדק להו גירי** — מפגימה.

גידפי

[כב.]

מַאי כְּדוֹן? כַּיי דְּמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: בִּתְחִלָּה אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּתָם, הֶחֱזִיר אֶת הַמּוּעָד לְכוֹפֶר. הֶחֱזִיר אֶת שְׁנֵיהֶן לִנְזָקִים. יָכוֹל כְּשֵׁם שֶׁהוּא מַחֲזִירָן לִנְזָקִים, כָּךְ הוּא מַחֲזִירָן לִדְמֵי עֶבֶד? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי" - נָקִי מִדְּמֵי עֶבֶד.

וּמִנַּיִן לִנְזְקֵי הָעֶבֶד? תַּלְמוּד לוֹמַר (שְׁמוֹת כא, לא): "אוֹ בֵן יִגָּח אוֹ בַת יִגָּח", "וְאִם עֶבֶד" וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּה בַּר וָא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, חַד אָמַר: לֹא תְהֵא תּוֹסֶפֶת יְתֵרָה עַל הָעִקָּר. וְחָרָנָה אָמַר: מְשַׁלֵּם לוֹ כָּל נִזְקוֹ.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בְּכֹתֶל וְנָפַל עַל הָאָדָם, נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לְנָכְרִי וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לִנְפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיָּמָא - פָּטוּר.

גְּמָרָא: "וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם" (וַיִּקְרָא כד, יז), לְהָבִיא אֶת הַמַּכֶּה וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית. אִית תַּנַּי תָּנֵי: אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית. אָמַר רַבִּי לָא: וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, וּבָא אַחֵר וְהֵמִית - הַמֵּמִית חַיָּב.

"וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה" (שְׁמוֹת כא, כט), מַה הָאִישׁ מוֹרִישׁ נִזְקָיו לְבָנָיו, אַף אִשָּׁה מוֹרֶשֶׁת נִזְקֶיהָ לְבָנֶיהָ. וְאֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ?! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּךְ פֵּרְשָׁהּ רַבִּי הוֹשַׁעְיָה אָבִי הַמִּשְׁנָה: בְּכֹפֶר שֶׁלְּאַחַר מִיתָה שָׁנוּ.

תָּנֵי: הַמּוֹכֵר שׁוֹר לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצָא נוֹגֵחַ, רַב אָמַר: מְקַח טָעוּת הוּא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: יָכִיל הוּא מֵימַר לֵיהּ ׳לִשְׁחִיטָה מְכַרְתִּיו לָךְ׳. "וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ" (שְׁמוֹת כא, ל). אִית תַּנַּי תָּנֵי: נֶפֶשׁ מַזִּיק. אִית תַּנַּי תָּנֵי: נֶפֶשׁ נִזָּק. מַאן דְּאָמַר נֶפֶשׁ מַזִּיק,

[כב:]

הַכָּהוּ הָרִאשׁוֹן הַכַּיִת מִיתָה, וּבָא הַשֵּׁנִי וּבִלְבְּלוֹ[א]. אֵין תֵּימַר ״יֵשׁ נִזָּקִים בְּכֻלּוֹ׳ - הָרִאשׁוֹן נוֹתֵן נִזְקוֹ וְהַשֵּׁנִי נוֹתֵן כָּפְרוֹ; אֵין תֵּימַר ׳אֵין נִזָּקִין בְּכֻלּוֹ׳ - הָרִאשׁוֹן פָּטוּר וְהַשֵּׁנִי נוֹתֵן כָּפְרוֹ. כְּמַאן דְּמַר פְּדְיוֹן נַפְשׁוֹ שֶׁל נִזָּק, אֵין תֵּימַר ״יֵשׁ נִזָּקִין בְּכֻלּוֹ׳ - הָרִאשׁוֹן נוֹתֵן נִזְקוֹ וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר; אֵין תֵּימַר ׳אֵין נִזָּקִין בְּכֻלּוֹ׳ - שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: שׁוֹר הָאִשָּׁה, שׁוֹר הַיְתוֹמִין, שׁוֹר אַפִּיטְרוֹפּוֹס, שׁוֹר הַמִּדְבָּר, שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹר הַמִּדְבָּר, שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין - פְּטוּרִין מִן הַמִּיתָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן בְּעָלִים.

גְּמָרָא: מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָן? "וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ" (שְׁמוֹת כא, כט). אֵין בְּעָלִים לְאֵלּוּ.

לְעִנְיַן נְזָקִין? תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: לְעִנְיַן נְזָקִין, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וְרַבִּי יוּדָן פּוֹטֵר.

לְכֹפֶר מָה? רַבִּי פְּדָת בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: הַכֹּל מוֹדִין בְּכֹפֶר שֶׁהוּא חַיָּב. וְאִית דְּאָמְרִין רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: כְּשֵׁם שֶׁחוֹלְקִין בִּנְזָקִין כָּךְ הֵן חוֹלְקִים בְּכֹפֶר. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי קֳמֵי רַבִּי זְעִירָא: הֵיךְ עָבְדִין עוּבְדָא? אֲמַר לֵיהּ: כְּרַבִּי הוֹשַׁעְיָה,

---

[א] הֶחְמִיר אֶת מַצָּבוֹ וְהֵמִיתוֹ

׳לְעִנְיַן נְזָקִין, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וְרַבִּי יוּדָן פּוֹטֵר׳ - הָא לְכֹפֶר, דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּב.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לִסָּקֵל, וְהִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו - אֵינוֹ מֻקְדָּשׁ. וְאִם שְׁחָטוֹ - בְּשָׁרוֹ אָסוּר. אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ הִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו - מֻקְדָּשׁ. וְאִם שְׁחָטוֹ - בְּשָׂרוֹ מֻתָּר.

גְּמָרָא: תָּנֵי: שׁוֹר שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִסָּקֵל וְנִמְצְאוּ עֵדָיו זוֹמְמִין, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ - זָכָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: יֵאוּשׁ טָעוּת הוּא. וְכֵן עֶבֶד הַיּוֹצֵא לַהֲרֹג וְנִמְצְאוּ עֵדָיו זוֹמְמִין, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: זָכָה עַצְמוֹ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: יֵאוּשׁ טָעוּת הוּא.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: מְסָרוֹ לְשׁוֹמֵר חִנָּם וּלְשׁוֹאֵל וּלְנוֹשֵׂא שָׂכָר וּלְשׁוֹכֵר, נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים, יָצָא וְהִזִּיק מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְתָם - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. קְשָׁרוֹ בְּעָלָיו בְּמוֹסֵרָה, וְנָעַל בְּפָנָיו כָּרָאוּי, וְיָצָא וְהִזִּיק - חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּם חַיָּב, וּמוּעָד פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא, לו): "וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו", שְׁמוּר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

[כג.]

אֵין לוֹ שְׁמִירָה אֶלָּא סַכִּין.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, שְׁמִירַת נְזָקִין כִּשְׁמִירַת שׁוֹמֵר חִנָּם. דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָן, שְׁמִירַת נְזָקִין כִּשְׁמִירַת כְּשׁוֹמֵר שָׂכָר. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, מָסַר שׁוֹר לְשׁוֹמֵר חִנָּם, יָצָא וְהִזִּיק - פָּטוּר, יָצָא וְנִטְרַף - פָּטוּר. לְשׁוֹמֵר שָׂכָר, יָצָא וְהִזִּיק - חַיָּב, יָצָא וְנִטְרַף - פָּטוּר. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָן, מָסַר שׁוֹר מוּעָד לְשׁוֹמֵר חִנָּם, יָצָא וְהִזִּיק - חַיָּב, נִטְרַף - חַיָּב.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: וַהֲלֹא שָׁמוּר הוּא, וְהַתּוֹרָה חִייְבַתּוּ? אָמַר רַבִּי לְעָזָר: כָּל שְׁמִירָה שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה, אֲפִלּוּ הִקִּיפוּ חוֹמַת בַּרְזֶל, אֵין מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ אֶלָּא בִּגּוּפוֹ. לְפִיכָךְ רוֹאִין אוֹתוֹ, אִם רָאוּי לִשְׁמִירָה - פָּטוּר, וְאִם לָאו - חַיָּב.

הַדָּרָן עָלָךְ שׁוֹר שֶׁנִּגַּח אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֻבָּרָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָהּ יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנִּגְּחָהּ יָלְדָה, מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק לַפָּרָה וּרְבִיעַ לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנִּגְּחָה אֶת הַשּׁוֹר וְנִמְצָא וְלָדָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָה יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנִּגְּחָה יָלְדָה, מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה וּרְבִיעַ מִן הַוָּלָד.

גְּמָרָא: וְכִי כָּל הַפָּרוֹת מַפִּילוֹת? נְהַלֵּךְ בָּהֶן אַחַר הָרֹב וְאֶמֹר מֵחֲמַת נְגִיחָה הִפִּילָה! זֹאת אוֹמֶרֶת,

[כג:]

שֶׁלֹּא הִלְכוּ בְּמִדַּת הַדִּין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב, אֶלָּא בַּמֵּעוּט. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בְּמָקוֹם אַחֵר הִלְכוּ בְּמִדַּת הַדִּין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב. כַּהֲדָא דְתָנֵי רַבִּי אַחָא: גָּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים, וְנִמְצָא שָׁם אֶחָד מֵת - חַיָּב, בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הֲרָגוֹ.

וַאֲמַר רַבִּי יַנַּאי: כְּנִי מַתְנִיתָא: מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה, וּבַעַל הַוְּלָדוֹת עוֹלֶה לְבַעַל הַפָּרָה רְבִיעַ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה. מָה מַפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן? מֵתוּ הַוְּלָדוֹת. מַאן דְּמַר זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה, אֲהָן יָהִיב נִזְקֵיהּ וַאֲהָן יָהִיב נִזְקֵיהּ. מַאן דְּמַר מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה וּבַעַל הַוְּלָדוֹת עוֹלֶה לְבַעַל הַפָּרָה רְבִיעַ, אֲהָן יָהִיב נִזְקֵיהּ, וַאֲהָן אָמַר ׳לָא לְדֵין בְּעִיתָךְ? אַיְדֵי לִיקוֹמֵיךְ׳!

וְכֵן פָּרָה שֶׁנִּגְּחָה אֶת הַשּׁוֹר וְכוּ׳. רַבִּי בּוֹן בַּר כָּהֲנָא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אִימִּי: מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, הָא אִלּוּ וַדַּאי זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה. כְּךְ אֲנִי אוֹמֵר: רַגְלָהּ שֶׁל אָדָם אֶחָד כְּלָהּ שֶׁל אָדָם אֶחָד, זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה?! אֲמַר לֵהּ: בְּמוּעָד הִיא מַתְנִיתָא. ׳רַגְלָהּ מְכוּרָה לְךְ׳ - מָכַר חֲצִיָּהּ. ׳רַגְלָהּ שְׁנִיָּה מְכוּרָה לְךְ׳ - מָכַר חֲצִי חֲצִיָּהּ. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל אִלֵּין שְׁמוּעָתָא דְּלֵוִי אִנּוּן.

[כד.]

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: הַקַּדָּר שֶׁהִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, שִׁבְּרָתָן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל־הַבַּיִת - פָּטוּר; וְאִם הוּזְקָה בָּהֶן - בַּעַל הַקְּדֵרוֹת חַיָּב. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת - בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב.

גְּמָרָא: הִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר וְשִׁבְּרָן - פָּטוּר, הֻזַּק בָּהֶן - פָּטוּר. הָדָא אָמְרָה, הַקֶּרֶן פְּטוּרָה בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אֲכָלַתְן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - פָּטוּר; וְאִם הוּזְקָה בָּהֶן - בַּעַל הַפֵּרוֹת חַיָּב. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת - בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב.

גְּמָרָא: הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר וַאֲכָלָן - פָּטוּר, הֻזַּק בָּהֶן - פָּטוּר. הָדָא אָמְרָה, שֶׁהַשֵּׁן פְּטוּרָה בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ לִשְׁנֵיהֶן.

הֲלָכָה ד׳: מַתְנִיתִין: הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, נִגַּח שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ שֶׁנִּשְׁכּוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – פָּטוּר. נִגַּח הוּא לְשׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – חַיָּב. נָפַל לְבוֹר וְהִבְאִישׁ אֶת מֵימָיו – חַיָּב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְּנוֹ לְתוֹכוֹ – מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת – בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב. רַבִּי אוֹמֵר: בְּכֻלָּן, עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו בַּעַל הַבַּיִת לִשְׁמֹר.

גְּמָרָא: הִכְנִיס שׁוֹר לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר, נָגַח נָגַף נָשַׁךְ רָבַץ בָּעַט – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל חַיָּב, עַל הַנְּגִיחָה עַל הַנְּגִיפָה וְעַל הַנְּשִׁיכָה וְעַל הָרְבִיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה וְעַל הַדְּחִיָּה – תָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק, מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי. רַבִּי זְעִירָא אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הַכֹּל מוֹדִין בְּבַיִת, שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ ׳הַכְנֵס וַאֲנִי מְשַׁמְּרוֹ׳; הַכֹּל מוֹדִין בְּשָׂדֶה, שֶׁאוֹמֵר לוֹ ׳הַכְנִיסֵהוּ וְשָׁמְרֵהוּ׳. מַה פְּלִיגִין? בֶּחָצֵר. רַבִּי אוֹמֵר: חָצֵר כְּשָׂדֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָצֵר כְּבַיִת.

תַּמָּן תְּנִינַן: הַמַּגְדִּישׁ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת! אָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדִישִׁים בְּשָׂדֶה כְּכֵלִים בְּבַיִת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: תִּפָּתֵר בְּהִיא דְּאִית לַהּ מַסְגֵּר.

[כד:]

הֲלָכָה ה׳: מַתְנִיתִין: שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ, פָּטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת. אָדָם שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ, מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת? שָׁמִין אֶת הָאִשָּׁה כַּמָּה הָיְתָה יָפָה עַד שֶׁלֹּא יָלְדָה, וְכַמָּה הִיא יָפָה מְשֶׁיָּלְדָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם כֵּן מִשֶּׁהָאִשָּׁה יוֹלֶדֶת הִיא מַשְׁבַּחַת! אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַוְּלָדוֹת כַּמָּה הֵן יָפִין. וְנוֹתְנִין לַבַּעַל. וְאִם אֵין לָהּ בַּעַל, נוֹתְנִים לְיוֹרְשָׁיו. הָיְתָה שִׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, אוֹ גִּיּוֹרֶת – פָּטוּר.

גְּמָרָא: שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ – הָא אִם הָיָה מִתְכַּוֵּן לְאִשָּׁה, חַיָּב?! וְלָא שָׁנְיָא הִיא, בֵּין שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת הָאִשָּׁה בֵּין שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת חֲבֵרוֹ. וּלְמָה תְּנִינַהּ הָכָא? אָמַר אַבָּא בַּר רַב חָנָה: בְּגִין מַתְנִיתִין הָא דְּתַנֵּי: ׳אָדָם שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ, מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת׳.

תָּנֵי: הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: שִׁפְחָה וְוֹלְדָנִית אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, בָּנֶיהָ מַשְׁבִּיחִין אוֹתָהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: קוֹטִיזְמִי הִיא זוֹ?!

כְּתִיב (שְׁמוֹת כא, כב): "כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ"; אַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן אוֹמֵר: מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ" אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא הָרָה?! מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "הָרָה"? אֶלָּא שֶׁאִם הִכָּה עַל כַּף יָדָהּ, עַל כַּף רַגְלָהּ, עַל רֹאשָׁהּ, עַל כָּל אֶחָד מֵאֵבָרֶיהָ – שָׁמַעְנוּ שֶׁהוּא חַיָּב? תַּלְמוּד לוֹמַר "הָרָה" – מַגִּיד שֶׁאֵין מִתְחַיֵּב עַד שֶׁיַּכֶּה בִּמְקוֹם עֻבָּרָהּ.

"כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה" (שָׁם), שׁוֹמְעַנִי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין הַהֲרָיוֹן שָׁלוֹ?

תַּלְמוּד לוֹמַר: "הָרָה" - מַגִּיד שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא לְבַעַל הַהֶרְיוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא שְׁאַל: בָּא עַל אִמּוֹ, בָּא עַל אֲחוֹתוֹ, אַף הוּא בַּעַל הֶרְיוֹן הוּא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בַּעַל" - אֶת שֶׁהוּא רָאוּי לִקְרוֹת בַּעַל, יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִקְרוֹת בַּעַל.

רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עֻבָּרִין אֵין יוֹצְאִין בְּשֵׁן וְעַיִן. נִיחָא בְּשֵׁן, וְעַיִן? אָמַר רַבִּי יַסָּא בְּרַבִּי בּוֹן: כְּנִי מַתְנִיתָא: עֻבָּרִין אֵין יוֹצְאִין בְּשֵׁן וְעַיִן שֶׁל אִימָּן.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת - חַיָּב. אֶחָד הַחוֹפֵר בּוֹר, וְשִׁיחַ, וּמְעָרָה, חֲרִיצִים, וּנְעִיצִים. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "בּוֹר"? אֶלָּא: מָה הַבּוֹר

[כה.]

שֶׁהוּא כְּדֵי לְהָמִית עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים, אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא כְּדֵי לְהָמִית עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָיוּ פְּחוּתִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת - פָּטוּר. וְאִם הֶזִּיק בּוֹ - חַיָּב. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח לִרְשׁוּת הָרַבִּים, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר - חַיָּב.

גְּמָרָא: כְּתִיב (שָׁם, לג): "כִּי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר" וְ"כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר" - אֶחָד בּוֹר לִנְזָקִין, וְאֶחָד בּוֹר לְמִיתָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֶחָד בּוֹר שֶׁל מִיתָה וְאֶחָד בּוֹר לִנְזָקִין שְׁנֵיהֶן מִמִּקְרָא אֶחָד נִתְרַבּוּ, וּכְשֶׁהוּא בָּא לְבוֹר שֶׁל מִיתָה אַתְּ מַר פָּטוּר עַל הַכֵּלִים, וּכְשֶׁהוּא בָּא לְבוֹר שֶׁל נְזָקִין אַתְּ מַר חַיָּב עַל הַכֵּלִים.

אֵין לִי אֶלָּא בְּשֶׁחָפַר, לָקַח, יָרַשׁ, נִתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה - מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: "אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר".

וְכִי יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַבְקִיר נְזָקָיו בִּרְשׁוּת הָרַבִּים?! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בּוֹן: תִּפְתֵּר כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: שְׁלֹשָׁה טְפָחִים שֶׁהֵן סְמוּכִין לְרְשׁוּת, כִּרְשׁוּת.

רַבִּי מָנָא בָּעֵי: מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הָעֹמֶק כְּגַבֵּהּ? וְהֵיכִי דְּמֵי? אִין בְּהוּא דְּאָתֵי מִן עֵיל - חָמֵי לֵיהּ. אֶלָּא, בְּהָהוּא דְּאָתֵי מִן לְרַע.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין, וְעָבַר עָלָיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא כִסָּהוּ, הַשֵּׁנִי וְלֹא כִסָּהוּ - הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ הָרִאשׁוֹן, וּבָא הַשֵּׁנִי וְגִלָּהוּ - הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ הָרִאשׁוֹן, וּבָא הַשֵּׁנִי וּמְצָאוֹ מְגֻלֶּה וְלֹא כִסָּהוּ - הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ כָּרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת - פָּטוּר. לֹא כִסָּהוּ כָּרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת - חַיָּב. נָפַל לְפָנָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה - חַיָּב. לְאַחֲרָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה - פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִשְׁתַּבְּרוּ, חֲמוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ - חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה, וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים. נָפַל לְתוֹכוֹ

[כה:]

שׁוֹר חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן - חַיָּב. בֵּן אוֹ בַּת, עֶבֶד אוֹ אַמָּה - פָּטוּר.

גְּמָרָא: הֵיךְ אֶפְשָׁר לְבוֹר שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין? אָמַר רַבִּי יַנַּאי: תִּפְתֵּר שֶׁנָּתְנוּ שְׁנֵיהֶן אֶבֶן הָאַחֲרוֹנָה. וּלְמָה לָא פְּתַר לַהּ בְּחָפַר זֶה עֲשָׂרָה וְזֶה עֲשָׂרָה? דּוּ בָּעֵי מִפְתְּרִינֵיהּ בְּבוֹר שֶׁל עֲשָׂרָה טְפָחִים שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין.

עָבַר עָלָיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא כִּסָּהוּ, הַשֵּׁנִי וְלֹא כִּסָּהוּ - הַשֵּׁנִי חַיָּב. רַבִּי בָּא בַּר בִּיזְנָא, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: נוֹתְנִין לוֹ שְׁהוּת לִכְרוֹת אֲרָזִים מִן הַלְּבָנוֹן. אִית בַּהּ לְחֻמְרָא וְאִית בַּהּ לְקוּלָּא, פְּעָמִים שֶׁסְּמוּכִין לִלְבָנוֹן, פְּעָמִים שֶׁרְחוֹקִין לִלְבָנוֹן.

כִּסָּהוּ כָּרָאוּי - עַד הֵיכָן כִּסָּהוּ? יֵיבָא כְּיֵי דְּתְנִינַן תַּמָּן: כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת טְעוּנָה אֲבָנִים.

אָמַר רַבִּי יַנַּאי: לְתוֹכוֹ, בֵּין שֶׁלְּפָנָיו בֵּין שֶׁלְּאַחֲרָיו - חַיָּב. חוּצָה לוֹ, לְפָנָיו - חַיָּב, לְאַחֲרָיו - פָּטוּר.

נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִשְׁתַּבְּרוּ, חֲמוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ - חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה, וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים. שְׁמוּאֵל אָמַר: בְּשֶׁהִתְרִיפוּ מֵחֲמַת אֲוִירוֹ, אֲבָל אִם נֶחְבָּט בְּקַרְקָעוֹ - חַיָּב. רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן אָמְרִין:

[כו.]

אֲפִלּוּ נֶחְבָּט בְּקַרְקָעוֹ - פָּטוּר. דֶּרֶךְ נְפִילָה פְּטָרָה תּוֹרָה.

"וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר" - שׁוֹר וְלֹא שׁוֹר בְּכֵלָיו, חֲמוֹר וְלֹא חֲמוֹר בְּכֵלָיו. שֶׁהָיָה בְּדִין: מָה אִם בּוֹר נְזָקִין, שֶׁפְּטוּר מִן הַמִּיתָה, חַיָּב עַל הַכֵּלִים - בּוֹר שֶׁל עֲשָׂרָה טְפָחִים, שֶׁחַיָּב עַל הַמִּיתָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּב עַל הַכֵּלִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר" - שׁוֹר וְלֹא שׁוֹר בְּכֵלָיו, חֲמוֹר וְלֹא חֲמוֹר בְּכֵלָיו.

נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן - חַיָּב. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: כְּנֵי מַתְנִיתָא: שׁוֹר וְהוּא חֵרֵשׁ, שׁוֹר וְהוּא שׁוֹטֶה, שׁוֹר וְהוּא קָטָן. בֵּן וּבַת, עֶבֶד אוֹ אַמָּה - פָּטוּר.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: אֶחָד הַשּׁוֹר וְאֶחָד כָּל הַבְּהֵמָה - לִנְפִילַת הַבּוֹר, לְהַפְרָשַׁת הַר סִינַי, לְתַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּלְהָשִׁיב אֲבֵדָה, לִפְרִיקָה וְלַחֲסִימָה, לִכְלָאַיִם וּלְשַׁבָּת. וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר"? אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בָּהוֹוֶה.

גְּמָרָא: לִנְפִילַת הַבּוֹר - "וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר".

לְהַפְרָשַׁת הַר סִינַי - "אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה" (שְׁמוֹת יט, יג).

לְתַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל - "מִשּׁוֹר עַד חֲמוֹר" (שָׁם כב, ג).

לְהָשִׁיב אֲבֵדָה - "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם" (דְּבָרִים כב, א).

לִפְרִיקָה - "עָזֹב תַּעֲזֹב" (שְׁמוֹת כג, ה).

לַחֲסִימָה - "לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ" (דְּבָרִים כה, ד).

לִכְלָאַיִם - "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם" (וַיִּקְרָא יט, יט).

לְשַׁבָּת - "לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ" (שְׁמוֹת כג, יב).

וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. שְׁמוּאֵל אָמַר: אַף יָם עִם אַף יִשּׁוּב, כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי:

[כו:]

מַתְנִיתָא לָא אָמְרָה כֵּן, אֶלָּא שׁוֹר עִם שׁוֹר בַּר, חֲמוֹר עִם חֲמוֹר בַּר - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מִשְׁנָה שְׁלֵמָה שָׁנָה רַבִּי, ׳וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כַּיּוֹצֵא בָּהֶן׳. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וַאֲנָא דְּאַיְיתִיתֵיהּ מִן דְּבֵית לֵוִי: ׳תַּרְנְגוֹל עִם פְּסִיוֹנִי, תַּרְנְגוֹל עִם הַטַּוָּוסָת, אַף־עַל־פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה, כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הַדְּרָן עֲלָךְ שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה

פֶּרֶק שִׁשִּׁי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר, וְנָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה – פָּטוּר. לֹא נָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה – חַיָּב. נִפְרְצָה בַּלַּיְלָה, אוֹ שֶׁפְּרָצוּהָ לִיסְטִים, וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה – פָּטוּר. הוֹצִיאוּהָ לִיסְטִים - הַלִּיסְטִין חַיָּבִין.

גְּמָרָא: רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: בְּמַחֲלֹקֶת; רַבִּי לְעָזָר אָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל הוּא. אָמַר רַבִּי לָא: מִסְתַּבְּרָא הָדָא דְּרַבִּי לְעָזָר, שֶׁהֲרֵי אֵין כְּתִיב שְׁמִירָה בְּגוּפוֹ אֶלָּא בְּקֶרֶן. מַאי כְּדוֹן? רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: בְּמַחֲלֹקֶת; רַבִּי לְעָזָר אָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. וְאִית דְּאָמְרִין דְּרַבִּי לְיִעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דְּאָמַר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ פָּטוּר.

עַד כְּדוֹן בְּשֶׁהָיְתָה גְּדוֹרָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת. הָיְתָה גְּדוֹרָה מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו וּפְרוּצָה מֵרוּחַ אַחַת, וְיָצָאת מִמְּקוֹם הַפִּרְצָה, מַהוּ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: נָפַל כָּתְלוֹ מִקּוֹל הַזְּוָעוֹת, מִקּוֹל הָרְעָמִים, אִם עָמַד וּבְנָאוֹ כְּצוּרְכּוֹ – פָּטוּר, וְאִם לָאו – חַיָּב. כְּלוּם צְרִיכָה?! לָא

[כז.]

בְּשֶׁנָּפְלוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים בְּרִיאִים מִמֶּנָּה.

תָּנֵי: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אַרְבָּעָה אֵין חַיָּבִין לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לָהֶן עַד שֶׁיְּשַׁלְּמוּ: הַיּוֹדֵעַ עֵדוּת לַחֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ מְעִידוֹ - אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לוֹ עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם. הַשּׁוֹכֵר עֲדֵי שֶׁקֶר וְגָבָה - אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לוֹ עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם. הַכּוֹבֵשׁ קָמָה לִפְנֵי הָאוּר; וְהַפּוֹרֵץ גָּדֵר לִפְנֵי בְּהֵמָה - אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לוֹ עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם.

הוֹצִיאוּהָ לִסְטִין, הַלִּסְטִין חַיָּבִין. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: בְּשֶׁהוֹצִיאוּהָ לְגָזְלָהּ, אֲבָל אִם הוֹצִיאוּהָ לְאַבְּדָהּ - הַלִּסְטִין פְּטוּרִין.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: הִנִּיחָהּ בְּחַמָּה, אוֹ שֶׁמְּסָרָהּ בְּיַד חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה – חַיָּב. מְסָרָהּ לְרוֹעֶה, נִכְנָס הָרוֹעֶה תַּחְתֶּיהָ. נָפְלָה לַגִּנָּה וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁגִּנֶּהָנִית. יָרְדָה כְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה? שָׁמִין בֵּית סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָכְלָה פֵּרוֹת גְּמוּרִין, מְשַׁלֵּם פֵּרוֹת גְּמוּרִין, אִם סְאָה – סְאָה, וְאִם סָאתַיִם – סָאתַיִם.

גְּמָרָא: תָּנֵי: רוֹעֶה שֶׁמָּסַר צֹאנוֹ לְרוֹעֶה, הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. רַב וְרֵישׁ לָקִישׁ

תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: מִכְּיוָן שֶׁמְּסָרָהּ לְבֶן דַּעַת - פָּטוּר. מְסָרָהּ לְרוֹעֶה, נִכְנַס רוֹעֶה תַּחְתָּיו.

נָפְלָה לַגִּנָּה וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. רַב הוּנָא אָמַר: בְּשֶׁנֶּחְבְּטָה עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים, אֲבָל עָמְדָה וְרָעָת - מְשַׁלֶּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה. ״יָרְדָה כְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה׳. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָה אָמַר: אוֹתָהּ הַשָּׂדֶה - פְּטוּרָה, וְשָׂדֶה אַחֶרֶת - חַיֶּבֶת. רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן אָמְרִין:

[כז:]

אֲפִלּוּ רָעָת כָּל הַשָּׂדֶה - פְּטוּרָה, לְעוֹלָם אֵינָהּ חַיֶּבֶת עַד שֶׁתֵּצֵא מִתּוֹכָהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְתִכָּנֵס מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְשָׂדֶה אַחֶרֶת. אֶלָּא נָפְלָה לַגִּנָּה וְיָרְדָה לְתוֹךְ גִּנָּה אַחֶרֶת, מַהוּ? עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה דְּאָמַר: אוֹתָהּ הַשָּׂדֶה פְּטוּרָה וּבְשָׂדֶה אַחֶרֶת חַיֶּבֶת, וְכָא חַיֶּבֶת! עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּנוּן אָמְרִין, אֲפִלּוּ רָעָת כָּל הַשָּׂדֶה פְּטוּרָה. לְעוֹלָם אֵינָהּ חַיֶּבֶת, עַד שֶׁתֵּצֵא מִתּוֹכָהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וּמֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְשָׂדֶה אַחֶרֶת.

אֶלָּא, נָפְלָה לְמָקוֹם שֶׁרְאוּיָה לֵירֵד? יָרְדָה לְמָקוֹם שֶׁרְאוּיָה לִפּוֹל? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה: הֵיא מַתְנִיתָא. אֶלָּא נָפְלָה לְמָקוֹם שֶׁרְאוּיָה לִפּוֹל, יָרְדָה לְמָקוֹם שֶׁרְאוּיָה לֵירֵד? דָּא צְרִיכָה לְדָא וְדָא צְרִיכָה לְדָא. דָּא צְרִיכָה לְדָא, שֶׁמְּשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית; וְדָא צְרִיכָה לְדָא, שֶׁמְּשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה.

תָּנֵי: אֵין שָׁמִין בֵּית כּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פּוֹגֵם. וְלֹא בֵית קַב, מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁבִּיחַ. אֶלָּא שָׁמִין בֵּית סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הֵיא יָפָה. אָמַר רַבִּי יוּדָה:

[כח.]

אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאָכְלָה יִיחוּרֵי תְּאֵנִים, וְקִרְטְמָה לוּלְבֵי גְּפָנִים, אֲבָל אִם אָכְלָה בֹּסֶר אוֹ פַּגִּין, שָׁמִין לוֹ פֵּרוֹת גְּמוּרִין. אָמַר רַבִּי יוּדָן מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: אָכְלָה פֵּרוֹת - שָׁמִין לוֹ פֵּרוֹת, נְטִיעוֹת - שָׁמִין לוֹ בֵּית סְאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ נִדּוֹנֶת כִּנְטִיעוֹת.

דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי אָמְרִין: שָׁמִין תַּרְקַב בְּשִׁשִּׁים תַּרְקַבִּים. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָה אָמַר: שָׁמִין קֶלַח בְּשִׁשִּׁים קְלָחִים. חַד בַּר נָשׁ גְּנַב חֲדָא כְּפוּנִי, אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי שְׁמוּאֵל, אֲמַר לֵהּ: זִיל שַׁיְימַהּ לֵהּ בְּרֵישׁ דִּקְלָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: כַּבְשָׁה דַּאֲהִינִי הֲוָה.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: הַמַּגְדִּישׁ לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אֲכָלְתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה - פָּטוּר. וְאִם הֶזֵּק בָּהֶן בַּעַל הַגָּדִישׁ - חַיָּב. וְאִם הִגְדִּישׁ בִּרְשׁוּת, בַּעַל הַשָּׂדֶה חַיָּב.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדִישִׁין בְּשָׂדֶה, כְּכֵלִים בַּבַּיִת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: תִּפְתֵּר בְּהָהִיא דְּאִית לֵהּ מַסְגֵּר.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה בְּיַד חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. שִׁלְּחָהּ בְּיַד פִּקֵּחַ, הַפִּקֵּחַ חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָאֵשׁ וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים - הַמֵּבִיא אֶת הָעֵצִים חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר - הַמֵּבִיא אֶת הָאוּר חַיָּב. בָּא

אַחֵר וְלִבָּה - הַמְּלַבֶּה חַיָּב. לְבַּתּוּ הָרוּחַ - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין.

גְּמָרָא: חִזְקִיָּה אָמַר: בְּשֶׁמָּסַר לוֹ גַּחֶלֶת, אֲבָל מָסַר לוֹ שַׁלְהֶבֶת - חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִיא גַּחֶלֶת הִיא שַׁלְהֶבֶת. וְקַשְׁיָא עַל דַּעְתֵּיהּ דְּחִזְקִיָּה: אִלּוּ מִי שֶׁרָאָה גַּחַלְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ מְגַלְגֶּלֶת וְהוֹלֶכֶת, וְאֵין כּוֹבֶה אוֹתָהּ,

[כח:]

שֶׁמָּא אֵינוֹ פָּטוּר?! אָמְרֵי: תִּפָּתֵר בְּשֶׁמָּסַר לוֹ גַּחֶלֶת הֶפְקֵר, אִי נַמִי שַׁלְהֶבֶת הֶפְקֵר, וְלֵית שְׁמַע מִנַּהּ כְּלוּם.

אִית תַּנֵּי תָּנֵי: 'וְלִבָּהּ'. אִית תַּנֵּי תָּנֵי: 'וְנִיבָּהּ'[ב]. מַאן דְּמַר 'וְלִבָּהּ', דִּכְתִיב (שְׁמוֹת ג, ב): "בְּלַבַּת אֵשׁ"; מַאן דְּמַר 'וְנִיבָּהּ' - "וְהָיָה בְלִבִּי כְּאֵשׁ בְּעֻצָּרֹת" (יִרְמְיָה כ, ט).

לְבַּתּוּ הָרוּחַ - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין. תַּמָּן אָמְרִין: בְּרוּחַ שֶׁל אוֹנָסִין הִיא מַתְנִיתָא, אֲבָל בְּרוּחַ שֶׁהָעוֹלָם מִתְנַהֵג בּוֹ - חַיָּב. רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: אֲפִלּוּ רוּחַ שֶׁהָעוֹלָם מִתְנַהֵג בּוֹ - פָּטוּר, שֶׁפְּעָמִים בָּא פְּעָמִים לֹא בָּא.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה, וְאָכְלָה עֵצִים אוֹ אֲבָנִים אוֹ עָפָר - חַיָּב; שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, ה): "כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים" וְגוֹ'. עָבְרָה גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים, אוֹ נָהָר - פָּטוּר.

גְּמָרָא: מַה קוֹצִים מְיֻחָדִין שֶׁדַּרְכָּן לִידָּלֵק, אַף אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לִידָּלֵק, תַּלְמוּד לוֹמַר: "גָּדִישׁ". אִי מַה גָּדִישׁ מְיֻחָד שֶׁתָּלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, אַף אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁתָּלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, תַּלְמוּד לוֹמַר: "קָמָה". אוֹ מָה אֵלּוּ וָאֵלּוּ מְיֻחָדִין שֶׁדַּרְכָּן לִידָּלֵק, אַף אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִידָּלֵק. לְחַכָּה נִירוֹ, סִיפְסְפָה אֲבָנָיו,

---

[ב] שֶׁהִבְעִיר אֶת הָאֵשׁ עַל יְדֵי הָאַוִּיר שֶׁל נִיב שְׂפָתָיו

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, בִּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא - אֵין מַאֲמָרוֹ מַאֲמָר. הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא - מַאֲמָרוֹ מַאֲמָר, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, בִּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא - יוֹצִיא, וְחַיָּבִין בְּקָרְבָּן. אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא - יְקַיֵּם. סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן קַיָּמָא סָפֵק שֶׁאֵינוֹ בֶּן קַיָּמָא - מַטִּילִין עָלָיו שְׁנֵי חוֹמְרִין. סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן, סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן - הַוָּלָד הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר לֵעָשׂוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהַשֵּׁנִי מַמְזֵר בְּסָפֵק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין מַמְזֵר בְּסָפֵק. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת - הֲרֵי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא צָרָתָהּ, עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁהוּא עֻבָּר שֶׁל קַיָּמָא, שֶׁאֵין הַוָּלָד פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם.

ב. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה - מֵתָר בְּאִמָּהּ, מַה הִיא לְמִזּוֹנוֹת? כָּל זְמַן שֶׁנִּתְחַיֵּב הַבַּעַל - הַיְבָמִין חַיָּבִין. לֹא נִתְחַיֵּב הַבַּעַל - אֵין הַיְבָמִין חַיָּבִין. הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ - זָכָה בִּנְכָסֵי אָחִיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, אִם יֵשׁ שָׁם אָב - הַנְּכָסִין שֶׁל אָב, אִם אֵין שָׁם אָב - הַנְּכָסִים שֶׁל אַחִין.

ג. אַרְבָּעָה חַיָּבִין מִן הַתּוֹרָה, וְאַרְבָּעָה שְׁנִיָּה לָהֶן. אָבִיו, וּבְנוֹ, אָחִיו וּבֶן אָחִיו - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין עָלֶיהָ. אָבִי אָבִיו וַאֲבִי אִמּוֹ, בֶּן בְּנוֹ וּבֶן בִּתּוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁנִיָּה לָהֶן. חָמֵר בִּגְרוּשָׁה שֶׁאֵין בַּחֲלוּצָה, וְחָמֵר בַּחֲלוּצָה שֶׁאֵין בִּגְרוּשָׁה, גְּרוּשָׁה - מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לַמְּגֹרָשׁ, לְפִיכָךְ חַיָּב עַל קְרוֹבוֹתֶיהָ. חֲלוּצָה - אֲסוּרָה לַחֲזֹר לֶחָלוּץ, לְפִיכָךְ פָּטוּר עַל קְרוֹבוֹתֶיהָ.

ד. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ, אוֹ שֶׁקִּדְּשָׁהּ הִיא אֶת עַצְמָהּ, מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אָמְרוּ, וְאוֹמְרִים לוֹ: הַמְתֵּן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ מַעֲשֶׂה, אוֹ עַד שֶׁתַּחְלֹץ אוֹ עַד שֶׁתִּתְיַבֵּם. מֵת הַמְקַדֵּשׁ - הַמְיַבֵּם חוֹלֵץ שְׁתֵּיהֶן. מֵת הַמְיַבֵּם - הַמְקַדֵּשׁ מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ: מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ, חוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ, מֵתָה יְבִמְתּוֹ - כּוֹנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ.

ה. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וָמֵת, בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת צָרָתָהּ, הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה לְאֶחָד מִן הָאַחִים אִסּוּר עֶרְוָה, וְחָלַץ לָהּ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְלֹא פָטַר אֶת צָרָתָהּ, אֶלָּא הֲיֵא אוֹ צָרָתָהּ מִתְיַבֶּמֶת לְשְׁאָר אַחִים. הָיְתָה אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה, חָלַץ לָהּ אוֹ בָּא עָלֶיהָ - נִפְטְרָה צָרָתָהּ.

ו. הַמַּחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, הַנּוֹשֵׂא אֶת חֲלוּצָתוֹ, וְהַנּוֹשֵׂא אֶת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ - אֵין לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין, וְאֵין צָרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, הֲיֵא פְסוּלָה וְהַוָּלָד פָּסוּל; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין, וּצְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. הֲיֵא כְּשֵׁרָה וְהַוָּלָד כָּשֵׁר - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

ז. הָרֵי שֶׁהָיְתָה רְדוּפָה לֵילֵךְ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֶׁהָיָה לָהּ כַּעַס מִבַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים. הַמַּפֶּלֶת לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, עֲקָרָה, זְקֵנָה, אֵילוֹנִית, וּקְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד - צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָתָר לְהִתְאָרֵס וּלְהִנָּשֵׂא מִיָּד. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: אֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה, שֶׁכָּל הַנָּשִׁים לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִתְאָרְסוּ עַד שֶׁיִּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הַגִּיּוֹרֶת, וְהַשְּׁבוּיָה, וְהַמְשֻׁחְרֶרֶת - צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לִנָּשֵׂא מִיָּד. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ, חוּץ מֵאַלְמָנָה שְׁלוֹשִׁים יוֹם מִפְּנֵי הָאֵבוּל, וְכֻלָּן לֹא יִנָּשְׂאוּ עַד שֶׁיִּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הַיְבָמָה שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

חֲדָשִׁים – צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שֶׁאָמְרוּ – לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, וְלֹא לְאַחַר חֲלִיצַת יְבָמָהּ.

ח. הַמַּשְׁלִישׁ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״אַל תִּתְנַהוּ לָהּ, אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים״, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ – מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא מִיַּד, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא גֵּט יָשָׁן הוּא. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל וּמֵת בַּעְלָהּ – אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה לָעֶרֶב, וְאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת הִיא.

ט. יְבָמָה, כָּל שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים – נְזוֹנִית מִשֶּׁל בַּעְלָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים – אֵינָהּ נְזוֹנִית, לֹא מִשֶּׁל בַּעְלָהּ, וְלֹא מִשֶּׁל יְבָמָהּ. אִם עָמַד יְבָמָהּ בְּבֵית דִּין וּבָרַח – הֲרֵי זוֹ נְזוֹנִית מִנְּכָסָיו. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לוֹ רַבִּי: מַהוּ לַחֲלֹץ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, קָרָא עָלָיו מִקְרָא הַזֶּה (דְּבָרִים כה, ז): ״וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת״ וְגוֹ', הָרָאוּי לְיִבּוּם – רְאוּיָה לַחֲלִיצָה. בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, הוֹאִיל וְאֵין רָאוּי לְיִבּוּם – אֵינוֹ רְאוּיָה לַחֲלִיצָה. הַיְבָמָה לֹא תַחֲלוֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם, עַד שֶׁיִּהוּ לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וּכְשֵׁם שֶׁאֵין אוֹמְרִים לוֹ לְיַבֵּם, כָּךְ אֵין אוֹמְרִים לוֹ לַחֲלֹץ. וּמַעֲשֶׂה בְּחֵיפָה, בְּאַחַת, שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהָיָה לוֹ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וְלוֹ אָח קָטָן, מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אָמְרוּ: תַּחֲלֹץ שֶׁמָּא יֵאָרַע בּוֹ דָּבָר, וְנִמְצֵאת זְקוּקָה לְקָטָן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כְּשֵׁם שֶׁאֵין אוֹמְרִים לוֹ לְיַבֵּם – כָּךְ אֵין אוֹמְרִים לוֹ לַחֲלוֹץ. יְפַת תֹּאַר – הַתּוֹרָה נָתְנָה לָהּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, מִפְּנֵי תִּקּוּן הַוָּלָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הָיָה מְבִיאוֹ מִן הַמִּקְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כא, יג): ״יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן״ וְגוֹ'.

י. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוֹי, לְשֵׁם נְכָסִים, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ פָּגַע בְּעֶרְוָה, וְקָרוֹב הַוָּלָד לִהְיוֹת מַמְזֵר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״ (דְּבָרִים כה, ה) – מִכָּל מָקוֹם. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יָבֹא אָדָם עַל יְבִמְתּוֹ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְפִרְקָהּ, וְכֵן צָרוֹת וְכֵן עֲרָיוֹת – לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִתְאָרְסוּ עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לְפִרְקָן, שֶׁמָּא נִמְצְאוּ אֵלּוּ אֲיִלוֹנִית וְנִמְצְאוּ אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן וּכְשֵׁרוֹת; מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָה בְּאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּ״לֹא יָבֹא״ – אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר, שֶׁאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מִשְּׁאֵר בָּשָׂר. מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי, בְּהַבָּא עַל אֶשְׁתּוֹ נִדָּה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת – שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר, שֶׁאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מִשְּׁאֵר בָּשָׂר.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וָמֵת – חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת, שֶׁאִם מַאֲמָרוֹ מַאֲמָר – תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן. כֵּיצַד מִצְוַת יִבּוּם? עוֹשֶׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאַחַר כָּךְ כּוֹנְסָהּ, כְּנָסָהּ עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה מַאֲמָר – קָנָה. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ – קָנָאָה לְעַצְמוֹ, וּפְסָלָהּ עַל יְדֵי אַחִים, בָּאוּ עָלֶיהָ אַחִים וְעָשׂוּ בָּהּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט וְחָלְצוּ – פּוֹסְלִים עַל יָדוֹ. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ – נִפְטָרָה צָרָתָהּ. הַנּוֹתֵן גֵּט לִיבִמְתּוֹ – נִפְטְרָה הִיא וְצָרָתָהּ, חָלַץ לָהּ – נִפְטְרָה צָרָתָהּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר, מוֹדֶה רַבָּן גַּמְלִיאֵל לַחֲכָמִים, שֶׁיֵּשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר, וּמַאֲמָר אַחַר גֵּט, גֵּט אַחַר בִּיאַת מַאֲמָר, וּבִיאַת מַאֲמָר אַחַר בִּיאַת גֵּט. כֵּיצַד הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵין גֵּט אַחַר גֵּט? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד, וְנָתַן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חוֹלֶצֶת לָרִאשׁוֹנָה, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנָיָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן, וּצְרִיכוֹת שְׁנֵי גִטִּין וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן. כֵּיצַד ״אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר״? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד, וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן גֵּט לָרִאשׁוֹנָה וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. וַחֲכָמִים

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמְרִים: נוֹתֵן גֵּט לִשְׁתֵּיהֶן, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן, וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִין, וְיָבְמָה אַחַת. בָּעַל אֶת זוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ. בָּעַל אֶת זוֹ וְעָשָׂה מַאֲמָר לָזוֹ, בָּעַל אֶת זוֹ וְנָתַן גֵּט לָזוֹ, בָּעַל אֶת זוֹ וְחָלַץ לָזוֹ – אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם, חָלַץ לְזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ, וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ, חָלַץ לָזוֹ וְנָתַן גֵּט לָזוֹ, חָלַץ לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ – אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: ׳אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם׳ – חֲלִיצָה אַחַר בְּעִילָה פּוֹסֶלֶת בְּכְהוּנָה, כֵּיצַד? שָׁלֹשׁ יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד, עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ, וְחָזַר וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: רִאשׁוֹנָה צְרִיכָה גֵּט וְאֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם, מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה חֲלִיצָה שֶׁפּוֹסֶלֶת בְּכְהוּנָה, ׳חֲלִיצָה אַחַר בְּעִילָה׳ – אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם, בְּעִילָה שֶׁאֵין פּוֹסֶלֶת בְּכְהוּנָה – ׳בְּעִילָה אַחַר חֲלִיצָה׳, אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא אַחֲרֶיהָ כְּלוּם? וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צְרִיכוֹת שְׁלֹשָׁה גִּטִּין וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן, אֵימָתַי אָמְרוּ ׳אֵין אַחַר בְּעִילָה כְּלוּם׳? בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה, אֵינָהּ בַּתְּחִלָּה – הֲרֵי הִיא כְּמַאֲמָר.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, מִצְרִי וַאֲדוֹמִי, וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, נָתִין וּמַמְזֵר שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן, וְעַל בַּת לֵוִי וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל – פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁזַּרְעוֹ כָּשֵׁר – הִיא כְּשֵׁרָה, וְכָל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל – הִיא פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאַתָּה מָתֵר לִשָּׂא בִּתּוֹ – אַתָּה מָתֵר לִשָּׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכָל שֶׁאִי אַתָּה מָתֵר לִשָּׂא בִּתּוֹ – אִי אַתָּה מָתֵר לִשָּׂא אַלְמְנָתוֹ, לְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית – בִּתָּהּ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה, לְוִיִּם הַמְזֻהָמִים בְּאֵמָן – לֹא חָשְׁשׁוּ לָהֶם חֲכָמִים. לְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת – נוֹתְנִין לָהּ אֶת הַמַּעֲשֵׂר. בַּת לֵוִי מִן הַנְּתִינָה וּמִן הַמַּמְזֶרֶת – אֵין נוֹתְנִין לָהּ אֶת הַמַּעֲשֵׂר. כֹּהֵן הֲדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אֶת אַיְלוֹנִית – הֲרֵי זֶה מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה, כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא יִשָּׂא אֲנוּסָתוֹ וּמְפוּתָּתוֹ, אֲבָל נוֹשֵׂא הוּא אֶת הַמְּאֻנֶּסֶת, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת אָחִיו – חוֹלֵץ, אִם יֵשׁ שָׁם אַחִין – אֵין חוֹלֵץ, וּמְפָנֵי מַה אָמְרוּ: ׳כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ לֹא יִכְנֹס׳? שֶׁאֵין מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיַן גָּמוּר.

הַשָּׁלֵם

ב. לֹא יִבָּטֵל אָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים, בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים, מֵת אֶחָד מֵהֶן אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה אֶחָד מֵהֶן, סָרִיס – אֵין רַשַּׁאי לְבַטֵּל. אֵין הָאִישׁ רַשַּׁאי לֵישֵׁב שֶׁלֹּא בְּאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה רַשַּׁאי לֵישֵׁב שֶׁלֹּא בְּאִישׁ, הָאִישׁ אֵין רַשַּׁאי לִשְׁתּוֹת כּוֹס עִקָּרִין שֶׁלֹּא יוֹלִיד, וְהָאִשָּׁה רַשָּׁאָה לִשְׁתּוֹת עִקָּרִין שֶׁלֹּא תֵּלֵד.

ג. הָאִישׁ אֵין רַשַּׁאי לִישָּׂא עֲקָרָה וּזְקֵנָה, אַיְלוֹנִית, קְטַנָּה, וְשֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד. הָאִשָּׁה רַשָּׁאָה לְהִנָּשֵׂא אֲפִלּוּ לְסָרִיס, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְסָרֵס אֶת הַזְּכָרִים – חַיָּב, וְאֶת הַנְּקֵבוֹת – פָּטוּר. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁנֵי בָנִים כִּבְנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-א כג, טז): "וּבְנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשׁוֹם וֶאֱלִיעֶזֶר". בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ה, ב): "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם". רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ זָכָר אוֹ נְקֵבָה.

ד. נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַטֵּל, אֶלָּא יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, שֶׁמָּא לֹא זָכָה לִבָּנוֹת מִמֶּנָּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר – זֵכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טז, ג): "מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן", לְפִי דַּרְכֵּנוּ לְמַדְנוּ, שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּצָה לָאָרֶץ עוֹלָה מִן הַמִּנְיָן.

ה. מִי שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, אוֹ שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לְמִדִינַת הַיָּם, אוֹ שֶׁחָלְתָה הִיא אוֹ שְׁנֵיהֶם חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים – אֵין עוֹלִין לוֹ מִן הַמִּנְיָן, גֵּרְשָׁהּ – תֵּלֵךְ וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר, שֶׁמָּא לֹא זָכְתָה לִבָּנוֹת מִמֶּנּוּ, וְעַד כַּמָּה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא? עַד שְׁלֹשָׁה. יָתֵר עַל כֵּן, לֹא תִנָּשֵׂא אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים. נִשֵּׂאת לְמִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים –

תּוֹסֶפְתָּא

תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁנִּשּׂוּאֶיהָ נִשּׂוּאֵי טָעוּת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל הַשּׁוֹפֵךְ דָּמִים – הֲרֵי זֶה מְבַטֵּל אֶת הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט, ו): "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם – דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּפְרִיָה וּרְבִיָה – הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים וּמְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ". בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּפְרִיָה וּרְבִיָה – הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וּמְבַטֵּל אֶת הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט, ו): "כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" וּכְתִיב (שָׁם ט, ז): "וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ" וְגוֹ'. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: נָאִין דְּבָרִים כְּשֵׁהֵן יוֹצְאִין מִפִּי עוֹשֵׂיהֶן, יֵשׁ נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּם, נָאֶה מְקַיֵּם וְאֵין נָאֶה דּוֹרֵשׁ, בֶּן עַזַּאי נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּם! אָמַר לוֹ: מַה אֶעֱשֶׂה? חָשְׁקָה נַפְשִׁי בַּתּוֹרָה! וְיִתְקַיְּמוּ הָעוֹלָם בַּאֲחֵרִים.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן, וְהִכְנִיסָה לוֹ עַבְדֵי מְלוֹג וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל. עַבְדֵי מְלוֹג – אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהּ, וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל – אוֹכְלִין מִשֶּׁלּוֹ. אֵלּוּ הֵן עַבְדֵי מְלוֹג: אִם פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ – הֲרֵי הֵן שֶׁלָּהּ. וְאֵלּוּ הֵן עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל: אִם פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ – הֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ. הִכְנִיסָתָן בְּדָמִים – נוֹטְלָתָן בְּדָמִים. יְלָדִים – נוֹטְלָתָן נְעָרִים. נְעָרִים – נוֹטְלָתָן זְקֵנִים. אֵלּוּ וְאֵלּוּ – פֵּרוֹתֵיהֶן לַבַּעַל. אֵלּוּ וְאֵלּוּ – הַבַּעַל חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֵיהֶן, וְזֶה וָזֶה – אֵין יְכוֹלִין לְמָכוֹר. הָאִישׁ אֵין יָכוֹל לְמָכוֹר – מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁעְבְּדִים לְאִשָּׁה, וְאִשָּׁה אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָכוֹר – מִפְּנֵי שֶׁפֵּירוֹתֵיהֶן לַבַּעַל.

ב. מֵת, וְהִנִּיחָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא, עַבְדֵי מְלוֹג – אֵינָן אוֹכְלִין, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת, עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל – אוֹכְלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַיּוֹרְשִׁין, עַד שָׁעָה שֶׁיִּנָּתְנוּ לָהּ. הִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת – אֵלּוּ וְאֵלּוּ אוֹכְלִין. הִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת – אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵין אוֹכְלִין. הֵנִיחַ לָהּ בָּנִים וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת, עַבְדֵי מְלוֹג – אוֹכְלִין כְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת, עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל – לֹא יֹאכְלוּ מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר בָּהֶן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: הַבַּת מַאֲכֶלֶת וְאֵין הַבֵּן מַאֲכִיל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: כְּלָם לֹא יֹאכְלוּ, שֶׁמָּא יִהְיֶא עֻבָּר זָכָר, וְאֵין לְבָנוֹת בִּמְקוֹם כְּלָם.

ג. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל וְהִכְנִיסָה לוֹ עַבְדֵי מְלוֹג וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל, מֵת, וְהִנִּיחָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא, עַבְדֵי מְלוֹג – אֵין אוֹכְלִין, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת. עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל – אוֹכְלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַיּוֹרְשִׁין, עַד שָׁעָה שֶׁיִּנָּתְנוּ לָהּ.

ד. חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים – אֵין אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה, אֲבָל אִם קָנוּ לָהֶן בֵּית דִּין, אוֹ שֶׁמִּנּוּ בֵּית דִּין לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפִין, אוֹ שֶׁנָּפְלוּ לָהֶם בִּירוּשָׁה מִמָּקוֹם אַחֵר – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה.

ה. כֹּהֵן שֶׁקָּנָה עֶבֶד וְלִיִשְׂרְאֵל, אָפְלוּ אֶחָד מִמֵּאָה בּוֹ – אֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁקָּנְתָה עֲבָדִים, וַעֲבָדֶיהָ שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה. עֶבֶד כֹּהֵן שֶׁבָּרַח, וְאֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁמָּרְדָה – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה. לֹא יָצָא הָרוֹצֵחַ מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ – בְּחֶזְקַת שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל קַיָּם.

ו. הָעֶבֶד וְהַיָּבָם וְהָאֲרוּסִין וְהַחֵרֵשׁ, וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד – פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּזוֹ מִדַּת הַדִּין לוֹקָה, שֶׁאִם יֵשׁ מַעֲשֶׂה לִפְסֹל – יֵשׁ מַעֲשֶׂה לְהַאֲכִיל, אִם אֵין מַעֲשֶׂה לְהַאֲכִיל – לֹא יְהֵא מַעֲשֶׂה לִפְסֹל. בִּתּוֹ פִּקַּחַת הַנִּשּׂוּאָה לְאָחִיו חֵרֵשׁ – צָרָתָהּ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם, מִקַּל וָחֹמֶר, אִם נְשׂוּאֵי בְתָּהּ נְשׂוּאִין – נְשׂוּאֵי צָרָתָהּ נְשׂוּאִין, אֵין נְשׂוּאֵי בְתָּהּ נְשׂוּאִין – לֹא יְהוּ שֶׁל צָרָתָהּ נְשׂוּאִין?

ז. בִּתּוֹ הַחֵרֶשֶׁת הַנְּשׂוּאָה לְאָחִיו פִּקֵּחַ – צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, חֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ – הֲרֵי הִיא כְּפִקַּחַת לְכָל דָּבָר. בַּת יִשְׂרְאֵל פִּקַּחַת שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן חֵרֵשׁ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

– אֵין אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה, עִבְּרָה – לֹא תֹּאכַל, יָלְדָה – תֹּאכַל. נִתְחַתֵּךְ הָעֻבָּר בְּמֵעֶיהָ – תֹּאכַל. בַּת יִשְׂרָאֵל חֶרֶשֶׁת שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן פִּקֵּחַ – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. עִבְּרָהּ – לֹא תֹּאכַל. יָלְדָה – תֹּאכַל.

ח. בַּת כֹּהֵן פִּקֵּחַת שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹטֶה – טוֹבֶלֶת מֵחֵיק בַּעְלָהּ וְאוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה לָעֵרֶב. עִבְּרָהּ – לֹא תֹּאכַל. יָלְדָה – לֹא תֹּאכַל, כָּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֶרַע מִכֹּהֵן, בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת, אֲפִלּוּ זֶרַע מְזֻרָע – הֲרֵי זוֹ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה.

ט. הָיְתָה בְּתָהּ מִיִּשְׂרָאֵל נְשׂוּאָה לַכֹּהֵן – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה, עַד שֶׁיְּהֵא לָהּ זֶרַע מִכֹּהֵן תְּחִלָּה. כֹּהֶנֶת שֶׁמֵּת עֻבָּרָהּ בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ – הֲרֵי זוֹ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. הָאִשָּׁה שֶׁמַּקְשָׁה לֵילֵד – מְחַתְּכִין אֶת הָעֻבָּר בְּמֵעֶיהָ, וַאֲפִלּוּ בַּשַּׁבָּת, וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֵבָרִים אֵבָרִים, מִפְּנֵי שֶׁחַיֶּיהָ קוֹדְמִין לוֹ. יָצָא רֹאשׁוֹ, אֲפִלּוּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי – אֵין נוֹגְעִין בּוֹ, שֶׁאֵין דּוֹחִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת, שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. מֵת וְהִנִּיחָהּ לִפְנֵי יָבָם, אֲפִלּוּ חֵרֵשׁ – אוֹכֶלֶת. יָפֶה כֹּחַ הַיָּבָם לְהַאֲכִיל מִכֹּחַ הַבַּעַל. בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרְשָׁה – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. מֵת וְהִנִּיחָהּ לִפְנֵי יָבָם, אֲפִלּוּ חֵרֵשׁ – אוֹכֶלֶת. יָפֶה כֹּחַ הַיָּבָם לְהַאֲכִיל מִכֹּחַ הַבַּעַל, בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן חֵרֵשׁ – אֵין אוֹכֶלֶת. מֵת וְהִנִּיחָהּ לִפְנֵי יָבָם פִּקֵּחַ – אוֹכֶלֶת. חֵרֵשׁ – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה לְשֵׁם נְשׂוּאִין, וְתִבְעֵל לְשֵׁם אִשּׁוּת. בַּת יִשְׂרָאֵל חֵרֵשׁ שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן פִּקֵּחַ – אֵין אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. מֵת וְהִנִּיחָהּ לִפְנֵי פִּקֵּחַ – אֵין אוֹכֶלֶת. בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרְשָׁה וְנִכְנְסָה לַחֻפָּה לְשֵׁם נְשׂוּאִין, וְלֹא הִסְפִּיק לְבוֹעֲלָהּ עַד שֶׁנַּעֲשָׂה פִּצּוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה – הֲרֵי זוֹ אוֹכֶלֶת

הַשָּׁלֵם

בַּתְּרוּמָה, הוֹאִיל וּבָאת לְכָלָל הֶתֵּר אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. עוֹדָהּ אֲרוּסָה וְנַעֲשָׂה פִּצּוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה – הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה לְשֵׁם נְשׂוּאִין, וְלֹא הִסְפִּיק לְבוֹעֲלָהּ עַד שֶׁמֵּת – הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה וּכְשֵׁרָה לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה. בָּא עָלֶיהָ – פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה, וּפְסָלָהּ מִלֶּאֱכֹל בִּתְרוּמָה.

ב. טְמְטוּם – אֵין אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה, אִשְׁתּוֹ וַעֲבָדָיו – אוֹכְלִין, מָשׁוּךְ וּמִי שֶׁנּוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה. אַנְדְּרוֹגִינוּס – אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא בַּקָּדָשִׁים. טוּמְטוּם – אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בַּתְּרוּמָה וְלֹא בַּקָּדָשִׁים. מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין – אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בַּתְּרוּמָה, וְלֹא בַּקָּדָשִׁים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שָׁמַעְתִּי בְּאַנְדְּרוֹגִינוּס שֶׁחַיָּבִין עַל מִשְׁכָּבוֹ סְקִילָה כַּזָּכָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁבָּא עָלָיו דֶּרֶךְ הַזְּכוּרוּת, לֹא בָּא עָלָיו דֶּרֶךְ הַזְּכוּרוּת – פָּטוּר.

ג. אֵיזֶה הוּא פִּצּוּעַ דַּכָּא? כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ הַבֵּצִים שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּמּוֹקוּ, שֶׁנִּקְּבוּ, וְשֶׁחָסְרוּ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: שָׁמַעְתִּי בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה, מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת – זֶהוּ סְרִיס חַמָּה, וְכָשֵׁר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד בִּכְפַר מֶנְדּוֹן, שֶׁעָלָה לְרֹאשׁ הַזַּיִת, וְנָפַל, וְנִפְצְעוּ אַחַת מִבֵּיצָיו, וּבָא וּבָעַל אֶת אִשְׁתּוֹ, וָמֵת, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: אִשְׁתּוֹ, מַה הִיא שֶׁתִּתְיַבֵּם? אָמַר לָהֶן: עַד שֶׁאַתֶּם שׁוֹאֲלִין אוֹתִי ׳מַה הִיא שֶׁתִּתְיַבֵּם׳, שַׁאֲלוּנִי: ׳מַהוּ שֶׁתֹּאכַל בַּתְּרוּמָה׳? שֶׁנִּפְסְלָה מִן הַכְּהוּנָּה וּפְסוּלָה מִלֶּאֱכֹל בַּתְּרוּמָה.

ד. אֵיזֶהוּ כְּרוּת שָׁפְכָה? כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד, מִן הָעֲטָרָה וְלִפְנִים. אִם נִשְׁתַּיֵּר מִן עֲטָרָה לִפְנִים, אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה סָמוּךְ לָרֹאשׁ וּמַקִּיף אֶת כֻּלָּהּ – כָּשֵׁר. נִקַּב מִלְמַטָּה – פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹפֵךְ. נִסְתַּם – כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִיד, וְזֶהוּ פְּסוּל שֶׁחוֹזֵר לְהֶכְשֵׁרוֹ. מָעוּךְ וְכָתוּת, נָתוּק וְכָרוּת – כֻּלָּם

תּוֹסֶפְתָּא

בַּבִּיצִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כֻּלָּם בַּגִּיד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מָעוּךְ וְכָתוּת – בַּבִּיצִים, נָתוּק וְכָרוּת – בַּגִּיד.

ה. אֵיזֶה הוּא סְרִיס חַמָּה? כָּל שֶׁשָּׁהָה עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא לְאַחַר מִכָּאן – הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דְּבָרָיו. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנָיו: כָּל שֶׁאֵין לוֹ זָקָן, וּשְׂעָרוֹ לָקוּי, וּבְשָׂרוֹ מַחֲלִיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן יָאִיר: כָּל שֶׁאֵין מֵימָיו מַעֲלִין רְתִיחוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים כָּל שֶׁמַּטִּיל מַיִם וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה כִּפָּה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּל שֶׁשִּׁכְבַת זֶרַע דּוֹחָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּל שֶׁאֵין מֵי רַגְלָיו מַחְמִיצִים. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁרוֹחֵץ בְּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵין בְּשָׂרוֹ מַעֲלֶה הֶבֶל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁקּוֹלוֹ לָקוּי, וְאֵין נִכָּר בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ.

ו. וְאֵיזוֹ הִיא אֲילוֹנִית? כָּל שֶׁהִיא בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וַאֲפִילוּ הֵבִיאָה לְאַחַר מִכָּאן – הֲרֵי הִיא כְּאֲילוֹנִית לְכָל דְּבָרֶיהָ. אֵלּוּ הֵן סִימָנֶיהָ: כָּל שֶׁאֵין לָהּ דַּדִּים, וּמִתְקַשָּׁה בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין לָהּ שִׁפּוּלֵי מֵעַיִם כַּנָּשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁקּוֹלָהּ עָבֶה, וְאֵין נִכָּרֶת בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

יא. טוּמְטוּם שֶׁקִּדֵּשׁ – קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. נִתְקַדֵּשׁ – קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. אִם יֵשׁ שָׁם אַחִים – אֵין חוֹלֵץ וְאֵין מְיַבֵּם, אֲבָל מְיַבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁמָּא יִקָּרַע וְיִמָּצֵא סְרִיס חַמָּה.

ב. סְרִיס חַמָּה, וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, וְאָח מֵאֵם, וְגֵר, וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר – לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. כֵּיצַד? מֵתוּ וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלָהֶם אַחִים, בָּאוּ אַחִים וְעָשׂוּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט וְחָלְצוּ – לֹא עָשׂוּ כְלוּם. בָּעֲלוּ – פָּסְלוּ מִן הַכְּהוּנָּה, וְחַיָּבִין בַּקְּרְבָּן. מֵתוּ אַחִים וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלָהֶם אַחִים, בָּאוּ אַחִים וְעָשׂוּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט וְחָלְצוּ – לֹא עָשׂוּ כְלוּם, וְאִם בָּעֲלוּ – פָּסְלוּ מִן הַכְּהוּנָּה וְחַיָּבִין בַּקְּרְבָּן.

ג. פְּצוּעַ דַּכָּא, וּכְרוּת שָׁפְכָה, וּסְרִיס אָדָם, וְזָקֵן – אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין. כֵּיצַד? מֵתוּ וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלָהֶם אַחִים, בָּאוּ אַחִים וְעָשׂוּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ – מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ. אִם בָּעֲלוּ – קָנוּ וּפָטְרוּ אֶת הַצָּרוֹת. מֵתוּ אַחִים וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלָהֶם אַחִים, בָּאוּ הֵם וְעָשׂוּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ – מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ, אִם בָּעֲלוּ – קָנוּ וּפָטְרוּ אֶת הַצָּרוֹת, וַאֲסוּרִים לְקַיֵּם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כג, ב): "לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא" וְגוֹ'.

ד. וְזֶה וָזֶה אֵינוֹ זַכַּאי בִּירוּשָׁתָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹן זַכַּאי בִּירוּשָׁתָהּ.

ה. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בַּעֲלִיךְ', וְהוֹרוּהָ בֵּית דִּין לְהִנָּשֵׂא, הָלְכָה וְנִשֵּׂאת אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט – חַיֶּבֶת קָרְבָּן עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁאִם נִשֵּׂאת לַחֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם, שֶׁחַיֶּבֶת קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם עָשׂוּ בֵּית דִּין הוֹרָתָן כִּזְדוֹן, אִישׁ בְּאִשָּׁה, נִשֵּׂאת עַל פִּי עֵדִים כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה.

ו. הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאתָה וְאָמְרָה: 'מֵת בַּעְלִי', נִשֵּׂאת עַל פִּי עַצְמָהּ, הָלְכָה לָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאָה וְאָמְרָה: 'מֵת בַּעְלִי', נִשֵּׂאת עַל פִּי עַצְמָהּ, וַהֲרֵי כֻלָּן מְמַשְׁכִין וּבָאִין – תֵּצֵא מִכֻּלָּן וּמֵתֶרֶת לָרִאשׁוֹן. בִּיאָתָהּ וַחֲלִיצָתָהּ מֵאַחַיִן שֶׁל הָרִאשׁוֹן – פּוֹטֶרֶת צָרוֹתֶיהָ. מִן הַשֵּׁנִי וּמִן הַשְּׁלִישִׁי – אֵין פּוֹטֶרֶת צָרוֹתֶיהָ, אִם בָּא עָלֶיהָ שֵׁנִי לְשֵׁם אֵישׁוּת לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹן – בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאָחִיו שֶׁל שֵׁנִי – פּוֹטֶרֶת צָרוֹתֶיהָ. מִן הַשְּׁלִישִׁי מִן הָרְבִיעִי – אֵין פּוֹטֶרֶת צָרוֹתֶיהָ.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ז. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בִּנֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלֵךְ, וְנִתְיַבְּמָה, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: חֲלוֹף הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם אֶלָּא לְהִנָּשֵׂא. כָּל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה – הֲרֵי אֵלּוּ מַמְזֵרִים. אָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בִּנֵךְ׳, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: ׳חֲלוֹף הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֶלָּא לְהִתְיַבֵּם׳, כָּל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה – הֲרֵי אֵלּוּ מַמְזֵרִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַמְזֵרִים בְּיִבָמָה. אָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ׳, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: ׳קַיָּם הָיָה וָמֵת׳ – הֲרֵי זוֹ יוֹצֵאת בְּגֵט. כָּל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ – הֲרֵי אֵלּוּ מַמְזֵרִים, לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ – כְּשֵׁרִים. אָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ׳, וְנִתְקַדְּשָׁה, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: ׳קַיָּם הָיָה וָמֵת׳; הֲרֵי זוֹ יוֹצְאָה בְּגֵט וַחֲלִיצָה, וְכָל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ – מַמְזֵרִים, לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ – כְּשֵׁרִים. אָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת יְבָמִיךְ׳, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: ׳קַיָּם הָיָה וָמֵת׳, לֹא שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֶלָּא לְהִתְיַבֵּם – הֲרֵי זוֹ יוֹצְאָה בְּגֵט, וְכָל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה – מַמְזֵרִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַמְזֵרִים מִיבָמָה.

ח. מִי שֶׁהָלְכָה אִשְׁתּוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ: ׳מֵתָה אִשְׁתְּךָ׳, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ: ׳קַיֶּמֶת הָיְתָה וָמֵתָה׳ – הֲרֵי זֶה יְקַיֵּם, וְהַוָּלָד הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁפּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים – פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ, וְכָל שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים – אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: ׳מֵתָה אִשְׁתְּךָ׳, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, וְהָלְכָה לִמְדִינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: ׳מֵתָה אִשְׁתְּךָ׳, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, וְהָלְכָה לָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: ׳מֵתָה אִשְׁתְּךָ׳, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, וְהָלְכָה לִמְדִינַת הַיָּם, וַהֲרֵי כֻלָּן מִמַּשְׁמֶשׁוֹת וּבָאוֹת, הָרִאשׁוֹנָה אִשְׁתּוֹ, וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, וְהַשְּׁאָר כֻּלָּן אֵינָן נָשָׁיו. וְאִם בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה לְשֵׁם אֵישׁוּת, לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹנָה – שְׁנִיָּה אִשְׁתּוֹ, פּוֹטֶרֶת צָרוֹתֶיהָ, וְהַשְּׁאָר כֻּלָּן אֵין נָשָׁיו. אָמְרוּ לוֹ: ׳בְּתוֹךְ מֵתָה תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיךָ׳, עָמַד וְיִבֵּם אֶת צָרָתָהּ, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ: ׳חֲלוֹף הָיוּ הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם׳. כָּל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה – הֲרֵי אֵלּוּ מַמְזֵרִים. אָמְרוּ לוֹ: ׳אָחִיךָ מֵת תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה בְּתוֹךְ׳, הָלְכָה צָרָתָהּ, וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ: ׳חֲלוֹף הָיוּ הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֶלָּא לְהִתְיַבֵּם׳. כָּל וְלָדוֹת שֶׁיָּלְדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה – הֲרֵי אֵלּוּ מַמְזֵרִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַמְזֵרִים בְּיִבָמָה.

ט. חֵרֵשׁ שֶׁנֶּחֱלַץ, וְחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַשּׁוֹטֶה, וְכֵן שׁוֹטֶה שֶׁחָלְצָה, וְחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן – תֵּצֵא הֵיא וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר דְּבָרִים בָּהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מַמְזֵרִים בְּיִבָמָה.

י. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וָמֵת – חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, שֶׁבִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר בְּגָדוֹל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת, שֶׁאִם בִּיאָתוֹ בִּיאָה – תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן. אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה – תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי.

יא. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ – פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּדָבָר אֶחָד, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים. הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּבִיאָה, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ: בְּבִיאָה, בְּגֵט, בְּמַאֲמָר וּבַחֲלִיצָה. וּכְשֵׁם שֶׁהוּא אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין – בְּמַאֲמָר, בְּגֵט, וּבַחֲלִיצָה, כָּךְ הָאַחִין לֹא יִפְסְלוּ זֶה עַל יְדֵי זֶה – בְּבִיאָה, וּבְגֵט, וּבְמַאֲמָר, וּבַחֲלִיצָה. כֵּיצַד? שְׁנֵי אַחִים בְּנֵי תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, בָּא זֶה וְעָשָׂה מַאֲמָר, וּבָא זֶה וְעָשָׂה מַאֲמָר, בָּא זֶה וְנָתַן גֵּט, בָּא זֶה וְנָתַן גֵּט, בָּא זֶה וְחָלַץ, בָּא זֶה וְחָלַץ –

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

לֹא עָשָׂה כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן, נִפְסָלָה מִזֶּה וּמִזֶּה, בָּא זֶה וּבָעַל, בָּא זֶה וּבָעַל – נִפְסָלָה מִשְּׁנֵיהֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹן יְקַיֵּם וְהַשֵּׁנִי יוֹצִיא. אִם בִּיאַת הָרִאשׁוֹן בִּיאָה – אֵין בִּיאַת הַשֵּׁנִי בִּיאָה, שֶׁאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה, וְאִם בִּיאַת הָרִאשׁוֹן בִּיאָה – אֵין בִּיאַת הַשֵּׁנִי בִּיאָה.

יב. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וְחָזַר וּבָא עַל צָרָתָהּ – פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא פָּסַל, שֶׁאִם בִּיאָתוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה בִּיאָה – אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׁנִיָּה בִּיאָה, שֶׁאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה. אֵין בִּיאָתוֹ עַל הָרִאשׁוֹנָה בִּיאָה – אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׁנִיָּה בִּיאָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, אֲבָל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁבָּעֲלוּ – קָנוּ וּפָטְרוּ אֶת הַצָּרוֹת.

יג. שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים וָמֵתוּ, נְשֵׁיהֶם פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה. זֶה הַכְּלָל, כָּל בִּיאָה שֶׁצְּרִיכָה דַּעַת – אֵינָהּ בִּיאָה, שֶׁאֵין צְרִיכָה דַּעַת – הֲרֵי זוֹ בִּיאָה.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק שְׁנֵים עָשָׂר

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוֹסַת אָבִיו וּמְפֻתַּת אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יח, ז): "עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה" וְגוֹ'. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כג, א): "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו", וְאוֹמֵר (שָׁם כב, יט): "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" וְגוֹ'. הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ – לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, הָיְתָה הוֹרָתָן שֶׁלֹּא בְקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתָן שֶׁלֹּא בְקִדֻּשָּׁה, וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, וְאֵין חַיָּבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח. הָיְתָה הוֹרָתָן שֶׁלֹּא בְקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתָן בְּקִדֻּשָּׁה – אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין, אֲבָל חַיָּבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח. הָיְתָה הוֹרָתָן וְלֵדָתָן בְּקִדֻּשָּׁה – הֲרֵי הֵם כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר.

ב. חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְלָדוֹתֵיהֶן וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת, וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וָמֵתוּ. מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן אֵין אַחִין – הָאַחִין חוֹלְצִין. שֶׁאֵין אַחִין – מְיַבְּמִין. מִקְצָתָן כֹּהֲנִים וּמִקְצָתָן אֵין כֹּהֲנִים. הַכֹּהֲנִים – חוֹלְצִין. וְשֶׁאֵינָם כֹּהֲנִים – מְיַבְּמִין. מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן כֹּהֲנִים – חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. סָפֵק שֶׁהִיא אִמּוֹ סָפֵק שֶׁהִיא בִּתּוֹ, סָפֵק שֶׁהִיא אֲחוֹתוֹ – חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. זֶה הַכְּלָל, כָּל הַסְּפֵקוֹת בִּיבָמָה – חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין.

ג. כֵּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְאִמּוֹ מִסָּפֵק? אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת, לָהֶן שְׁנֵי זְכָרִים, וְחָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֵא, וּבָא בְּנָהּ שֶׁל זוֹ וְנָשָׂא אִמָּהּ שֶׁל זֶה, וָמֵת בְּלֹא בָנִים – זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאִמּוֹ מִסָּפֵק. כֵּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק? אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת, חָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בַּמַּחֲבֵא, וּבָא אֲחֵיהֶם שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם וְנִשְׂאוּ וָמֵתוּ בְּלֹא בָנִים – זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצָא, אָדָם זֶה חוֹלֵץ לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק. כֵּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְבִתּוֹ מִסָּפֵק? אִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בַּמַּחֲבֵא, וּבָא אֲחֵיהֶם וְנִשְׂאוּם, וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים – חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצָא אָדָם זֶה חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק, וְזֶה חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק.

ד. כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְלָדָהּ בְּוֹלַד שְׁפָחָתָהּ – אֵין אוֹכְלִין בַּמּוּרָם מִקָּדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, שֶׁאֵין עַבְדֵי כֹּהֲנִים אוֹכְלִין בַּמּוּרָם מִקָּדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. אֲבָל אוֹכְלִין בַּמּוּרָם מִקָּדָשִׁים קַלִּים, שֶׁעַבְדֵי כֹּהֲנִים אוֹכְלִין מֵהֶם, שְׁנֵיהֶם יוֹצְאִין לַגֹּרֶן וְנוֹטְלִין חֵלֶק אֶחָד, שֶׁאֵין נוֹתְנִין לָעֶבֶד אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רַבּוֹ עִמּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: 'אִם בִּרְשׁוּת רַבִּי כֹּהֵן אָנִי – תֵּן לִי בִּרְשׁוּת רַבִּי! וְאִם לָאו – תֵּן לִי בִּרְשׁוּת עַצְמִי'. הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְשִׁחְרְרוּ זֶה אֶת זֶה – אֵינָן אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה מִקָּדָשִׁים קַלִּים, שֶׁאֵין הַזָּרִים אוֹכְלִין מֵהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹכֵר אֶת הַתְּרוּמָה וְלוֹקֵחַ בְּדָמֶיהָ חֻלִּין; שֶׁכָּל שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל קָדְשֵׁי אֲחֵרִים – אֵינוֹ אוֹכֵל קָדְשֵׁי עַצְמוֹ.

ה. מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּחֶזְקַת הָרִאשׁוֹן הוּא – הֲרֵי הוּא בְּנוֹ שֶׁל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

רִאשׁוֹן. וְאִם בְּחֻזְקַת הַשֵּׁנִי הוּא – הֲרֵי הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי. סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן, הִכָּה אֶת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה, קִלֵּל אֶת זֶה וְחָזַר וְקִלֵּל אֶת זֶה – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. הִכָּה שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, קִלֵּל שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד – חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמַּכֶּה אֶת אָבִיו וְאֶת אַחֵר כְּאַחַת – פָּטוּר. הַמְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אַחֵר כְּאַחַת – חַיָּב. הָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשֵּׁנִי – הֵן לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, וְכֵן הוּא לָהֶן – לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן, וְאַחִין מִן הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם – הוּא לָהֶן חוֹלֵץ וּמְיַבֵּם, וְהֵן לוֹ – אֵלּוּ חוֹלְצִין וְאֵלּוּ מְיַבְּמִין.

ו. הָאִשָּׁה שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ שֵׁם רָע – וְלָדוֹת כְּשֵׁרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַבַּעַל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶן מִבֵּית אָב אֶחָד – נוֹטְלִין חֵלֶק אֶחָד.

ז. מִצְוַת חֲלִיצָה בִּשְׁלשָׁה, שֶׁיְּהוּ יוֹדְעִין לִקְרוֹת כְּעֵין דַּיָּנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: מַעֲשֶׂה וְחָלְצָה לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּיחִידִי בַּלַּיְלָה.

ח. חָלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁנִּפְחַת[1] וּמְקַבֵּל אֶת רֹב הָרֶגֶל, בְּמִנְעָל שֶׁנִּפְרַם[2] וְחוֹפֶה אֶת רֹב הָרֶגֶל, בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם[3], בְּסַנְדָּל שֶׁל סִיב[4], וּבְקַב הַקִּטֵּעַ[5], בְּמוֹק[6], וּבִסְמִיכַת הָרַגְלַיִם[7],

[1] מִן הַסַּנְדָּל אֲבָל עוֹדֵנוּ מְקַבֵּל אֶת רֹב הָרֶגֶל.

[2] שֶׁנִּקְרַע קְצָת.

[3] קְלִיפֵּי עֵץ הַנִּקְרָא גֹּמָא.

[4] עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ.

[5] אָדָם שֶׁנִּקְטְעוּ רַגְלָיו, וְהוּא הוֹלֵךְ עַל יָדָיו, וּמֵשִׂים אֶת יָדָיו וּפַאֲתֵי רַגְלָיו בְּבָתִּים שֶׁל עוֹר, בַּחֲתִיכוֹת עֵץ חֲקוּקוֹת כְּמוֹ קַב.

[6] נַעַל שֶׁל לֶבֶד, וְהוּא קָשֶׁה וּמֵגֵן.

הַשָּׁלֵם

בְּאַנְפִּלְיָא שֶׁל עוֹר. וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַגָּדוֹל – בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב, בֵּין מֻטֶּה. וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַסּוּמָא – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אֲבָל בְּמִנְעָל הַנִּפְרָם, וְאֵינוֹ חוֹפֶה אֶת רֹב הָרֶגֶל, בְּסַנְדָּל שֶׁנִּפְחַת וְאֵינוֹ מְקַבֵּל רֹב הָרֶגֶל, וּבִסְמִיכוּת הַיָּדַיִם, וּבְאַנְפִּלְיָא שֶׁל בֶּגֶד[8], וְחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִילּוּ רָאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּסַנְדָּל שֶׁל עֵץ, עַכְשָׁו הָיָה אוֹמֵר עָלָיו: 'הֲרֵי הוּא כְּסַנְדָּל לְכָל דָּבָר'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מָצָאתִי זָקֵן אֶחָד מִנְּצִיבִין, נַמְתִּי לוֹ: 'כְּלוּם אַתָּה בָּקִי בְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה'? אָמַר לִי: 'הֵן! וְעַל שֻׁלְחָנִי הָיָה תָּדִיר'. אָמַרְתִּי לוֹ: 'רָאִיתָ כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ מִיָּמֶיךָ'? נָם לִי: 'הֵן'! נַמְתִּי לוֹ: 'בְּמַה רָאִיתוֹ, בְּמִנְעָל אוֹ בְּסַנְדָּל'? נָם לִי: 'וְכִי חוֹלְצִין בְּמִנְעָל'? אָמַרְתִּי לוֹ: 'אִם כֵּן, מַה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לוֹמַר: חֲלִיצָה בְּמִנְעָל – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה'? רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: מוֹדֶה הָיָה רַבִּי מֵאִיר, שֶׁחוֹלְצִין בְּמִנְעָל לְכַתְּחִלָּה.

ט. קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה – תַּחֲלֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל. אִם לֹא חָלְצָה – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם לֹא חָלְצָה – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. נִשְׁמְטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מִנְּעָל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁנִּשְׁמַט רוֹב הָרֶגֶל – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אִם רָצָה לַחֲזוֹר – לֹא יַחֲזוֹר. חָלְצָה וְלֹא רָקְקָה, וְלֹא קָרְאָה – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר. רָקְקָה וְלֹא קָרְאָה וְלֹא חָלְצָה – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. קָרְאָה אֲבָל לֹא רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה – לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְיָכוֹל לַחֲזוֹר.

י. חֲלִיצָה מֻטְעֵת – כְּשֵׁרָה. חָלַץ לָהּ, הוּא מִתְכַּוֵּן וְהִיא אֵינָהּ מִתְכַּוֶּנֶת. הִיא מִתְכַּוֶּנֶת וְהוּא אֵין מִתְכַּוֵּן – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. חֲלִיצָה

[7] חֲתִיכוֹת הָעֵץ הַחֲקוּקוֹת כְּדֵי לְהָשִׂים בָּהֶן אֶת פַּאֲתֵי רַגְלָיו וּלְסָמְכָן – חֲלִיצָתָן כְּשֵׁרָה.

[8] הַיְנוּ שֶׁהַנַּעַל הָיְתָה שֶׁל בֶּגֶד אַף הָיְתָה מְכֻסָּה וּמְחֻפָּה בְּשֶׁל עוֹר.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

מְעֻשֶּׁית, בְּבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל – כְּשֵׁרָה. בְּבֵית דִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים – פְּסוּלָה. בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים הָיוּ חוֹבְטִין אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: ׳עֲשֵׂה מַה שֶּׁרַבִּי פְּלוֹנִי אוֹמֵר לְךָ׳.

יא. חוֹלְצִין לְאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתָהּ, מְמָאֲנִין לְאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתָהּ, לְפִיכָךְ הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: ׳חָלַצְתִּי׳ – תָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ. ׳מֵאַנְתִּי׳ – תָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

יב. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שְׁטַר חֲלִיצָה: קָרְבָּתְ לְקַדְמָנָא וְשֵׁרַת סִינֵיהּ מֵרַגְלֵיהּ דִּימִינָא[9], וְרַקַּת קַדְמָנָא רַק דְּמִתְחַזְיָא, וְאָמַרְתְּ[10] (דְּבָרִים כה, ט): "כָּכָה יֵעָשֶׂה" וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: חֲלִיצָה מְעַכֶּבֶת וְאֵין רְקִיקָה מְעַכֶּבֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְלֹא רָצָה לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל, יָבֹא וְיִטֹּל לוֹ הַשֵּׁם תַּחַת הַשֵּׁם (דְּבָרִים כה, י): "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל" וְגוֹ׳.

יג. מִצְוָה בַּדַּיָּנִים וְלֹא מִצְוָה בַּתַּלְמִידִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִין לוֹמַר – "חֲלוּץ הַנַּעַל"; שָׁלֹשׁ פְּעָמִים! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהָיִינוּ יוֹשְׁבִין לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן, וְאָמַר לָנוּ: ׳עֲנוּ כְּלְכֶם – חֲלוּץ הַנַּעַל, חֲלוּץ הַנַּעַל, חֲלוּץ הַנַּעַל׳.

---

[9] קָרְבָּה לְפָנֵינוּ, וְהִתִּירָה נַעֲלוֹ הַיְמָנִית מֵעַל רַגְלוֹ.

[10] וְרָקְקָה לְפָנֵינוּ רַק שֶׁנִּרְאָה, וְאָמְרָה.

דברי הימים ב פרק יא

א וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּקְהֵל אֶת־בֵּית יְהוּדָה
וּבִנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה מִלְחָמָה
לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב אֶת־הַמַּמְלָכָה
לִרְחַבְעָם: {פ}
ב וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָהוּ אִישׁ־הָאֱלֹהִים
לֵאמֹר: **ג** אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ
יְהוּדָה וְאֶל כָּל־יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבִנְיָמִן
לֵאמֹר: **ד** כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא־תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּ
עִם־אֲחֵיכֶם שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה
הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה וַיָּשֻׁבוּ מִלֶּכֶת
אֶל־יָרָבְעָם: {פ}
ה וַיֵּשֶׁב רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלַ͏ִם וַיִּבֶן עָרִים לְמָצוֹר
בִּיהוּדָה: **ו** וַיִּבֶן אֶת־בֵּית־לֶחֶם וְאֶת־עֵיטָם וְאֶת־
תְּקוֹעַ: **ז** וְאֶת־בֵּית־צ֔וּר וְאֶת־שׂוֹכוֹ וְאֶת־
עֲדֻלָּם: **ח** וְאֶת־גַּ֔ת וְאֶת־מָרֵשָׁה וְאֶת־
זִיף: **ט** וְאֶת־אֲדוֹרַ֔יִם וְאֶת־לָכִישׁ וְאֶת־
עֲזֵקָה: **י** וְאֶת־צָרְעָה וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־חֶבְרוֹן
אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִן עָרֵי מְצֻרוֹת: **יא** וַיְחַזֵּק
אֶת־הַמְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן בָּהֶם נְגִידִים וְאֹצְרוֹת מַאֲכָל
וְשֶׁמֶן וָיָיִן: **יב** וּבְכָל־עִיר וָעִיר צִנּוֹת וּרְמָחִים
וַיְחַזְּקֵם לְהַרְבֵּה מְאֹד וַיְהִי־לוֹ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן:
{ס} **יג** וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
הֻתְיַצְּבוּ עָלָיו מִכָּל־גְּבוּלָם: **יד** כִּי־עָזְבוּ הַלְוִיִּם
אֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם וַאֲחֻזָּתָם וַיֵּלְכוּ לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלָ͏ִם
כִּי־הִזְנִיחָם יָרָבְעָם וּבָנָיו מִכַּהֵן
לַיהוָה: **טו** וַיַּעֲמֶד־לוֹ כֹּהֲנִים לַבָּמוֹת וְלַשְּׂעִירִים
וְלָעֲגָלִים אֲשֶׁר עָשָׂה: **טז** וְאַחֲרֵיהֶם מִכֹּל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל הַנֹּתְנִים אֶת־לְבָבָם לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיהֶם: **יז** וַיְחַזְּקוּ אֶת־מַלְכוּת יְהוּדָה וַיְאַמְּצוּ
אֶת־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה לְשָׁנִים שָׁלוֹשׁ כִּי הָלְכוּ
בְּדֶרֶךְ דָּוִיד וּשְׁלֹמֹה לְשָׁנִים שָׁלוֹשׁ: **יח** וַיִּקַּח־לוֹ
רְחַבְעָם אִשָּׁה אֶת־מָחֲלַת בן־בַּת־ יְרִימוֹת בֶּן־
דָּוִיד אֲבִיהַ֔יִל בַּת־אֱלִיאָב בֶּן־יִשָׁי: **יט** וַתֵּלֶד לוֹ
בָּנִים אֶת־יְעוּשׁ וְאֶת־שְׁמַרְיָה וְאֶת־
זָהַם: **כ** וְאַחֲרֶיהָ לָקַח אֶת־מַעֲכָה בַּת־אַבְשָׁלוֹם
וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אֲבִיָּה וְאֶת־עַתַּי וְאֶת־זִיזָא וְאֶת־
שְׁלֹמִית: **כא** וַיֶּאֱהַב רְחַבְעָם אֶת־מַעֲכָה בַּת־
אַבְשָׁלוֹם מִכָּל־נָשָׁיו וּפִילַגְשָׁיו כִּי נָשִׁים שְׁמוֹנֶה־
עֶשְׂרֵה נָשָׂא וּפִילַגְשִׁים שִׁשִּׁים וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים
וּשְׁמוֹנָה בָּנִים וְשִׁשִּׁים בָּנוֹת: **כב** וַיַּעֲמֵד רָאשׁ
רְחַבְעָם אֶת־אֲבִיָּה בֶּן־מַעֲכָה לְנָגִיד בְּאֶחָיו כִּי
לְהַמְלִיכוֹ: **כג** וַיָּבֶן וַיִּפְרֹץ מִכָּל־בָּנָיו לְכָל־אַרְצוֹת
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן לְכֹל עָרֵי הַמִּצְרוֹת וַיִּתֵּן לָהֶם הַמָּזוֹן
לָרֹב וַיִּשְׁאַל הֲמוֹן נָשִׁים:

דברי הימים ב פרק יב

א וַיְהִי כְּהָכִין מַלְכוּת רְחַבְעָם וּכְחָזְקָתוֹ עָזַב אֶת־
תּוֹרַת יְהוָה וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: {פ}
ב וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה
שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם כִּי מָעֲלוּ
בַּיהוָה: **ג** בְּאֶלֶף וּמָאתַיִם רֶכֶב וּבְשִׁשִּׁים אֶלֶף
פָּרָשִׁים וְאֵין מִסְפָּר לָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ עִמּוֹ מִמִּצְרַיִם
לוּבִים סֻכִּיִּים וְכוּשִׁים: **ד** וַיִּלְכֹּד אֶת־עָרֵי הַמִּצְרוֹת
אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיָּבֹא עַד־יְרוּשָׁלָ͏ִם: {ס} **ה** וּשְׁמַעְיָה
הַנָּבִיא בָּא אֶל־רְחַבְעָם וְשָׂרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־נֶאֶסְפוּ
אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם מִפְּנֵי שִׁישָׁק וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר
יְהוָה אַתֶּם עֲזַבְתֶּם אֹתִי וְאַף־אֲנִי עָזַבְתִּי אֶתְכֶם

בְּיַד־שִׁישָׁק: **ו** וַיִּכָּנְעוּ שָׂרֵי־יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמְרוּ צַדִּיק | יְהוָה: **ז** וּבִרְאוֹת יְהוָה כִּי נִכְנָעוּ
הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָה | לֵאמֹר נִכְנְעוּ לֹא
אַשְׁחִיתֵם וְנָתַתִּי לָהֶם כִּמְעַט לִפְלֵיטָה וְלֹא־תִתַּךְ
חֲמָתִי בִּירוּשָׁלַם בְּיַד־שִׁישָׁק: **ח** כִּי יִהְיוּ־לוֹ
לַעֲבָדִים וְיֵדְעוּ עֲבֹדָתִי וַעֲבֹדַת מַמְלְכוֹת
הָאֲרָצוֹת: {ס} **ט** וַיַּעַל שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־
יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיִּקַּח אֶת־אֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
אֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֹּל לָקָח וַיִּקַּח אֶת־מָגִנֵּי
הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה: **י** וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם
תַּחְתֵּיהֶם מָגִנֵּי נְחֹשֶׁת וְהִפְקִיד עַל־יַד שָׂרֵי הָרָצִים
הַשֹּׁמְרִים פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ: **יא** וְיִהְיֶ מִדֵּי־בוֹא
הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה בָּאוּ הָרָצִים וְנָשְׂאוּם וֶהֱשִׁבוּם
אֶל־תָּא הָרָצִים: **יב** וּבְהַכָּנְעוֹ שָׁב מֵמֶּנּוּ אַף־יְהוָה
וְלֹא לְהַשְׁחִית לְכָלָה וְגַם בִּיהוּדָה הָיָה דְּבָרִים
טוֹבִים: {ס} **יג** וַיִּתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלַם
וַיִּמְלֹךְ כִּי בֶן־אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ
וְשֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה | מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ͏ִם הָעִיר אֲשֶׁר־
בָּחַר יְהוָה לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם מִכֹּל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית: **יד** וַיַּעַשׂ הָרַע
כִּי לֹא הֵכִין לִבּוֹ לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה: {ס} **טו** וּדְבָרֵי
רְחַבְעָם הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
בְּדִבְרֵי שְׁמַעְיָה הַנָּבִיא וְעִדּוֹ הַחֹזֶה לְהִתְיַחֵשׂ
וּמִלְחֲמוֹת רְחַבְעָם וְיָרָבְעָם כָּל־
הַיָּמִים: **טז** וַיִּשְׁכַּב רְחַבְעָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר
בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק יג

א בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם וַיִּמְלֹךְ
אֲבִיָּה עַל־יְהוּדָה: **ב** שָׁלוֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ͏ִם
וְשֵׁם אִמּוֹ מִיכָיְהוּ בַת־אוּרִיאֵל מִן־גִּבְעָה וּמִלְחָמָה
הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּה וּבֵין יָרָבְעָם: **ג** וַיֶּאְסֹר אֲבִיָּה אֶת־
הַמִּלְחָמָה בְּחַיִל גִּבּוֹרֵי מִלְחָמָה אַרְבַּע־מֵאוֹת
אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר {ס} וְיָרָבְעָם עָרַךְ עִמּוֹ מִלְחָמָה
בִּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר גִּבּוֹר חָיִל:
{ס} **ד** וַיָּקָם אֲבִיָּה מֵעַל לְהַר צְמָרַיִם אֲשֶׁר בְּהַר
אֶפְרָיִם וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי יָרָבְעָם וְכָל־
יִשְׂרָאֵל: **ה** הֲלֹא לָכֶם לָדַעַת כִּי יְהוָה | אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל נָתַן מַמְלָכָה לְדָוִיד עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ
וּלְבָנָיו בְּרִית מֶלַח: {פ}
ו וַיָּקָם יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט עֶבֶד שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד
וַיִּמְרֹד עַל־אֲדֹנָיו: **ז** וַיֵּקָבְצוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רֵקִים
בְּנֵי בְלִיַּעַל וַיִּתְאַמְּצוּ עַל־רַחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה
וּרְחַבְעָם הָיָה נַעַר וְרַךְ־לֵבָב וְלֹא הִתְחַזַּק
לִפְנֵיהֶם: **ח** וְעַתָּה | אַתֶּם אֹמְרִים לְהִתְחַזֵּק לִפְנֵי
מַמְלֶכֶת יְהוָה בְּיַד בְּנֵי דָוִיד וְאַתֶּם הָמוֹן רָב
וְעִמָּכֶם עֶגְלֵי זָהָב אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יָרָבְעָם
לֵאלֹהִים: **ט** הֲלֹא הִדַּחְתֶּם אֶת־כְּהֲנֵי יְהוָה אֶת־
בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם כְּהֲנִים כְּעַמֵּי
הָאֲרָצוֹת כָּל־הַבָּא לְמַלֵּא יָדוֹ בְּפַר בֶּן־בָּקָר וְאֵילִם
שִׁבְעָה וְהָיָה כֹהֵן לְלֹא אֱלֹהִים: {ס} **י** וַאֲנַחְנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא עֲזַבְנֵהוּ וְכֹהֲנִים מְשָׁרְתִים
לַיהוָה בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם בַּמְלָאכֶת: **יא** וּמַקְטִרִים
לַיהוָה עֹלוֹת בַּבֹּקֶר־בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב־בָּעֶרֶב
וּקְטֹרֶת־סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל־הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר
וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב כִּי־
שֹׁמְרִים אֲנַחְנוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם
עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ: **יב** וְהִנֵּה עִמָּנוּ בָרֹאשׁ הָאֱלֹהִים |
וְכֹהֲנָיו וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה לְהָרִיעַ עֲלֵיכֶם בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל אַל־תִּלָּחֲמוּ עִם־יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֵיכֶם כִּי־
לֹא תַצְלִיחוּ: **יג** וְיָרָבְעָם הֵסֵב אֶת־הַמַּאְרָב לָבוֹא
מֵאֲחֲרֵיהֶם וַיִּהְיוּ לִפְנֵי יְהוּדָה וְהַמַּאְרָב
מֵאֲחֲרֵיהֶם: **יד** וַיִּפְנוּ יְהוּדָה וְהִנֵּה לָהֶם הַמִּלְחָמָה
פָּנִים וְאָחוֹר וַיִּצְעֲקוּ לַיהוָה וְהַכֹּהֲנִים
מחצצרים מַחְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת: **טו** וַיָּרִיעוּ אִישׁ
יְהוּדָה וַיְהִי בְּהָרִיעַ אִישׁ יְהוּדָה וְהָאֱלֹהִים נָגַף
אֶת־יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיָּה
וְיהוּדָה: **טז** וַיָּנֻסוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם
אֱלֹהִים בְּיָדָם: **יז** וַיַּכּוּ בָהֶם אֲבִיָּה וְעַמּוֹ מַכָּה רַבָּה
וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים מִיִּשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ
בָּחוּר: **יח** וַיִּכָּנְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא וַיֶּאֶמְצוּ
בְּנֵי יְהוּדָה כִּי נִשְׁעֲנוּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיהֶם: **יט** וַיִּרְדֹּף אֲבִיָּה אַחֲרֵי יָרָבְעָם וַיִּלְכֹּד
מִמֶּנּוּ עָרִים אֶת־בֵּית־אֵל וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־יְשָׁנָה
וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־עפרון עֶפְרַיִן וּבְנוֹתֶיהָ: **כ** וְלֹא־
עָצַר כֹּחַ־יָרָבְעָם עוֹד בִּימֵי אֲבִיָּהוּ וַיִּגְּפֵהוּ יְהוָה
וַיָּמֹת: {פ}
כא וַיִּתְחַזֵּק אֲבִיָּהוּ וַיִּשָּׂא־לוֹ נָשִׁים אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם בָּנִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
בָּנוֹת: **כב** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲבִיָּה וּדְרָכָיו וּדְבָרָיו
כְּתוּבִים בְּמִדְרַשׁ הַנָּבִיא עִדּוֹ: **כג** וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּה
עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אָסָא
בְנוֹ תַּחְתָּיו בְּיָמָיו שָׁקְטָה הָאָרֶץ עֶשֶׂר שָׁנִים: {פ}

דברי הימים ב פרק יד

א וַיַּעַשׂ אָסָא הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
אֱלֹהָיו: **ב** וַיָּסַר אֶת־מִזְבְּחוֹת הַנֵּכָר וְהַבָּמוֹת
וַיְשַׁבֵּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת וַיְגַדַּע אֶת־
הָאֲשֵׁרִים: **ג** וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹת הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוָה: **ד** וַיָּסַר מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה אֶת־הַבָּמוֹת
וְאֶת־הַחַמָּנִים וַתִּשְׁקֹט הַמַּמְלָכָה לְפָנָיו: **ה** וַיִּבֶן
עָרֵי מְצוּרָה בִּיהוּדָה כִּי־שָׁקְטָה הָאָרֶץ וְאֵין־עִמּוֹ
מִלְחָמָה בַּשָּׁנִים הָאֵלֶּה כִּי־הֵנִיחַ יְהוָה
לוֹ: **ו** וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה נִבְנֶה | אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה
וְנָסֵב חוֹמָה וּמִגְדָּלִים דְּלָתַיִם וּבְרִיחִים עוֹדֶנּוּ
הָאָרֶץ לְפָנֵינוּ כִּי דָרַשְׁנוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דָּרַשְׁנוּ
וַיָּנַח לָנוּ מִסָּבִיב וַיִּבְנוּ וַיַּצְלִיחוּ: {פ}
ז וַיְהִי לְאָסָא חַיִל נֹשְׂא צִנָּה וָרֹמַח מִיהוּדָה שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת אֶלֶף {ס} וּמִבִּנְיָמִן נֹשְׂאֵי מָגֵן וְדֹרְכֵי קֶשֶׁת
מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף כָּל־אֵלֶּה גִּבּוֹרֵי
חָיִל: **ח** וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם זֶרַח הַכּוּשִׁי בְּחַיִל אֶלֶף
אֲלָפִים וּמַרְכָּבוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיָּבֹא עַד־
מָרֵשָׁה: **ט** וַיֵּצֵא אָסָא לְפָנָיו וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה
בְּגֵיא צְפַתָה לְמָרֵשָׁה: **י** וַיִּקְרָא אָסָא אֶל־יְהוָה
אֱלֹהָיו וַיֹּאמַר יְהוָה אֵין־עִמְּךָ לַעְזֹר בֵּין רַב לְאֵין
כֹּחַ עָזְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־עָלֶיךָ נִשְׁעַנּוּ וּבְשִׁמְךָ
בָּאנוּ עַל־הֲהָמוֹן הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה אַל־
יַעְצֹר עִמָּךְ אֱנוֹשׁ: {ס} **יא** וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־הַכּוּשִׁים
לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי יְהוּדָה וַיָּנֻסוּ
הַכּוּשִׁים: **יב** וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ עַד־
לִגְרָר וַיִּפֹּל מִכּוּשִׁים לְאֵין לָהֶם מֻחְיָה כִּי־נִשְׁבְּרוּ
לִפְנֵי־יְהוָה וְלִפְנֵי מַחֲנֵהוּ וַיִּשְׂאוּ שָׁלָל הַרְבֵּה
מְאֹד: **יג** וַיַּכּוּ אֵת כָּל־הֶעָרִים סְבִיבוֹת גְּרָר כִּי־
הָיָה פַּחַד־יְהוָה עֲלֵיהֶם וַיָּבֹזּוּ אֶת־כָּל־הֶעָרִים כִּי־
בִזָּה רַבָּה הָיְתָה בָהֶם: **יד** וְגַם־אָהֳלֵי מִקְנֶה הִכּוּ
וַיִּשְׁבּוּ צֹאן לָרֹב וּגְמַלִּים וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִָם: {ס}

דברי הימים ב פרק טו

א וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־עוֹדֵד הָיְתָה עָלָיו רוּחַ
אֱלֹהִים: **ב** וַיֵּצֵא לִפְנֵי אָסָא וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוּנִי
אָסָא וְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן יְהוָה עִמָּכֶם בִּהְיוֹתְכֶם
עִמּוֹ וְאִם־תִּדְרְשֻׁהוּ יִמָּצֵא לָכֶם וְאִם־תַּעַזְבֻהוּ
יַעֲזֹב אֶתְכֶם: {ס} **ג** וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא |
אֱלֹהֵי אֱמֶת וּלְלֹא כֹהֵן מוֹרֶה וּלְלֹא תוֹרָה: **ד** וַיָּשָׁב
בַּצַּר־לוֹ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבַקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא
לָהֶם: **ה** וּבָעִתִּים הָהֵם אֵין שָׁלוֹם לַיּוֹצֵא וְלַבָּא כִּי
מְהוּמֹת רַבּוֹת עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאֲרָצוֹת: **ו** וְכֻתְּתוּ
גוֹי־בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר כִּי־אֱלֹהִים הֵמָם בְּכָל־
צָרָה: **ז** וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל־יֵרָפוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר
לִפְעֻלַּתְכֶם: {ס} **ח** וְכִשְׁמֹעַ אָסָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְהַנְּבוּאָה עֹדֵד הַנָּבִיא הִתְחַזַּק וַיַּעֲבֵר הַשִּׁקּוּצִים
מִכָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּמִן־הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכַד
מֵהַר אֶפְרָיִם וַיְחַדֵּשׁ אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר לִפְנֵי
אוּלָם יְהוָה: **ט** וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן
וְהַגָּרִים עִמָּהֶם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּמִשִּׁמְעוֹן כִּי־
נָפְלוּ עָלָיו מִיִּשְׂרָאֵל לָרֹב בִּרְאֹתָם כִּי־יְהוָה אֱלֹהָיו
עִמּוֹ: {פ}
י וַיֵּקָּבְצוּ יְרוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִשִׁי לִשְׁנַת חֲמֵשׁ־
עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּת אָסָא: **יא** וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה בַּיּוֹם
הַהוּא מִן־הַשָּׁלָל הֵבִיאוּ בָקָר שִׁבַע מֵאוֹת וְצֹאן
שִׁבְעַת אֲלָפִים: **יב** וַיָּבֹאוּ בַבְּרִית לִדְרוֹשׁ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־
נַפְשָׁם: **יג** וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יִדְרֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֵי־
יִשְׂרָאֵל יוּמַת לְמִן־קָטֹן וְעַד־גָּדוֹל לְמֵאִישׁ וְעַד־
אִשָּׁה: **יד** וַיִּשָּׁבְעוּ לַיהוָה בְּקוֹל גָּדוֹל וּבִתְרוּעָה
וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת: **טו** וַיִּשְׂמְחוּ כָל־יְהוּדָה
עַל־הַשְּׁבוּעָה כִּי בְכָל־לְבָבָם נִשְׁבָּעוּ וּבְכָל־רְצוֹנָם
בִּקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם וַיָּנַח יְהוָה לָהֶם
מִסָּבִיב: **טז** וְגַם־מַעֲכָה אֵם | אָסָא הַמֶּלֶךְ הֱסִירָהּ
מִגְּבִירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה לָאֲשֵׁרָה מִפְלֶצֶת וַיְכָרֹת
אָסָא אֶת־מִפְלַצְתָּהּ וַיָּדֶק וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל
קִדְרוֹן: **יז** וְהַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב־
אָסָא הָיָה שָׁלֵם כָּל־יָמָיו: **יח** וַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי
אָבִיו וְקָדָשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב
וְכֵלִים: **יט** וּמִלְחָמָה לֹא הָיְתָה עַד שְׁנַת־שְׁלֹשִׁים
וְחָמֵשׁ לְמַלְכוּת אָסָא: {פ}

דברי הימים ב פרק טז

א בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא עָלָה
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה
לְבִלְתִּי תֵּת יוֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ב** וַיּוֹצֵא
אָסָא כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וּבֵית הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁלַח אֶל־בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב בְּדַרְמֶשֶׂק
לֵאמֹר: **ג** בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין אָבִי וּבֵין אָבִיךָ
הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לֵךְ הָפֵר בְּרִיתְךָ אֶת־
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה מֵעָלָי: **ד** וַיִּשְׁמַע בֶּן־
הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
אֲשֶׁר־לוֹ אֶל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־דָּן
וְאֶת אָבֵל מָיִם וְאֶת כָּל־מִסְכְּנוֹת עָרֵי
נַפְתָּלִי: **ה** וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־
הָרָמָה וַיַּשְׁבֵּת אֶת־מְלַאכְתּוֹ: {ס} **ו** וְאָסָא הַמֶּלֶךְ
לָקַח אֶת־כָּל־יְהוּדָה וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה
וְאֶת־עֵצָיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת־גֶּבַע
וְאֶת־הַמִּצְפָּה: {ס} **ז** וּבָעֵת הַהִיא בָּא חֲנָנִי הָרֹאֶה
אֶל־אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּהִשָּׁעֲנְךָ עַל־
מֶלֶךְ אֲרָם וְלֹא נִשְׁעַנְתָּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן
נִמְלַט חֵיל מֶלֶךְ־אֲרָם מִיָּדֶךָ: **ח** הֲלֹא הַכּוּשִׁים

וְהַלּוּבִים הָיוּ לְחַיִל | לָרֶב לָרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים
לְהַרְבֵּה מְאֹד וּבְהִשָּׁעֲנְךָ עַל־יְהוָה נִתָּנָם
בְּיָדֶךָ: **ט** כִּי יְהוָה עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל־הָאָרֶץ
לְהִתְחַזֵּק עִם־לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ עַל־זֹאת
כִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עִמְּךָ מִלְחָמוֹת: **י** וַיִּכְעַס אָסָא אֶל־
הָרֹאֶה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת כִּי־בְזַעַף עִמּוֹ עַל־
זֹאת וַיְרַצֵּץ אָסָא מִן־הָעָם בָּעֵת הַהִיא: **יא** וְהִנֵּה
דִּבְרֵי אָסָא הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר הַמְּלָכִים לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: **יב** וַיֶּחֱלֶא
אָסָא בִּשְׁנַת שְׁלוֹשִׁים וָתֵשַׁע לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו
עַד־לְמַעְלָה חָלְיוֹ וְגַם־בְּחָלְיוֹ לֹא־דָרַשׁ אֶת־יְהוָה
כִּי בָרֹפְאִים: **יג** וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו וַיָּמָת
בִּשְׁנַת אַרְבָּעִים וְאַחַת לְמָלְכוֹ: **יד** וַיִּקְבְּרֻהוּ
בְּקִבְרֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה־לוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיַּשְׁכִּיבֻהוּ
בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר מִלְּאוּ בְשָׂמִים וּזְנִים מְרֻקָּחִים
בְּמִרְקַחַת מַעֲשֶׂה וַיִּשְׂרְפוּ־לוֹ שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה עַד־
לִמְאֹד: {פ}

דברי הימים ב פרק יז

א וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל־
יִשְׂרָאֵל: **ב** וַיִּתֵּן־חַיִל בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
וַיִּתֵּן נְצִיבִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֶפְרַיִם אֲשֶׁר
לָכַד אָסָא אָבִיו: **ג** וַיְהִי יְהוָה עִם־יְהוֹשָׁפָט כִּי
הָלַךְ בְּדַרְכֵּי דָוִיד אָבִיו הָרִאשֹׁנִים וְלֹא דָרַשׁ
לַבְּעָלִים: **ד** כִּי לֵאלֹהֵי אָבִיו דָּרָשׁ וּבְמִצְוֹתָיו הָלָךְ
וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל: **ה** וַיָּכֶן יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה
בְּיָדוֹ וַיִּתְּנוּ כָל־יְהוּדָה מִנְחָה לִיהוֹשָׁפָט וַיְהִי־לוֹ
עֹשֶׁר־וְכָבוֹד לָרֹב: **ו** וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בִּדְרָכֵי יְהוָה וְעוֹד
הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיהוּדָה: {פ}

ז וּבִשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבֶן־חַיִל
וּלְעֹבַדְיָה וְלִזְכַרְיָה וְלִנְתַנְאֵל וּלְמִיכָיְהוּ לְלַמֵּד
בְּעָרֵי יְהוּדָה: **ח** וְעִמָּהֶם הַלְוִיִּם שֶׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְיָהוּ
וּזְבַדְיָהוּ וַעֲשָׂהאֵל
ושמרימות וּשְׁמִירָמוֹת וִיהוֹנָתָן וַאֲדֹנִיָּהוּ וְטוֹבִיָּהוּ
וְטוֹב אֲדוֹנִיָּה הַלְוִיִּם וְעִמָּהֶם אֱלִישָׁמָע וִיהוֹרָם
הַכֹּהֲנִים: **ט** וַיְלַמְּדוּ בִּיהוּדָה וְעִמָּהֶם סֵפֶר תּוֹרַת
יְהוָה וַיָּסֹבּוּ בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה וַיְלַמְּדוּ
בָּעָם: **י** וַיְהִי | פַּחַד יְהוָה עַל כָּל־מַמְלְכוֹת
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא נִלְחֲמוּ עִם־
יְהוֹשָׁפָט: **יא** וּמִן־פְּלִשְׁתִּים מְבִיאִים לִיהוֹשָׁפָט
מִנְחָה וְכֶסֶף מַשָּׂא גַּם הָעַרְבִיאִים מְבִיאִים לוֹ צֹאן
אֵילִים שִׁבְעַת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת וּתְיָשִׁים
שִׁבְעַת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת: {פ}
יב וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הֹלֵךְ וְגָדֵל עַד־לְמָעְלָה וַיִּבֶן
בִּיהוּדָה בִּירָנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת: **יג** וּמְלָאכָה רַבָּה
הָיָה לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה גִּבּוֹרֵי חַיִל
בִּירוּשָׁלִָם: **יד** וְאֵלֶּה פְקֻדָתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם
לִיהוּדָה שָׂרֵי אֲלָפִים {ס} עַדְנָה הַשָּׂר וְעִמּוֹ גִּבּוֹרֵי
חַיִל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אָלֶף: {ס} **טו** וְעַל־יָדוֹ יְהוֹחָנָן
הַשָּׂר וְעִמּוֹ מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים אָלֶף: {ס} **טז** וְעַל־
יָדוֹ עֲמַסְיָה בֶן־זִכְרִי הַמִּתְנַדֵּב לַיהוָה וְעִמּוֹ
מָאתַיִם אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל: {ס} **יז** וּמִן־בִּנְיָמִן גִּבּוֹר
חַיִל אֶלְיָדָע וְעִמּוֹ נֹשְׁקֵי־קֶשֶׁת וּמָגֵן מָאתַיִם אָלֶף:
{ס} **יח** וְעַל־יָדוֹ יְהוֹזָבָד וְעִמּוֹ מֵאָה־וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף
חֲלוּצֵי צָבָא: {ס} **יט** אֵלֶּה הַמְשָׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ
מִלְּבַד אֲשֶׁר־נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר בְּכָל־
יְהוּדָה: {פ}

חוברות לימוד הבי"ת
והמשניות זהר הודפס
לזכות

עידית מלכה
בת מזל תחי'

לרפואה שלימה ושתחזור
לאיתנה במהרה ברנ"ב
איברים ושס"ה גידיה
אמן!

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת בהעלותך

ח	יום ראשון	עלות השחר (72 דק) ... 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:10 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:35 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:48	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כד **ירושלמי:** בבא קמא כב **תוספתא:** יבמות ו **נ"ך:** דברי הימים ב יא **משניות:** נדרים ה **זהר:** שמות א עמ' קפט-קצ	24
ט	יום שני	עלות השחר (72 דק) ... 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:10 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:36 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:49	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כה **ירושלמי:** בבא קמא כג **תוספתא:** יבמות ז **נ"ך:** דברי הימים ב יב **משניות:** נדרים ו **זהר:** שמות א עמ' קצא-קצב	25
י	יום שלישי	עלות השחר (72 דק) ... 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:10 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:36 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:49	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כו **ירושלמי:** בבא קמא כד **תוספתא:** יבמות ח **נ"ך:** דברי הימים ב יג **משניות:** נדרים ז **זהר:** שמות א עמ' קצג-קצד	26
יא	יום רביעי	עלות השחר (72 דק) ... 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:09 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:37 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:50	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כז **ירושלמי:** בבא קמא כה **תוספתא:** יבמות ט **נ"ך:** דברי הימים ב יד **משניות:** נדרים ח **זהר:** שמות א עמ' קצה-קצו	27
יב	יום חמישי	עלות השחר (72 דק) ... 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:09 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:37 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:50	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כח **ירושלמי:** בבא קמא כו **תוספתא:** יבמות י **נ"ך:** דברי הימים ב טו **משניות:** נדרים ט **זהר:** שמות א עמ' קצז-קצח	28
יג	יום שישי	עלות השחר (72 דק) ... 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:09 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:35 שקיעה ..... 7:38 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:51 הדלקת נרות (40 דק): 6:58 (20 דק): 7:18	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין כט **ירושלמי:** בבא קמא כז **תוספתא:** יבמות יא **נ"ך:** דברי הימים ב טז **משניות:** נדרים י **זהר:** שמות א עמ' קצט-ר	29
יד	שב"ק שבת קודש פרשת בהעלותך	עלות השחר (72 דק) ... 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04 סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:39 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:52 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:52	**ליקוד יומי:** **בבלי:** חולין ל **ירושלמי:** בבא קמא כח **תוספתא:** יבמות יב **נ"ך:** דברי הימים ב יז **משניות:** נדרים יא **זהר:** שמות א עמ' רא-רב	30

אֵיךְ אֵדַע אִם אֲנִי עַל הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן ? אֵיךְ אֵדַע אִם אֲנִי בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה ? אִם אַתָּה בְּשִׂמְחָה - אַתָּה עַל הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן ! הַדֶּרֶךְ יְשָׁרָה לְפָנֶיךָ !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)